

10.3.8 Ολοκληρωμένη Παρέμβαση 8. Πολιτισμός: Σχέδιο «Αξίες Τροόδους»

Η διαμόρφωση των βασικών κατευθύνσεων για την πολιτιστική ανάπτυξη της περιοχής του Τροόδους θα πρέπει να λάβει υπόψη:

- Περί Μουσείων Νόμος της Κυπριακής Δημοκρατίας
- Περί της Αναγνώρισης των Ιδιωτικών Μουσείων και Μουσείων Αρχών Τοπικής Αυτοδιοίκησης Νόμο
- Οικουμενική Διακήρυξη για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα
- Στρατηγικός Προγραμματισμός 2018-2020 του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού
- Τη διάγνωση του τομέα του Πολιτισμού στο πλαίσιο της ΕΣΑΟΚ
- τις Οδηγίες της Ε.Ε. για το Δίκτυο Natura (Οδηγία των Πουλιών (2009/147/ΕΚ), των Οικοτόπων (92/43/ΕΟΚ)), για τα Ύδατα (2000/60/ΕΚ)
- τη δέσμευση για ενεργοποίηση συστημάτων διαχείρισης για τις περιοχές NATURA (δέσμευση Κυπριακής Δημοκρατίας – PAF 2012) και διαχειριστικών σχεδίων (αναθεώρηση όπου είναι αναγκαία)

1

Η διατύπωση των βασικών κατευθύνσεων για την **προστασία, διαχείριση και ανάδειξη της ιστορίας της φυσικής και της πολιτιστικής κληρονομιάς του Τροόδους** αφορά τον εξορθολογισμό, την αναβάθμιση, την ολιστική και συνολική διαχείριση και αξιοποίηση των πόρων, υποδομών και του ανθρώπινου δυναμικού της περιοχής. Βασική επιδίωξη είναι το πολιτιστικό «κεφάλαιο» του Τροόδους να διασυνδεθεί με την τοπική οικονομία ενισχύοντας το επιχειρηματικό οικοσύστημα της περιοχής.

Με βάση τα παραπάνω διαμορφώνεται η εξής **βασική κατεύθυνση** για το τομέα του πολιτισμού:

Η διαμόρφωση Πολιτιστικής Πολιτικής για τις ορεινές κοινότητες η οποία θα αναδείξει τον ιστορικοπολιτιστικό χαρακτήρα και τον φυσικό πλούτο της περιοχής με εστίαση στις σχετικές ιδιαιτερότητες του Τροόδους. Η πολιτική αυτή θα πρέπει να προωθηθεί μέσω ενός ενιαίου φορέα Πολιτιστικής Διακυβέρνησης στην περιοχή των ορεινών κοινοτήτων της ευρύτερης περιφέρειας Τροόδους, ο οποίος θα συσταθεί για να οργανώσει και να συντονίσει επιχειρησιακά τις απαιτούμενες παρεμβάσεις.

Για τη βελτίωση του πολιτιστικού τοπίου και την αναστροφή της υφιστάμενης αρνητικής κατάστασης στη περιοχή του Τροόδους, είναι επιβεβλημένη η σύσταση ενός φορέα ο οποίος θα επιφορτιστεί με την ευθύνη της συστηματικής επίπτωσης, της ολιστικής προσέγγισης και της ορθολογιστικής διαχείρισης αυτής της κληρονομιάς. Αυτός ο Φορέας θα είναι το ίδρυμα Πολιτισμού Ορεινών Κοινοτήτων Τροόδους, ο οποίος θα αναλάβει την προστασία και αξιοποίηση της Πολιτιστικής Κληρονομιάς αναδεικνύοντας την ως ενεργό στοιχείο της τοπικής ταυτότητας και οικονομίας. Επιπλέον, με βάση τα σύγχρονα πρότυπα, τις προκλήσεις και τις ευκαιρίες που αναδύονται τόσο σε εθνικό όσο και σε ευρωπαϊκό και παγκόσμιο επίπεδο, ο φορέας αυτός θα ασκήσει Ενιαία Πολιτιστική Διακυβέρνηση (Συντονισμός Δημόσιων, Ιδιωτικών και Κοινωνικών Φορέων) στο Τρόοδος. Η διακυβέρνηση αυτή θα επιτευχθεί με την προσέγγιση της ολιστικής διαχείρισης (Καταγραφή-Συντήρηση-Ανάδειξη-Αξιοποίηση) της Ιστορίας και της Πολιτιστικής Κληρονομιάς της περιοχής, της προώθησης της σύγχρονης πολιτιστικής δημιουργίας, αλλά

¹ Prioritised Action Framework (PAF) for NATURA 2000 For the EU Multiannual Financing Period 2014-2020 (Final version 2012)

και έναν πυλώνα της προσπάθειας αξιοποίησης και ένταξης της κληρονομιάς του Τροόδους στις τοπικές δραστηριότητες (προϊόντα και υπηρεσίες).

Η κύρια στρατηγική δράση για την υλοποίηση της ολοκληρωμένης παρέμβασης “Αξίες Τροόδους” είναι επομένως, η **Σύσταση Ιδρύματος Πολιτισμού Ορεινών Κοινοτήτων Τροόδους** το οποίο θα είναι υπεύθυνο για τη διαμόρφωση, εφαρμογή, παρακολούθηση της Πολιτιστικής Πολιτικής για την περιοχή Τροόδους. Το Ίδρυμα Πολιτισμού Ορεινών Κοινοτήτων Τροόδους θα αποτελέσει Παρέμβαση Εθνικής Σημασίας της Κυπριακής Δημοκρατίας.

Υπομέτρα - Δράσεις

Ακολουθεί ο Πίνακας με την δομή και το περιεχόμενο της Ολοκληρωμένης Παρέμβασης «**Πολιτισμός: Σχέδιο «Αξίες Τροόδους»**» όπως είναι οργανωμένη σε Υπομέτρα και Δράσεις:

Υπομέτρο 8.1	Οργάνωση και στήριξη της Πολιτιστικής Πολιτικής για τις Ορεινές Κοινοότητες
Δράση 8.1.1	Σύσταση Ιδρύματος Πολιτισμού Ορεινών Κοινοτήτων Τροόδους
Περιγραφή	<p>Ο σκοπός του ιδρύματος θα είναι η καταγραφή, η διάσωση, η μελέτη, η ανάπτυξη και η ανάδειξη της ιστορίας, της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς των ορεινών κοινοτήτων, καθώς και η αναβάθμιση της παρεχόμενης πολιτιστικής παιδείας και της παραγόμενης σήμερα, πολιτιστικής δημιουργίας. Παράλληλα, σκοπός είναι να υποστηριχθεί το επιχειρηματικό οικοσύστημα της περιοχής από την αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς αλλά και της σύγχρονης δημιουργίας.</p> <p>Το Ίδρυμα για να μπορέσει να ανταποκριθεί στον ρόλο του θα αποτελείται από τα πιο κάτω τμήματα/ Κέντρα:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Κέντρο Επιστημονικών Μελετών Τροόδους. 2. Διεθνές Κέντρο Έρευνας και Εκπαίδευσης και Μουσείο για τη Βιοποικιλότητα 3. Τμήμα Διεύθυνσης Οικομουσείου «Δασόεσσα» - Φύση – Πολιτισμός – Άθληση (πάрко δραστηριοτήτων και αναψυχής) 4. Βιβλιοθήκη – Αρχείο – Κέντρο Τεκμηρίωσης 5. Τμήμα Μουσείων – Δίκτυο Μουσείων, Κέντρων Πληροφόρησης και Μνημείων Τροόδους 6. Τμήμα Πολιτιστικής Εκπαίδευσης Κατάρτισης και Δια Βίου Μάθησης (διασύνδεση με την Επιχειρηματικότητα) <ol style="list-style-type: none"> A. Κέντρα Πολιτιστικής Εκπαίδευσης Ορεινών Κοινοτήτων Τροόδους (ΚεΠΕΟΚ) B. Σχολείο Καλών και Εφαρμοσμένων Τεχνών (στα πρότυπα του Μουσικού Σχολείου) 7. Τμήμα Προβολής <p>Ως έδρα του Ιδρύματος Πολιτισμού Τροόδους, ορίζεται ο Αμίαντος. Για τον λόγο αυτό προτείνεται, για τη στέγασή τους, η αξιοποίηση ενός εκ των μεγάλων βιομηχανικών κτηριακών υποδομών που υπάρχουν στον Αμίαντο στη Ζώνη 1 (Διασύνδεση με τις Δράσεις 8.2.5, του υπομέτρου 8.5). Στον ίδιο χώρο θα συστεγάζεται και θα λειτουργεί η «Περί Τροόδους» Βιβλιοθήκη, το Διεθνές Κέντρο Έρευνας και Εκπαίδευσης για τη Βιοποικιλότητα και το Γεωλογικό Σχολείο – «GEOSCHOOL» για την φιλοξενία των Περί Τροόδους σπουδαστών, ερευνητών, μαθητών και ομάδων επισκεπτών ειδικού ενδιαφέροντος (Σε διασύνδεση με την Διαπανεπιστημιακή Μονάδα Έρευνας, Καινοτομίας και Πειραματισμού (Experimental) – ΟΠ5-Δράση 5.7.1.).</p>
Δράση 8.1.2	Δίκτυο Συνεργαζόμενων Φορέων με το Ίδρυμα Πολιτισμού
Περιγραφή	Δημιουργία δικτύου συνεργαζόμενων φορέων με το Ίδρυμα Πολιτισμού (εκπαιδευτικοί και ερευνητικοί φορείς)
Υπομέτρο 8.2	Διαμόρφωση πολιτιστικού προϊόντος Τροόδους και δράσεις προβολής του

Δράση 8.2.1	Μελέτη εντοπισμού, καταγραφής και τεκμηρίωσης της υλικής και άυλης κληρονομιάς και σχέδια δράσης ανάδειξης και αξιοποίησής της
Περιγραφή	<p>Το Ίδρυμα θα προωθήσει την υλοποίηση ερευνητικών προγραμμάτων για την καταγραφή της ιστορίας, της υλικής και άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς των ορεινών κοινοτήτων Τροόδους. Για τον σκοπό αυτό θα δημιουργηθεί ομάδα από νέους και έμπειρους επιστήμονες οι οποίοι θα υλοποιήσουν το πρόγραμμα. Επιπρόσθετα θα επιδιωχθεί η προώθηση συνεργασιών με Πανεπιστημιακά Ιδρύματα και άλλων συναφών ερευνητικών φορέων για την ανάληψη περαιτέρω εξειδικευμένων ερευνών με την παράλληλη αναζήτηση χρηματοδότησης από εθνικούς και ευρωπαϊκούς πόρους (Interreg, Ίδρυμα Προώθησης Έρευνας, Χορηγίες ΕΟΧ και Νορβηγίας κ.α.).</p> <p>Τα πορίσματα των πιο πάνω ερευνών θα:</p> <p>(α) αξιοποιηθούν στην δημιουργία μουσειακών και εκπαιδευτικών φορέων,</p> <p>(β) συμβάλουν στην καλλιέργεια ιστορικής συνείδησης στην τοπική κοινωνία,</p> <p>(γ) διασώσουν και αναδείξουν ένα πολύ σημαντικό μέρος του ιστορικού πλούτου της Κύπρου και του μοναδικού ορεινού πολιτισμού της,</p> <p>(δ) τροφοδοτήσουν με στοιχεία τις επιστημονικές ομάδες οι οποίες θα εργάζονται για την ανάδειξη των παραδοσιακών προϊόντων και υπηρεσιών της περιοχής του Τροόδους (Διασύνδεση με τις δράσεις 1.1.1, 2.1.1 και 3.1.1). Η συγκεκριμένη δράση είναι ιδιαίτερα σημαντική για την ανάδειξη της ποιότητας και της ταυτότητας των τροφίμων στο Τρόδος, δεδομένης της μεγάλης παράδοσης και της αναγνωρισιμότητάς τους. Επίσης συμβάλλει στην επίτευξη των στόχων των ολοκληρωμένων παρεμβάσεων της γεωργίας και της μεταποίησης, ιδιαίτερα στις δράσεις που αφορούν τη βελτίωση της προστιθέμενης αξίας των τοπικών προϊόντων.</p>
Δράση 8.2.2	Προβολή πολιτιστικών Πόρων
Περιγραφή	Σχέδια δράσης για την προβολή των πολιτιστικών πόρων της περιοχής και των δραστηριοτήτων του Ιδρύματος. Η δράση συντονίζεται από το Τμήμα Προβολής του Ιδρύματος.
Δράση 8.2.3.	Σχεδιασμός δικτύου πολιτιστικών θεματικών ενότητων
Περιγραφή	<p>Προτείνεται η διαμόρφωση 5 σχεδίων δράσης - ένα για κάθε θεματική ενότητα, πυλώνας της οποίας αποτελεί ένα Περιφερειακό Θεματικό Μουσείο (ΠΘΜ). Το κάθε ΠΘΜ και αντίστοιχα το κάθε Σχέδιο Δράσης θα παρουσιάζει τα βασικά πεδία ανάπτυξης της σχετικής θεματικής ενότητας. Δηλαδή, το τοπίο, τα μνημεία σχετικά με την θεματική, άλλα εξειδικευμένα μουσεία και σχετικές επιχειρήσεις. Όλα τα πιο πάνω θα συναποτελούν ένα εξειδικευμένο θεματικό δίκτυο. Η δημιουργία του Δικτύου θα πρέπει να συνοδεύεται από ένα σχέδιο δράσης των δραστηριοτήτων που θα αναπτύξει, τον προσδιορισμό ενός δικτύου εξωτερικών φορέων και συνεργατών που μπορούν να υποστηρίξουν τη δράση του καθώς και τη σχέση που θα έχει με το Ίδρυμα Πολιτισμού Ορεινών Κοινοτήτων Τροόδους. Τέλος θα προτείνει την διαμόρφωση των διαδρομών διασύνδεσης όλων των σχετικών υποδομών με την θεματική ενότητα (π.χ. αμπέλι - οινοποιείο – τοπικά μουσεία/ μνημεία - θεματικό μουσείο). Τα Σχέδια Δράσης θα πρέπει να εκπονηθούν λαμβανομένου υπόψη του Σχεδιασμού του Ιδιότυπου Τουριστικού Προϊόντος – <i>Ολοκληρωμένη Παρέμβαση 3 : Νέο πρότυπο ορεινού τουριστικού προϊόντος Τροόδους / Δράση 3.1.1.</i></p>
Δράση 8.2.4	Ανάδειξη πολιτιστικών πόρων με την χρήση ψηφιακών τεχνολογιών
Περιγραφή	<p>Διαμόρφωση σχεδίου χρήσης και ένταξης νέων τεχνολογιών σε μνημεία και πολιτιστικούς χώρους και σχεδίου εφαρμογής της δημιουργίας τεχνολογικών εργαλείων για την εξ' αποστάσεως εξυπηρέτηση των επισκεπτών και χρηστών:</p> <p>(α) υποστήριξη των ψηφιακών λειτουργιών της Βιβλιοθήκης/Αρχείου/ Κέντρου Τεκμηρίωσης</p>

	<p>(β) ανάπτυξη εργαλείων με τη χρήση τεχνολογικών μέσων τα οποία θα στοχεύουν στην εκπαίδευση καθώς και στην προβολή των πολιτιστικών πόρων της περιοχής</p> <ul style="list-style-type: none"> - Τεχνική υποστήριξη από εξωτερικό συνεργάτη - Προμήθεια εξοπλισμού
Δράση 8.2.5	Ίδρυση και λειτουργία «Περί Τρόδους» Βιβλιοθήκης – Αρχείου – Κέντρου Τεκμηρίωσης
Περιγραφή	<p>Είναι ζωτικής σημασίας η δημιουργία μίας σύγχρονης «Περί Τρόδους» Βιβλιοθήκης η οποία θα συγκεντρώνει συστηματικά όλη την σχετική με το Τρόδος βιβλιογραφία (μελέτες, αρθρογραφία, έντυπος και περιοδικός τύπος κ.ά.). Στη Βιβλιοθήκη θα υπάρχει ειδικό τμήμα για την χλωρίδα και πανίδα και εν γένει για τη βιοποικιλότητα, το οποίο θα καλύπτει τις ανάγκες και θα στηρίζει το έργο του Διεθνούς Κέντρου Μελέτης της Βιοποικιλότητας, το οποίο συστήνεται να ιδρυθεί στο Τρόδος.</p> <p>Επιπρόσθετα, επιβάλλεται η συγκρότηση του Αρχείου Τρόδους το οποίο θα καταγράφει συγκεντρώνει και θα ψηφιοποιεί αρχειακό υλικό για το Τρόδος με πρωταρχική μέριμνα την καταγραφή, διάσωση, συντήρηση δημόσιων αλλά και ιδιωτικών αρχείων (πχ. σχολικά, τοπικής αυτοδιοίκησης, εκκλησιαστικά, εμπορικά κατάστιχα, αρχεία σωματείων και πολιτιστικών φορέων κ.ά.), τα οποία λόγω αναστολής λειτουργίας των φορέων τους αγνοούνται ή απειλούνται με εξαφάνιση.</p> <p>Ως έδρα του Ιδρύματος Πολιτισμού Τρόδους, του οποίου Τομέας είναι η «Περί Τρόδους» Βιβλιοθήκη, ορίζεται ο Αμίαντος. Για τον λόγο αυτό προτείνεται, για τη στέγασή τους, η αξιοποίηση ενός εκ των μεγάλων βιομηχανικών κτηριακών υποδομών που υπάρχουν στον Αμίαντο στη Ζώνη 1 (Διασύνδεση με τις Δράσεις 8.1.1, του υπομέτρου 8.5). Στον ίδιο χώρο θα συστεγάζεται και θα λειτουργεί το Διεθνές Κέντρο Έρευνας και Εκπαίδευσης για τη Βιοποικιλότητα και το Γεωλογικό Σχολείο – «GEOSCHOOL» για την φιλοξενία των Περί Τρόδους σπουδαστών, ερευνητών, μαθητών και ομάδων επισκεπτών ειδικού ενδιαφέροντος (Σε διασύνδεση με την Διαπανεπιστημιακή Μονάδα Έρευνας, Καινοτομίας και Πειραματισμού (Experimental) (ΟΠ5- Δράση 5.7.1.).</p>
Υπομέτρο 8.3	Αναβάθμιση και Αξιοποίηση πολιτιστικών υποδομών
Δράση 8.3.1.	Σχέδιο Δράσης για Αξιολόγηση – κατηγοριοποίηση, επιστημονική μελέτη αξιοποίησης – δικτύωσης υφιστάμενων « μουσείων »
Περιγραφή	<p>Για την αναβάθμιση και αξιοποίηση του υφιστάμενου μουσειακού αποθέματος της περιοχής επιβάλλεται να εκπονηθούν :</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Πρόγραμμα αξιολόγησης και κατηγοριοποίησης των υφιστάμενων « μουσείων » 2. Επιστημονική μελέτη αξιοποίησης και δικτύωσης των μουσείων <p>Με βάση τα παραπάνω θα διαμορφωθεί η τελική πρόταση για βελτίωση και ανάδειξη των υφιστάμενων « μουσείων ». Με βάση την πρόταση αυτή τα θεματικά μουσεία - μουσεία πυλώνες θα έχουν συμμετρική γεωγραφική διασπορά, θα συνδέονται με άλλα ομοειδή τους Μουσεία, Μνημεία, Βιοτεχνίες δημιουργώντας δίκτυο Μουσείων / Μνημείων κ.ά., αξιοποιώντας με τον καλύτερο δυνατό τρόπο υφιστάμενες δομές και εγκαταστάσεις. Επιπρόσθετα, η γεωγραφική του διασπορά και η δικτύωσή τους θα αποτυπωθεί σε σχετικούς χάρτες (Διασύνδεση με την Δράση 8.2.3. Σχεδιασμός δικτύου πολιτιστικών θεματικών ενότητων).</p> <p>Η ωρίμανση και υλοποίηση εμπλουτισμού και αναβάθμισης των υφιστάμενων μουσείων τα οποία θα υποδείξει η μελέτη, περιλαμβάνεται στη Δράση 8.3.6.</p> <ol style="list-style-type: none"> 3. Προώθηση Δικτύωσης και Συνεργασιών των Μουσείων Ορεινών Κοινοτήτων Τρόδους
Δράση 8.3.2.	Ίδρυση και λειτουργία Ιστορικού Μουσείου Τρόδους: « Τρόδος : Ταξίδι στον Τόπο και στον Χρόνο »

Περιγραφή	<p>Προτείνεται η εκπόνηση αρχιτεκτονικής και εξειδικευμένης επιστημονικής/ ιστορικής και μουσειολογικής μελέτης για την ίδρυση του Ιστορικού Μουσείου Τροόδους : « Τρόδος : Ταξίδι στον Τόπο και στον Χρόνο » ως κεντρικό μουσείο του Τροόδους. Για τη στέγαση του Ιστορικού Μουσείου προτείνεται η αξιοποίηση του βιομηχανικού κτηριακού συγκροτήματος στον Αμιάντο στη Ζώνη 1 όπου θα αναπτυχθεί πολυθεματική παρουσίαση της Ιστορίας και του Πολιτισμού του Τροόδους-μόνιμη έκθεση. Επιπλέον θα παρουσιάζονται, περιοδικές ειδικές θεματικές εκθέσεις ανάδειξης του πολιτιστικού πλούτου Τροόδους που δεν θα εκτίθεται σε ειδικά θεματικά Μουσεία. Το ιστορικό μουσείο αποτελεί μέρος του έργου αξιοποίησης και ανάπλασης του χώρου και των υποδομών του παλαιού μεταλλίου Αμιάντου. Στο ίδιο κτιριακό συγκρότημα θα στεγάζεται το Οικομουσείο, η έκθεση Επιστήμης και Τεχνολογίας, το Κέντρο Πληροφόρησης Βιομηχανικής και Μεταλλευτικής Κληρονομιάς.</p> <p><i>(διασύνδεση με τις δράσεις του υπομέτρου 8.5)</i></p>
Δράση 8.3.3.	Ανάπτυξη Περιφερειακών Θεματικών Μουσείων
Περιγραφή	<p>Με βάση τη διάγνωση έχουν προσδιοριστεί οι θεματικές ενότητες που θα αναπτυχθούν. Με βάση τα αποτελέσματα της Δράσης 8.3.1 (αξιολόγηση-κατηγοριοποίηση και επιστημονική μελέτη αξιοποίησης-δικτύωσης των υφιστάμενων «μουσείων») θα προσδιοριστούν οι υποδομές και οι περιοχές όπου θα αναπτυχθούν τα 5 περιφερειακά θεματικά μουσεία τα οποία θα αποτελέσουν τους κεντρικούς πυλώνες αντίστοιχων θεματικών εννοιών:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Περιφερειακό Μουσείο και θεματική ενότητα «Άμπελος και Οίνος» 2. Περιφερειακό Μουσείο και θεματική ενότητα Γαστρονομίας 3. Περιφερειακό Μουσείο/ Κέντρο Πληροφόρησης και θεματική ενότητα Μουσείο βυζαντινού και μεταβυζαντινού πλούτου της περιοχής του Τροόδους. 4. «Open Air Museum» - Παραδοσιακό χωριό- Τέχνη και Βιοπάλη: Παραδοσιακές Τέχνες και Επαγγέλματα – ΦΙΚΑΡΔΟΥ 5. Περιφερειακό Μουσείο και θεματική ενότητα: Τουριστική Παράδοση Ορεινών Θέρετρων <p>Για κάθε ένα από αυτά θα εκπονηθεί αρχιτεκτονική και εξειδικευμένη επιστημονική/μουσειολογική μελέτη. Τέλος θα ακολουθήσει η σταδιακή κατασκευή τους με βάση τις διαθέσιμες πιστώσεις.</p>
Δράση 8.3.4	Σχέδια Δράσης για αναβάθμιση και αξιοποίηση μνημείων
Περιγραφή	<p><u>Μνημεία UNESCO</u>: Εκπόνηση Σχεδίου Δράσης για την καλύτερη λειτουργία και ανάδειξή τους.</p> <p><u>Μελέτη καταγραφής και ανάδειξη βυζαντινού και μεταβυζαντινού πλούτου</u> της περιοχής (εμπλουτισμός υφιστάμενων μουσείων, πρόσβαση σε μνημεία, ενιαία σήμανση καθοδήγησης και πληροφόρησης), καταγραφή, ταξινόμηση και σχέδια δράσης αποκατάστασης</p> <p><u>Μνημεία Αγροτικής Κληρονομιάς</u>: Εκπόνηση Μελέτης καταγραφής – τεκμηρίωσης, ταξινόμησης και σχεδίων δράσης ανάδειξης της πλούσιας αγροτικής κληρονομιάς του Τροόδους για χρήση και διασύνδεσή της με το νέο ιδιότυπο τουριστικό προϊόν Τροόδους και ένταξή τους σε θεματικές διαδρομές.</p> <p><u>Μνημεία νεότερης ιστορίας και πολιτιστικής κληρονομιάς</u>: Μελέτη καταγραφής – τεκμηρίωσης, ταξινόμησης και σχεδίων δράσης ανάδειξής της.</p> <p><i>Η ωρίμανση, υλοποίηση και λειτουργία των μνημείων περιλαμβάνεται στη Δράση 8.3.6.</i></p>
Δράση 8.3.5	Σχέδια Δράσης για αναβάθμιση και αξιοποίηση Κέντρων Πληροφόρησης και Λοιπών Πολιτιστικών Χώρων
Περιγραφή	<p>Για την αναβάθμιση και αξιοποίηση των Κέντρων Πληροφόρησης και Πολιτιστικών Χώρων επιβάλλεται να εκπονηθεί Σχέδιο Δράσης για αξιολόγηση, κατηγοριοποίησης και επιστημονική μελέτη αξιοποίησής τους.</p>

	<p>Σε πρώτη φάση θα χρηματοδοτηθεί η μελέτη και εφαρμογή από Εθνικούς Πόρους για 2 έως 4 έργα. Τα υπόλοιπα συστήνεται να υλοποιηθούν μετά το 2022 με ευρωπαϊκούς ή άλλους πόρους.</p> <p><i>Η ωρίμανση και υλοποίηση στην δράση 8.3.6.</i></p>
Δράση 8.3.6	Ωρίμανση και Υλοποίηση υποδομών σχεδίων Δράσης Μουσείων, Μνημείων, Κέντρων Πληροφόρησης και Πολιτιστικών Χώρων και ανάπτυξη δικτύου Πολυκέντρων Κοινωνικής Πρόνοιας, Εκπαίδευσης και Δια Βίου Μάθησης
Περιγραφή	<p>Προτείνεται η εκπόνηση αρχιτεκτονικών μελετών και η σταδιακή υλοποίηση έργων ως ακολούθως :</p> <p>Μνημεία : συντήρηση, αποκατάσταση και βελτίωση της πρόσβασης σε μνημεία όλων των κατηγοριών (5.000.000€ στη δεκαετία) (Δράση 8.3.4.)</p> <p><u>15 μουσεία</u>: εξοπλισμός, συντήρηση, αναβάθμιση (2.000.000€ στη δεκαετία) (Δράση 8.3.1.),</p> <p><u>4 πολιτιστικοί χώροι</u> για θεατρικές και μουσικές παραστάσεις : ανακαίνιση εσωτερικού χώρου και εγκατάσταση εξοπλισμού, για να πληροί προδιαγραφές ανάλογες των δραστηριοτήτων που θα φιλοξενούν, (3.500.000€ στη δεκαετία) (Δράση 8.3.5.),</p> <p><u>6 αίθουσες Συνεδρίων/Πιστοποιημένων Κέντρων Επαγγελματικής Κατάρτισης και Δομών Επαγγελματικής κατάρτισης</u> για την εφαρμογή επιχορηγούμενων, συγχρηματοδοτούμενων ή/και προκηρυσσόμενων δραστηριοτήτων κατάρτισης : ανακαίνιση εσωτερικού χώρου και εγκατάσταση εξοπλισμού για να πληροί τις ανάλογες προδιαγραφές (από 1.500.000€ στη δεκαετία) (Δράση 8.3.5.).</p> <p><u>15 Πολυκέντρα Κοινωνικής Πρόνοιας, Εκπαίδευσης και Δια Βίου Μάθησης - Ανάπτυξη Δικτύου</u> (2.500.000€ σε τριετία) (Δράση 8.4.3.)</p> <p>Επιπλέον η πρόσληψη έως 8 ατόμων για την λειτουργία αυτών των μνημείων με ιδιαίτερη βαρύτητα τα μνημεία UNESCO. Τα άτομα τα οποία θα προσληφθούν θα τύχουν ειδικής εκπαίδευσης και κατάρτισης (8 X 18.020€ χωρίς ΦΠΑ)</p>
Υπομέτρο 8.4	Στήριξη της Ανάπτυξης της Πολιτιστικής Δημιουργίας (Εκπαίδευση Κατάρτιση και Δια Βίου Μάθηση)
Δράση 8.4.1	Κέντρο Πολιτιστικής Εκπαίδευσης Ορεινών Κοινοτήτων (ΚεΠΕΟΚ)
Περιγραφή	<p>Προτείνεται η οργάνωση Κέντρων Πολιτιστικής Εκπαίδευσης Ορεινών Κοινοτήτων (ΚεΠΕΟΚ) τα οποία θα λειτουργήσουν, κατά το πρότυπο των Κέντρων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης (ΚΠΕ) με τη συνδρομή του Πανεπιστημίου Κύπρου και του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού.</p> <p>Τα ΚεΠΕΟΚ θα απευθύνονται στα Δημόσια και Ιδιωτικά σχολεία διασυνδέοντας το σχολείο με τον πολιτισμό του βουνού, στην τοπική κοινωνία συμβάλλοντας στην κοινωνική συνοχή και στην ενίσχυση της τοπικής ταυτότητας και σε επισκέπτες και ομάδες ειδικού ενδιαφέροντος ενισχύοντας την τοπική οικονομία</p> <p>Για την προώθηση της λειτουργίας των ΚεΠΟΚ συστήνεται το Γραφείο του Επιτρόπου Ανάπτυξης Ορεινών Κοινοτήτων, σε συνεργασία και συντονισμό με το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, τις λοιπές Διευθύνσεις του Υπουργείου Παιδείας, το Πανεπιστήμιο Κύπρου (κ.α. φορείς οι οποίοι θα αποφασιστούν) να προωθήσουν την εκπόνηση Σχεδίου Δράσης για την ανάπτυξη του Δικτύου ΚεΠΟΚ συνολικά στις ορεινές κοινότητες.</p> <p><u>Α' Φάση</u> : Πιλοτική εφαρμογή στο Παλαιχώρι και Βουνί με ημερήσια προγράμματα σε υφιστάμενες υποδομές.</p> <p><u>Β' Φάση</u>: Πιλοτική εφαρμογή σε Παλαιχώρι με την αναπαλαίωση παλαιού Δημοτικού Σχολείου για την δημιουργία των υποδομών εκπαίδευσης και διαμονής των μαθητών και ομάδων ειδικού ενδιαφέροντος που θα φιλοξενεί διήμερα και τριήμερα προγράμματα.</p>

	<i>Η ανάπτυξη των υποδομών προτείνεται ως δράση την Ολοκληρωμένη Παρέμβαση 5 Εκπαίδευση, Δράση 5.4.3. Ανάπτυξη Υποδομών Κέντρων Πολιτιστικής Εκπαίδευσης Ορεινών Κοινοτήτων.</i>
Δράση 8.4.2	Λειτουργία Καλλιτεχνικού Σχολείου
Περιγραφή	Το ίδρυμα Πολιτισμού Ορεινών Κοινοτήτων μέσα από τα πολλαπλά προγράμματα που θα αναπτύξει αποσκοπεί στην ενεργό συμμετοχή των νέων στην πολιτιστική δημιουργία. Ως μια εκ των σημαντικότερων δομών και υποδομών προς την επίτευξη του σκοπού αυτού αναμένεται να είναι η λειτουργία Καλλιτεχνικού Σχολείου (Καλές και Εφαρμοσμένες Τέχνες) με εξειδίκευση στην Λαϊκή Χειροτεχνία, το οποίο προτείνεται να δημιουργηθεί από το Υπουργείο Παιδείας, Πολιτισμού, Αθλητισμού και Νεολαίας κατ' αντιστοιχία του επιτυχημένου θεσμού των Μουσικών Σχολείων. Η πρόταση αναπτύσσεται εκτενέστερα στην <i>Ολοκληρωμένη Παρέμβαση 5. Εκπαίδευση</i> . Ειδικότερα στην εν λόγω παρέμβαση (Υπομέτρο 5.5. Δημιουργία/ Αναβάθμιση Σχολείων Ειδικού Ενδιαφέροντος, Μέσης Γενικής και Μέσης Τεχνικής και Επαγγελματικής Εκπαίδευσης) - Δράση 5.5.4).
Δράση 8.4.3	Πρώθηση και ανάπτυξη της πολιτιστικής παιδείας – Πολυκέντρα Κοινωνικής Πρόνοιας, Εκπαίδευσης και Δια Βίου Μάθησης
Περιγραφή	<p>Θα αξιοποιηθούν κοινοτικά κτίρια στην περιοχή τα οποία θα αναβαθμιστούν για να μετατραπούν σε Πολυκέντρα Κοινωνικής Πρόνοιας, Εκπαίδευσης και Δια Βίου Μάθησης. Στα κέντρα θα λειτουργούν δομές Δια Βίου Μάθησης, Άσκησης, Πολιτιστικής Εκπαίδευσης και Δημιουργίας, Κοινωνικής πρόνοιας και Παροχής Ιατρικών Υπηρεσιών. Για την παροχή των παραπάνω υπηρεσιών συστήνεται σε πρώτο στάδιο να συλλειτουργούν προγράμματα διαφόρων Υπουργείων. Αρκετά από τα προγράμματα αυτά προσφέρονται στην περιοχή (π.χ. Αθλητισμός για Όλους, Επιμορφωτικά Κέντρα Εκπαίδευσης, Κρατικά Ινστιτούτα Επιμόρφωσης, Υπηρεσία Κυπριακής Χειροτεχνίας, Πολιτιστικές Υπηρεσίες κ.ά.) αλλά χρειάζεται περαιτέρω αξιοποίησή τους σε συστηματική βάση και ενιαίο προγραμματισμό για όλους τους Τροοδίτες. Σημειώνεται, ότι ορισμένα από τα μαθήματα και προγράμματα θα πρέπει να επανασχεδιαστούν για να προσαρμοστούν στις ανάγκες της περιοχής με ιδιαίτερη εστίαση στα μαθήματα πολιτιστικής παιδείας. Επιπλέον θα πρέπει να δημιουργηθούν και εφαρμοστούν νέα προγράμματα με εστίαση στην πολιτιστική εκπαίδευση και δημιουργία (π.χ. θεατρικά και μουσικά εργαστήρια), ένεκα του κενού το οποίο διαπιστώνεται ότι υπάρχει στους τομείς αυτούς τόσο ως δημόσια όσο και ως ιδιωτική παρέμβαση.</p> <p>Με βάση τα παραπάνω συστήνεται η <u>εκπόνηση ενός Ολοκληρωμένου Σχεδίου Δράσης με όλους τους εμπλεκόμενους φορείς και να καταρτιστεί ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα για την οργάνωση Κέντρων Πολιτιστικής Εκπαίδευσης και Δημιουργίας ανά γεωγραφική περιοχή για παροχή προγραμμάτων σε μαθητές όλων των βαθμίδων καθώς και σε ενήλικες</u>. Τα Κέντρα θα συστεγάζονται στα «Πολυκέντρα Κοινωνικής Πρόνοιας, Εκπαίδευσης και Δια Βίου Μάθησης». Στην εκπόνηση του Σχεδίου και του αναλυτικού προγράμματος θα πρέπει να πραγματοποιηθεί διαβούλευση με τους φυσικούς φορείς (δημιουργούς) που δημιουργούν παραδοσιακό πολιτισμό στην περιοχή, συνδέσμους γονέων, συμβούλια νεολαίας, τοπικές αρχές κ.α. μέλη της τοπικής κοινωνίας.</p> <p>Η Δράση αφορά υλικοτεχνική υποδομή για την δημιουργία και την λειτουργία των « Κέντρων Πολιτιστικής Εκπαίδευσης και Δημιουργίας ». Επιπλέον τη διαμόρφωση Σχεδίου Δράσης για τα μαθήματα και τις εκπαιδεύσεις που θα προσφέρονται ανά κέντρο.</p> <p><i>Διασύνδεση με τη δράση 8.3.6</i></p>
Δράση 8.4.4	Ενίσχυση των δεξιοτήτων των φυσικών φορέων που δημιουργούν πολιτισμό στην περιοχή του Τροόδου
Περιγραφή	<p>Εκπαίδευση του τοπικού ανθρώπινου δυναμικού για την υποστήριξη του Σχεδίου.</p> <p>Ανάλογα με τις πηγές χρηματοδότησης θα εξαρτηθεί ο αριθμός των εκπαιδύσεων που θα πραγματοποιηθούν και το χρονοδιάγραμμα υλοποίησής τους. Έγινε μια εκτίμηση για εκπαίδευση 50 στελεχών και 300 ατόμων (3 άτομα 100 συλλόγων)</p>

Υπομέτρο 8.5	Θεματικό πάρκο δραστηριοτήτων και αναψυχής: ΟΙΚΟΜΟΥΣΕΙΟ «ΔΑΣΟΕΣΣΑ» Το Οικομουσείο (Ecomuseum) : η σύγχρονη μουσειολογική προσέγγιση για μια ολιστική διάσωση και ανάδειξη ενός τόπου και η πρόταση για την αξιοποίηση του μεταλλείου Αμιάντου προς όφελος της τοπικής κοινωνίας και οικονομίας (Διασύνδεση με δράσεις τις ΟΠ 13 και τη δράση 2.3.5)
Δράση 8.5.1	Διαμόρφωση Σχεδίου Δράσης: Οικομουσείο «ΔΑΣΟΕΣΣΑ»
Περιγραφή	Προτείνεται η διαμόρφωση ενός Σχεδίου δράσης για την αξιοποίηση και ανάδειξη του χώρου του Αμιάντου σε οικομουσείο. Στόχος είναι η διατήρηση, αξιολόγηση της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς της περιοχής, αξιοποιώντας σε συνεργασία με το σύνολο των τοπικών δημόσιων και ιδιωτικών φορέων του εγκαταλελειμμένου χώρου (φυσικό χώρο και υφιστάμενες υποδομές) του Αμιάντου. Το Σχέδιο δράσης που θα διαμορφωθεί θα κατατεθεί στο Υπουργικό συμβούλιο για αναγνώριση, έγκριση.
Δράση 8.5.2	Σχεδιασμός παρεμβάσεων του Σχεδίου : Οικομουσείο «ΔΑΣΟΕΣΣΑ» και μελέτη βιωσιμότητάς του
Περιγραφή	Για την προώθηση του πιο πάνω έργου απαιτείται η εκπόνηση Ειδικών Επιστημονικών και Τεχνοοικονομικών Μελετών από επιστήμονες και μηχανικούς τόσο σε θέματα Πολιτισμού και Οικολογίας, όσο και σε θέματα κατασκευής τεχνικών έργων και πολεοδομίας. Επιπλέον θα απαιτηθούν ειδικότητες οικονομικών σπουδών. Συγκεκριμένα απαιτείται η εκπόνηση των παρακάτω μελετών: <ul style="list-style-type: none"> ✓ Έρευνα και Επιστημονική Μελέτη αξιολόγησης των ενδεχομένων περιορισμών των προτεινόμενων χώρων και κτιρίων αξιοποίησης του Αμιάντου. ✓ Μουσειολογική Μελέτη για το Οικομουσείο (ομάδα εργασίας από ιστορικούς, βιολόγους, περιβαλλοντολόγους, μουσειολόγους) ✓ Master Plan ανάπτυξης του Οικομουσείου (με βάση τις ανάγκες του Οικομουσείου και τις μελέτες που έχουν ήδη εκπονηθεί) / Προκαταρκτική αρχιτεκτονική πρόταση αποκατάστασης – επανάχρησης των κτιρίων / Κοστολόγηση προτεινόμενων παρεμβάσεων ✓ Μελέτη Βιωσιμότητας / Προσδιορισμός πηγών χρηματοδότησης του έργου / Κατανομή των παρεμβάσεων σε Δημόσιες και Ιδιωτικές. Για τις Δημόσιες θα προσδιοριστούν οι πηγές χρηματοδότησης και για τις Ιδιωτικές θα προσδιοριστούν τα πεδία προσέλκυσης ιδιωτικών κεφαλαίων. Επίσης θα διαμορφωθεί ο προγραμματισμός εκτέλεσης του project (ιεράρχηση έργων).
Δράση 8.5.3	Ωρίμανση έργων υποδομής του Σχεδίου Οικομουσείου ΔΑΣΟΕΣΣΑ
Περιγραφή	Προώθηση της ωρίμανσης των έργων που προτείνονται στην δράση 8.5.2 θα αφορά: α) τον πυρήνα των βιομηχανικών κτιρίων στο χώρο του Αμιάντου β) το σύνολο των έργων που θα προταθούν από τις μελέτες. Η προώθησή τους θα ακολουθεί την ιεράρχηση και προτεραιοποίηση (δημόσιες υποδομές και ιδιωτικές παρεμβάσεις) που έχουν προταθεί.
Δράση 8.5.4	Υλοποίηση των έργων υποδομής του Σχεδίου Οικομουσείου ΔΑΣΟΕΣΣΑ
Περιγραφή	Υλοποίηση των Υποδομών που προτείνονται στη Δράση 8.5.3 για τη δημιουργία Θεματικού Πάρκου Δραστηριοτήτων και Αναψυχής «Δασόεσσα»" με βάση την Ιεράρχηση και Προτεραιοποίηση των Έργων
Συμπληρωματικότητα με δράσεις άλλων παρεμβάσεων	
Ο.Π.3. Νέο πρότυπο ορεινού τουριστικού προϊόντος Τροόδους	

Το σύνολο των δράσεων της Ο.Π.8 στοχεύουν στην υποστήριξη του τουρισμού στο Τρόοδος ως εκ τούτου βρίσκονται σε διασύνδεση με την Ο.Π.3. Νέο πρότυπο ορεινού τουριστικού προϊόντος Τρόοδους

Ο.Π.5. Εκπαίδευση

Οι δράσεις του Υπομέτρου 8.4 βρίσκονται σε διασύνδεση με την Ο.Π.5 Εκπαίδευση

Συνάφεια της Ολοκληρωμένης Παρέμβασης με άλλες Στρατηγικές και Ολοκληρωμένες Παρεμβάσεις της ΕΣΑΟΚ

Σ.Π.4. Πολιτική προσέλκυσης και υποδοχής νέου Πληθυσμού

Ο.Π.1. Καινοτομικά προσέγγιση στην γεωργία και κτηνοτροφία

Ο.Π.2. Μεταποίηση στην ορεινή Οικονομία

Ο.Π.3 Νέο πρότυπο ορεινού τουριστικού προϊόντος Τρόοδους

Ο.Π.4. Επιχειρηματικότητα και Δια Βίου Μάθηση

Ο.Π.6 Φυσικό Περιβάλλον

Ο.Π.10. Υποδομές συνδεσιμότητας και προσβασιμότητας

Συνάφεια της Ολοκληρωμένης Παρέμβασης με το σχεδιασμό των παρεμβάσεων των Υπουργείων

Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού

- Στήριξη της καλλιτεχνικής δημιουργικότητας και προβολή πολιτιστικών δραστηριοτήτων
- Διασφάλιση πρόσβασης και συμμετοχής στον Πολιτισμό.
- Επιστημονική έρευνα στον τομέα της Κυπρολογίας
- Δράσεις του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

Υπουργείο Εσωτερικών

- Αναζωογόνηση και ανάπτυξη υπαίθρου, διατήρηση και ανάδειξη της αγροτικής κληρονομιάς, καθώς και στήριξη, εποπτεία των ΑΤΑ για να καταστούν εστίες γεωργικής, τουριστικής, πολιτιστικής και περιβαλλοντικής ανάπτυξης
- Διαμόρφωση στρατηγικών και πολιτικών για τη χωρική ανάπτυξη και την προστασία και αναβάθμιση της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς
- Συμβολή στην ανάπτυξη/αναζωογόνηση των περιοχών της υπαίθρου με την προώθηση έργων και προγραμμάτων

Υπουργείο Μεταφορών, Επικοινωνιών και Έργων

Προστασία και προβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς

Εισαγωγή καινοτομίας και νέων τεχνολογιών

Προτείνονται δράσεις :

(α) οργανωσιακής καινοτομίας : Σύσταση και λειτουργία Ιδρύματος Πολιτισμού, οργάνωση-δικτύωση θεματικών μουσείων, ενοτήτων και διαδρομών, δημιουργία σχολείων καλών και εφαρμοσμένων τεχνών,

δημιουργία Κέντρων Πολιτιστικής Εκπαίδευσης Ορεινών Κοινοτήτων

(β) τεχνικής καινοτομίας: ένταξη της κληρονομιάς του Τρόοδους στα προϊόντα και τις υπηρεσίες της περιοχής.

(γ) τεχνολογικής καινοτομίας : υποστήριξη της επισκεψιμότητας με νέα τεχνολογικά μέσα, εξ' αποστάσεως υποστήριξη χρηστών (βιβλιοθήκη, αρχείο, εικονικές παρουσιάσεις, κτλ.)

Παροτρύνσεις/ Συστάσεις προς την Κυπριακή Δημοκρατία

Υπομέτρο 8.1. Οργάνωση και στήριξη της Πολιτιστικής Πολιτικής για τις Ορεινές Κοινότητες

Δράση 8.1.1. Σύσταση Ιδρύματος Πολιτισμού Ορεινών Κοινοτήτων Τροόδους

Ο σκοπός του ιδρύματος θα είναι η καταγραφή, η διάσωση, η μελέτη, η ανάπτυξη και η ανάδειξη της ιστορίας, της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς των ορεινών κοινοτήτων, καθώς και η αναβάθμιση της παρεχόμενης πολιτιστικής παιδείας και της παραγόμενης σήμερα πολιτιστικής δημιουργίας. Παράλληλα, σκοπός είναι να υποστηριχθεί το επιχειρηματικό οικοσύστημα της περιοχής από την αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς αλλά και της σύγχρονης δημιουργίας.

Ο στόχος είναι να προβάλλει την ιστορία, πολιτιστική και πολιτισμική ταυτότητα της ορεινής Κύπρου, να προωθήσει εκπαιδευτικά προγράμματα για όλες τις ηλικίες ούτως ώστε τόσο οι κάτοικοι όσο και οι επισκέπτες της περιοχής να έρθουν σε επαφή, και να αποκτήσουν γνώση και εμπειρία για τον πολιτισμό της περιοχής και τα χαρακτηριστικά του. Το Ίδρυμα Πολιτισμού Ορεινών Κοινοτήτων, σε συνεργασία με εξειδικευμένους επιστήμονες, θα προβεί στη μελέτη των πολιτιστικών πόρων της περιοχής του Τροόδους. Οι ερευνητικές ομάδες πολιτισμού θα πρέπει να βρίσκονται σε συνεργασία με τις ομάδες εργασίας εντοπισμού και ανάδειξης των ποιοτικών και ταυτοτικών προϊόντων και υπηρεσιών του Τροόδους.

Επιχειρησιακός Ρόλος του Ιδρύματος Πολιτισμού Ορεινών Κοινοτήτων Τροόδους

- i. Θα διαμορφώσει προτάσεις οργάνωσης και προώθησης της Πολιτιστικής Πολιτικής του Τροόδους. Θα αποτελέσει τον φορέα Πολιτιστικής Διακυβέρνησης για την ευρύτερη περιοχή Τροόδους, συνιστώντας καταλυτική παρέμβαση στην αποσπασματική πολιτιστική πρακτική που εφαρμοζόταν μέχρι σήμερα.
- ii. Θα οργανώσει και συντονίζει επιχειρησιακά τις προτεινόμενες παρεμβάσεις κατόπιν εγκρίσεως από την Πολιτεία

Το Ίδρυμα Πολιτισμού Ορεινών Κοινοτήτων Τροόδους θα:

- i. Εντοπίσει, καταγράψει, μελετήσει, αναδείξει και προβάλλει τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της ιστορίας και της πολιτιστικής κληρονομιάς που παραδίδει το Τρόοδος.
- ii. Διασυνδέσει την πολιτιστική κληρονομιά του Τροόδους με την Εκπαίδευση.
- iii. Διασυνδέσει την πολιτιστική κληρονομιά με την Οικονομία, τόσο στον τομέα της μεταποίησης, με την ανάδειξη της πολιτισμικής αξίας / διάστασης των αγροτροφίμων της περιοχής, όσο και με τον τομέα του Τουρισμού, με την επιστημονική – μεθοδική και ορθολογιστική ανάπτυξη ειδικών

θεματικών Μουσείων, τη δημιουργία δικτύου Μουσείων και πολυθεματικών διαδρομών, ως νέα τουριστικά προϊόντα.

iv. Αναβαθμίσει την παρεχόμενη πολιτιστική παιδεία και την παραγόμενη πολιτιστική δημιουργία.

Για την επίτευξη των παραπάνω, το Ίδρυμα δύναται να:

- Εξασφαλίζει χρηματοδοτήσεις από: Κρατικούς Πόρους, Ευρωπαϊκά Κονδύλια, Συμπράξεις Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης, Ιδιωτικές Χορηγίες / πρωτοβουλίες.
- Συνεργάζεται με τους κατάλληλους φορείς, οργανισμούς, εταιρείες, εμπειρογνώμονες και τεχνοκράτες για την εκπόνηση εξειδικευμένων μελετών και έργων για την προώθηση των στόχων του.

Υπηρεσίες / Τομείς του Ιδρύματος:

Το Ίδρυμα για να μπορέσει να ανταποκριθεί στον ρόλο του θα αποτελείται από τα πιο κάτω τμήματα / Κέντρα:

1. Κέντρο Επιστημονικών Μελετών Τρόοδος:

Σκοπός του Κέντρου είναι να:

- ✓ Αναλαμβάνει, συντονίζει, διεκπεραιώνει, ή αναθέτει έρευνες για το Τρόοδος. Ενδεικτικά πεδία έρευνας:
 - i. Ιστορία – Εθνογραφία – Κοινωνική Ανθρωπολογία
 - ii. Μνημεία
 - iii. Γεωλογία
 - iv. Χλωρίδα – Πανίδα
 - v. Άυλη Πολιτιστική Κληρονομιά
- ✓ Εκδίδει έρευνες που αναλαμβάνει το ίδιο ή εκδίδει έρευνες εξωτερικών συνεργατών, και θα προβαίνει στην έκδοση όποιων άλλων εντύπων εξυπηρετούν τους σκοπούς του Ιδρύματος
- ✓ Διοργανώνει συνέδρια, ημερίδες, εκπαιδευτικά προγράμματα βιβλιοπαρουσιάσεις και όποιες άλλες εκδηλώσεις κρίνει ότι εξυπηρετούν τους σκοπούς του Ιδρύματος.
- ✓ Καθιερώνει τη διοργάνωση Διεθνούς Επιστημονικού Συνεδρίου για το Τρόοδος, σε διετή βάση, όπου ερευνητές που έχουν ασχοληθεί με το Τρόοδος θα παρουσιάζουν την έρευνά τους αλλά και ενεργοποίηση ενδιαφέροντος για άλλες έρευνες.

2. Διεθνές Κέντρο Έρευνας και Εκπαίδευσης και Μουσείο για τη Βιοποικιλότητα

Το Μουσείο και το Κέντρο θα αποτελούν, ειδικό αυτόνομο Τομέα του Ιδρύματος Πολιτισμού Τρόοδος. Η Κύπρος αποτελεί «τόπο υψηλής πυκνότητας» βιοποικιλότητας (biodiversity «hotspot») και κέντρο ενδημισμού πανίδας και χλωρίδας με μοναδικά ενδημικά είδη, που, μεταξύ άλλων, συμπεριλαμβάνουν το κυπριακό αγρινό, τον κυπριακό ποντικό, την κυπριακή μυγαλίδα, το κυπριακό φίδι, και πολλά άλλα είδη. Στόχος είναι να καταστεί ένα σύγχρονο ερευνητικό κέντρο διεθνούς εμβέλειας.

Σκοπός του Κέντρου Έρευνας και Εκπαίδευσης και Μουσείου για τη Βιοποικιλότητα είναι να:

- ✓ Εκδίδει έρευνες που αναλαμβάνει το ίδιο ή εκδίδει έρευνες εξωτερικών συνεργατών, και να προβαίνει στην έκδοση όποιων άλλων εντύπων εξυπηρετούν τους σκοπούς του.
- ✓ Διοργανώνει συνέδρια, ημερίδες, εκπαιδευτικά προγράμματα, βιβλιοπαρουσιάσεις και όποιες άλλες εκδηλώσεις κρίνει ότι εξυπηρετούν τους σκοπούς του.
- ✓ Καθιερώνει τη διοργάνωση Διεθνούς Επιστημονικού Συνεδρίου σε τακτά διαστήματα και σταθερή βάση, όπου ερευνητές που ασχολούνται με θέματα βιοποικιλότητας θα παρουσιάζουν την έρευνά τους, αλλά και θα ενεργοποιείται το ενδιαφέρον για άλλες έρευνες.

Το Κέντρο θα συμβάλει στην προσπάθεια για:

- ✓ την προσέλκυση ερευνητών, εκπαιδευτικών, σπουδαστών
- ✓ την αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος της Κύπρου
- ✓ την ανάπτυξη της ευρύτερης περιοχής του Τρόδου

3. Τμήμα Διεύθυνσης Οικομουσείου «Δασόεσσα» - Φύση – Πολιτισμός – Άθληση (πάρκο δραστηριοτήτων και αναψυχής)

Σκοπός του Τμήματος είναι να συντονίζει τη διαχείριση του πρότυπου Οικομουσείου «Δασόεσσα», το οποίο θα αναπτυχθεί στο σύνολο του χώρου του μεταλλείου του Αμιάντου. Το Οικομουσείο, το οποίο θα περιλαμβάνει τους πολιτιστικούς φορείς (μουσεία, κέντρα πληροφόρησης, κέντρα μελετών), τις βιοτεχνίες παραδοσιακών εδεσμάτων και ειδών λαϊκής/παραδοσιακής και άλλης τέχνης, τους χώρους άσκησης και άθλησης (πχ. περιπατητικές και ποδηλατικές διαδρομές), εστίασης και αναψυχής καθώς και τους χώρους φιλοξενίας, θα στηρίζεται στη συνέργεια και συνεργασία όλων αυτών των φορέων του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα που θα δραστηριοποιούνται εντός του πλαισίου του. Ο συντονισμός αυτών των συνεργασιών και δραστηριοτήτων θα διενεργείται από το πιο πάνω τμήμα.

4. Βιβλιοθήκη – Αρχείο – Κέντρο Τεκμηρίωσης

Το τμήμα αυτό έχει τριπλό ρόλο να επιτελέσει: τη διάσωση, τη διαφύλαξη και τη διάδοση της γνώσης γύρω από το Τρόδος. **Θα αποτελέσει το αποθετήριο της Γραπτής και Προφορικής Μνήμης του Τρόδου.** Σκοπός του είναι:

- ✓ η συγκέντρωση όλης της σχετικής με το Τρόδος βιβλιογραφίας (επιστημονικές μελέτες, μονογραφίες αρθρογραφία, έντυπος και ηλεκτρονικός ημερήσιος και περιοδικός τύπος) έτσι που να καταστεί η κύρια πηγή βιβλιογραφικής τεκμηρίωσης για το Τρόδος
- ✓ η συγκέντρωση και διάσωση άλλων βιβλιοθηκών (σχολικών, ιδιωτικών, κοινοτικών, σωματείων) οι οποίες λόγω της εγκατάλειψης έχουν αφεθεί στην φθορά του χρόνου ή στην άγνοια ή ακόμη και στην λαθραία οικειοποίησή τους, με αποτέλεσμα σε κάθε περίπτωση να κινδυνεύουν με εξαφάνιση.
- ✓ η δημιουργία Αρχείου Τρόδου. Σκοπός του Αρχείου είναι η διάσωση των δημόσιων και ιδιωτικών αρχείων (τοπικών αρχών, σχολικών μονάδων, εκκλησιαστικών ιδρυμάτων, συνεργατικών ιδρυμάτων, αθλητικών πολιτιστικών σωματείων κ.α..). Πρέπει να καταβληθεί συστηματική και μεθοδική προσπάθεια για διάσωση των δημόσιων αρχείων στην περιοχή.
- ✓ στήριξη όλων των μορφών (τυπική και άτυπη) και βαθμίδων (πρωτοβάθμια, δευτεροβάθμια, τριτοβάθμια, Διά βίου Εκπαίδευση) εκπαίδευση που θα ενεργοποιούνται στο Τρόδος, με δεδομένο ότι δεν υπάρχει άλλη μεγάλη δημόσια βιβλιοθήκη στην περιοχή.

5. Τμήμα Μουσείων - Δίκτυο Μουσείων, Κέντρων Πληροφόρησης και Μνημείων Τροόδους

Το Τμήμα συστήνεται για να αναλάβει την οργάνωση και καλύτερη δυνατή αξιοποίηση της διάσπαρτης πολιτιστικής υποδομής των ορεινών κοινοτήτων του Τροόδους. Για τον λόγο αυτό το Τμήμα αναμένεται:

- ✓ να συντονίσει και επιβλέψει τα Σχέδια Δράσης για την οργάνωση των 5 θεματικών ενοτήτων και μουσείων. Επίσης την ίδρυση και λειτουργία του Ιστορικού Μουσείου Τροόδους.
- ✓ να συντονίσει και επιβλέψει την εκπόνηση μελετών σχετικών με την αξιολόγηση και αναβάθμιση των μουσείων της περιοχής, τα οποία με εξ'ορθολογιστικές προσεγγίσεις και χρηστή και ευέλικτη διαχείριση να μετατραπούν σε βιώσιμες πολιτιστικές και εκπαιδευτικές μουσειακές μονάδες
- ✓ να οργανώνει και συντονίζει την λειτουργία των μνημείων, σε συνεργασία με το Τμήμα Αρχαιοτήτων, τις οικίες Μητροπόλεις και τοπικές διοικήσεις.
- ✓ να αναλάβει την οργάνωση της λειτουργίας των λοιπών πολιτιστικών υποδομών και κέντρων πληροφόρησης, σε συνεργασία με τις τοπικές αρχές και το Περιφερειακό Γραφείο Τουρισμού (πρόταση ΕΣΑΟΚ - Ολοκληρωμένη Παρέμβαση Τουρισμός)

Η λειτουργία όλων των παραπάνω μνημείων και υποδομών θα αναδείξει τις ιδιαιτερότητες του Τροόδους καθιστώντας τις ικανές να ενταχθούν αποτελεσματικά στο τουριστικό προϊόν του Τροόδους.

6. Τμήμα Πολιτιστικής Εκπαίδευσης, Κατάρτισης και Διά Βίου Μάθησης (διασύνδεση με την Επιχειρηματικότητα)

Αυτό το Τμήμα θα έχει την ευθύνη οργάνωσης, σύστασης και λειτουργίας των ακόλουθων:

A. Κέντρο Πολιτιστικής Εκπαίδευσης Ορεινών Κοινοτήτων (ΚεΠΕΟΚ)

Είναι απαραίτητη η συνεργασία με το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού για την ετοιμασία των αναλυτικών εκπαιδευτικών προγραμμάτων που θα προσφέρονται στις διάφορες βαθμίδες της εκπαίδευσης. Επιπλέον, θα προβαίνει σε συνεργασίες με άλλα εκπαιδευτικά ιδρύματα για την ανάπτυξη και προώθηση εξειδικευμένων εκπαιδευτικών προγραμμάτων.

B. Σχολείο Καλών και Εφαρμοσμένων Τεχνών (στα πρότυπα του Μουσικού Σχολείου)

Είναι απαραίτητη η συνεργασία με το Υπουργείο Παιδείας.

Επιπλέον το Τμήμα θα είναι υπεύθυνο για την υποστήριξη δράσεων ανάπτυξης, προώθησης της σύγχρονης Πολιτιστικής Δημιουργίας και της Πολιτιστικής Κληρονομιάς του Τροόδους. Επιπλέον, θα συμβάλει στον εμπλουτισμό, την διαχείριση, την αναβάθμιση του πολιτιστικού προϊόντος που παράγεται ή προσφέρεται στο Τρόοδο.

7. Τμήμα Προβολής

Υπηρεσία του Ιδρύματος Πολιτισμού Ορεινών Κοινοτήτων Τροόδους η οποία θα επιλαμβάνεται:

- ✓ Την προβολή της ιστορίας και του πολιτισμού των ορεινών κοινοτήτων
- ✓ Την χρήση νέων τεχνολογιών σε μνημεία και πολιτιστικούς χώρους
- ✓ Την ηλεκτρονική – εξ αποστάσεως στήριξη των επισκεπτών και χρηστών

- ✓ Την κατάρτιση Σχεδίων Δράσης για την προβολή των δραστηριοτήτων του Ιδρύματος και των Τμημάτων, σε άμεση συνεργασία με το Περιφερειακό Γραφείο Τουρισμού (πρόταση Ολοκληρωμένης Παρέμβασης Τουρισμό).
- ✓ Την κατάρτιση Σχεδίων Δράσεις για την προβολή των Θεματικών Ενοτήτων (Μουσείων και Διαδρομών) και των δραστηριοτήτων που θα διοργανώνονται. Σε άμεση συνεργασία με το Περιφερειακό Γραφείο Τουρισμού (πρόταση Ολοκληρωμένης Παρέμβασης Τουρισμό).
- ✓ Τη γενική προβολή των δραστηριοτήτων του ιδρύματος και των τμημάτων του

Σύσταση και λειτουργία ιδρύματος Πολιτισμού Ορεινών Κοινοτήτων Τροόδους

Στο γραφείο του Επιτρόπου Ανάπτυξης Ορεινών Κοινοτήτων Τροόδους θα λειτουργήσει «Υπηρεσία Διαχείρισης Πολιτισμού» για την ανάληψη δράσεων έως τη δημιουργία του Ιδρύματος Πολιτισμού Τροόδους. Ακολούθως η Υπηρεσία θα παρακολουθεί και αξιολογεί την δραστηριότητα του Ιδρύματος και θα το υποστηρίζει στις δραστηριότητές του.

Το ίδρυμα θα λειτουργεί σαν συμβουλευτικό σώμα προς την Κυβέρνηση για την πολιτιστική πολιτική του Τροόδους. Θα υλοποιεί δράσεις συντονισμού, προστασίας και αξιοποίησης της πολιτιστικής κληρονομιάς των Κοινοτήτων του Τροόδους. Θα συσταθεί με απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου, κατόπιν πρότασης από τον Υπουργό Παιδείας και Πολιτισμού και προτείνεται να εγγραφεί στον Έφορο Σωματείων και Ιδρυμάτων. Επιπλέον το Υπουργικό Συμβούλιο θα διορίζει το Διοικητικό Συμβούλιο. Στο Διοικητικό Συμβούλιο θα πρέπει να συμμετάσχουν εκπρόσωποι των 5 Υπουργείων, τα οποία έχουν άμεση αρμοδιότητα σχετικά με την διαχείριση του Πολιτισμού – Υπουργεία (i) Εσωτερικών, (ii) Μεταφορών Επικοινωνιών και Έργων, (iii) Παιδείας και Πολιτισμού, (iv) Γεωργίας, Αγροτικής Ανάπτυξης και Περιβάλλοντος, (v) Ενέργειας, Εμπορίου και Βιομηχανίας, καθώς και του (vi) Υφυπουργείου Τουρισμού. Στο Διοικητικό Συμβούλιο συστήνεται επίσης να εκπροσωπούνται το Περιφερειακό Συμβούλιο Κοινοταρχών, το Πανεπιστήμιο Κύπρου ή/και άλλα Πανεπιστημιακά / Ερευνητικά Κέντρα, η ΓΔ Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων, Συντονισμού και Ανάπτυξης, Προσωπικότητες αναγνωρισμένου κύρους οι οποίοι με την συμβολή τους θα στηρίξουν το έργο του Ιδρύματος και θα του προσδώσουν πρόσθετη αξία.

Ως έδρα του Ιδρύματος Πολιτισμού Τροόδους, ορίζεται ο Αμιάντος. Για τον λόγο αυτό, προτείνεται για τη στέγασή τους η αξιοποίηση ενός εκ των μεγάλων βιομηχανικών κτηριακών υποδομών που υπάρχουν στον Αμιάντο στη Ζώνη 1 (Διασύνδεση με τις Δράσεις 8.2.5, 8.5.1 και 8.5.2). Στον ίδιο χώρο θα συστεγάζεται και θα λειτουργεί η «Περί Τροόδους» Βιβλιοθήκη, το Διεθνές Κέντρο Έρευνας και Εκπαίδευσης για τη Βιοποικιλότητα και το Γεωλογικό Σχολείο – «GEOSCHOOL» για την φιλοξενία των Περί Τροόδους σπουδαστών, ερευνητών, μαθητών και ομάδων επισκεπτών ειδικού ενδιαφέροντος (Σε διασύνδεση με την Διαπανεπιστημιακή Μονάδα Έρευνας, Καινοτομίας και Πειραματισμού (Experimental) – ΟΠ5 – Δράση 5.7.1.).

Πιθανοί χρηματοδοτικοί πόροι που μπορούν να ενεργοποιηθούν

- ✓ Υιοθέτηση πρακτικής της Εταιρικής κοινωνικής ευθύνη. πχ. Οινοβιομηχανίες-μουσεία και διαδρομές οίνου, Εταιρείες Νερού-σχετική διαδρομή, Εταιρείες Οδοποιίας κάποια έργα διαδρομές ή η σήμανση των μνημείων και των διαδρομών, Επιχειρήσεις αγροτροφίμων / τροφίμων – Μουσείο Γαστρονομίας],

- ✓ Προώθηση της πολιτικής της υιοθέτησης μνημείων / έργων , εκθεμάτων, κτλ. Πρακτική η οποία μαζί με την ΕΚΕ, αποτελούν παγκόσμια αποδεκτά πρότυπα/μοντέλα υγιούς πολιτιστική χορηγίας- και υγιούς διασύνδεσης της οικονομίας με τον πολιτισμό.
- ✓ Προώθηση του μοντέλου της κοινοτικής / κοινωνικής συμμαχίας για τη συνεργασία και συνέργεια των κοινοτήτων στα θέματα πολιτισμού έτσι ώστε να επιτευχθεί ο στόχος της Δικτύωσης των μουσείων και μνημείων, μέσα από τη νέα προσέγγιση που προκύπτει μετά από την μελέτη της υφιστάμενης κατάστασης.
- ✓ Αξιοποίηση ευρωπαϊκών και εθνικών χρηματοδοτήσεων

Ενδεικτικές εξωτερικές συνεργασίες (πλην Υπουργείων και Κυβερνητικών Τμημάτων):

Πανεπιστήμιο Κύπρου: Τμήμα Ιστορίας Αρχαιολογίας, Τμήμα Πληροφορικής

Εικονικό Μουσείο Τροφίμων: Συνεργασία για τα αγροτρόφιμα

Κέντρο Πολιτιστικής Κληρονομιάς Κύπρου: Μελέτη για τη συνολική ανάδειξη της Βυζαντινής και Μεταβυζαντινής Κληρονομιάς του Τροόδους.

Αναπτυξιακός Οργανισμός «Εργώνας»: Μουσειολογικές και άλλες μελέτες.

Δράση 8.1.2. Δίκτυο Συνεργαζόμενων Φορέων με το Ίδρυμα Πολιτισμού

Οι ερευνητικοί και εκπαιδευτικοί φορείς οι οποίοι είτε συνεργάζονται με τοπικούς φορείς του Τροόδους είτε αποτελούν το συντονιστικό φορέα της θεματικής θα πρέπει να αναπτύξουν ένα δίκτυο φορέων υποστήριξης του Ιδρύματος για να εφαρμόσει σωστά και με το πιο άρτιο τρόπο τη στρατηγική για τον Πολιτισμό.

Προτείνεται σε πρώτο στάδιο το Γραφείο του Επιτρόπου Ανάπτυξης Ορεινών Κοινοτήτων (Α3 Μονάδα εφαρμογής, στήριξης και παρακολούθησης τομέων Τουρισμού – Αθλητισμού και Πολιτισμού) να προβεί στα εξής βήματα προκειμένου να διαμορφωθεί ένα σχέδιο δράσης για καθορισμό πεδίων και θεμάτων έρευνας:

- (α) πρόσκληση ενδιαφέροντος προς ερευνητικά-εκπαιδευτικά ιδρύματα και φορείς πολιτισμού για ένταξή τους σε δίκτυο φορέων υποστήριξης του Πολιτισμού του Τροόδους
- (β) οργάνωση συνάντησης των ενδιαφερομένων για σύσταση δικτύου και απόφαση για τα πεδία συνεργασίας και ερευνών που θα αναπτυχθούν
- (γ) διαμόρφωση προτάσεων έρευνας.

Υπομέτρο 8.2. Διαμόρφωση πολιτιστικού προϊόντος Τροόδους και δράσεις προβολής του

Οι δράσεις του Μέτρου αυτού θα αναληφθούν από το Τμήμα Επιστημονικών Μελετών, το Τμήμα Προβολής και το Τμήμα Βιβλιοθήκης-Αρχείου του Ιδρύματος Πολιτισμού Ορεινών Κοινοτήτων Τροόδους σε συνεργασία με αρμόδιους φορείς

Δράση 8.2.1. Μελέτη εντοπισμού, καταγραφής και τεκμηρίωσης της ιστορίας, της υλικής και άυλης κληρονομιάς και σχέδια δράσης ανάδειξης και αξιοποίησής της

Το Ίδρυμα θα προωθήσει την υλοποίηση ερευνητικών προγραμμάτων για την καταγραφή της ιστορίας, της υλικής και άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς των ορεινών κοινοτήτων Τροόδους. Για τον σκοπό αυτό θα δημιουργηθεί ομάδα από νέους και έμπειρους επιστήμονες οι οποίοι θα υλοποιήσουν το πρόγραμμα. Επιπρόσθετα θα επιδιωχθεί η προώθηση συνεργασιών με Πανεπιστημιακά Ιδρύματα και άλλων συναφών ερευνητικών φορέων για την ανάληψη περαιτέρω εξειδικευμένων ερευνών με την παράλληλη αναζήτηση χρηματοδότησης από εθνικούς και ευρωπαϊκούς πόρους (Interreg, Ίδρυμα Προώθησης Έρευνας, Χορηγίες ΕΟΧ και Νορβηγίας κ.α.).

Τα πορίσματα των πιο πάνω ερευνών θα:

- (α) αξιοποιηθούν στην δημιουργία μουσειακών και εκπαιδευτικών φορέων
- (β) συμβάλουν στην καλλιέργεια ιστορικής συνείδησης στην τοπική κοινωνία
- (γ) διασώσουν και αναδείξουν ένα πολύ σημαντικό μέρος του ιστορικού πλούτου της Κύπρου και του μοναδικού ορεινού πολιτισμού της
- (δ) τροφοδοτήσουν με στοιχεία τις επιστημονικές ομάδες οι οποίες θα εργάζονται για την ανάδειξη των παραδοσιακών προϊόντων και υπηρεσιών της περιοχής του Τροόδους (Διασύνδεση με τις δράσεις 1.1.1, 2.1.1 και 3.1.1). Η συγκεκριμένη δράση είναι ιδιαίτερα σημαντική για την ανάδειξη της ποιότητας και της ταυτότητας των τροφίμων στο Τρόδος, δεδομένης της μεγάλης παράδοσής και της αναγνωρισιμότητάς τους. Επίσης συμβάλλει στην επίτευξη των στόχων των ολοκληρωμένων παρεμβάσεων της γεωργίας και της μεταποίησης, ιδιαίτερα στις δράσεις που αφορούν τη βελτίωση της προστιθέμενης αξίας των τοπικών προϊόντων.

Δράση 8.2.2. Προβολή Πολιτιστικών Πόρων

Το Τμήμα Προβολής του Ιδρύματος Πολιτισμού Ορεινών Κοινοτήτων Τροόδους θα επιλαμβάνεται των θεμάτων προβολής των πολιτιστικών πόρων της περιοχής, των δραστηριοτήτων και του έργου του Ιδρύματος και θα είναι υπεύθυνο για τη διαμόρφωση και εφαρμογή σχεδίων δράσης για την προβολή των πολιτιστικών πόρων της περιοχής και των δραστηριοτήτων του Ιδρύματος.

- Δημιουργία ενημερωτικού και άλλου υλικού.
- Δημιουργία ιστοσελίδας Ιδρύματος
- Αναβάθμιση, εμπλουτισμός, διασύνδεση, ιστοσελίδων επιμέρους πολιτιστικών φορέων, πόρων κτλ. περιοχής ορεινών κοινοτήτων Τροόδους .

Προτείνεται η ανάπτυξη συνεργασίας με το Υφυπουργείο Τουρισμού, το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού, το Τμήμα Αρχαιοτήτων και την Εθνική Επιτροπή UNESCO για το συντονισμό της προβολής των πολιτιστικών πόρων του Τροόδους. Επιπλέον συνεργασία για την προβολή θα πρέπει να αναπτυχθεί και με άλλους φορείς πχ. Πανεπιστήμια, Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, Μέσα Μαζικής Δικτύωση κ.α..

Δράση 8.2.3. Σχεδιασμός δικτύου πολιτιστικών θεματικών ενότητων

Προτείνεται η διαμόρφωση 5 σχεδίων δράσης - ένα για κάθε θεματική ενότητα, πυλώνα της οποίας αποτελεί ένα Περιφερειακό Θεματικό Μουσείο (ΠΘΜ). Το κάθε ΠΘΜ και αντίστοιχα το κάθε Σχέδιο

Δράσης θα παρουσιάζει τα βασικά πεδία ανάπτυξης της σχετικής θεματικής ενότητας. Δηλαδή, το τοπίο, τα μνημεία σχετικά με την θεματική, άλλα εξειδικευμένα μουσεία και σχετικές επιχειρήσεις. Όλα τα πιο πάνω θα συναποτελούν ένα εξειδικευμένο θεματικό δίκτυο. Η δημιουργία του Δικτύου θα πρέπει να συνοδεύεται από ένα σχέδιο δράσης των δραστηριοτήτων που θα αναπτύξει, τον προσδιορισμό ενός δικτύου εξωτερικών φορέων και συνεργατών που μπορούν να υποστηρίξουν τη δράση του καθώς και τη σχέση που θα έχει με το Ίδρυμα Πολιτισμού Ορεινών Κοινοτήτων Τροόδους. Τέλος θα προτείνει την διαμόρφωση των διαδρομών διασύνδεσης όλων των σχετικών υποδομών με την θεματική ενότητα (π.χ. αμπέλι - οινοποιείο – τοπικά μουσεία/ μνημεία - θεματικό μουσείο).

Τα Σχέδια Δράσης θα πρέπει να εκπονηθούν λαμβανομένου υπόψη του Σχεδιασμού του Ιδιότυπου Τουριστικού Προϊόντος – Ολοκληρωμένη Παρέμβαση 3: Νέο πρότυπο ορεινού τουριστικού προϊόντος Τροόδους / Δράση 3.1.1.

Δράση 8.2.4. Ανάδειξη πολιτιστικών πόρων με την χρήση ψηφιακών τεχνολογιών

Η Υπηρεσία του Ιδρύματος Πολιτισμού Ορεινών Κοινοτήτων Τροόδους η οποία θα επιλαμβάνεται των θεμάτων ηλεκτρονικής διακυβέρνησης, ηλεκτρονικής στήριξης και προβολής των πολιτιστικών πόρων του Τροόδους θα είναι υπεύθυνη για την διαμόρφωση σχεδίου χρήσης και ένταξης νέων τεχνολογιών σε μνημεία και πολιτιστικούς χώρους και σχεδίου εφαρμογής της δημιουργίας τεχνολογικών εργαλείων για την εξ'αποστάσεως εξυπηρέτηση των επισκεπτών και χρηστών:

(α) υποστήριξη των ψηφιακών λειτουργιών της Βιβλιοθήκης / Αρχείου / Κέντρου Τεκμηρίωσης:

- δημιουργία ψηφιακής βιβλιοθήκης, έτσι που να αρθούν οι δυσκολίες της μετακίνησης και να καταστεί προσβάσιμη πηγή πληροφοριών και μία σύγχρονη βάση δεδομένων.
- δημιουργία ηλεκτρονικών βάσεων δεδομένων , με ψηφιοποιημένο υλικό και με σύστημα διαδανεισμού ο Φορέας / Τομέας Βιβλιοθηκών / Αρχείων, θα λειτουργήσει υποστηρικτικά στο ερευνητικό και εκπαιδευτικό έργο που θα παράγεται στην περιοχή.
- δημιουργία ανοιχτών καταλόγων δημόσιας πρόσβασης (OPACs).
- συμβολή στις προσπάθειες εκπαίδευσης των χρηστών του.
- κάλυψη πληροφοριακών αναγκών επιστημονικών ομάδων κυρίως σε όσες ασχολούνται ερευνητικά με το Τρόδος

(β) ανάπτυξη εργαλείων με τη χρήση τεχνολογικών μέσων τα οποία θα στοχεύουν στην εκπαίδευση καθώς και στην προβολή των πολιτιστικών πόρων της περιοχής:

- μεταφράσεις, αφηγήσεις, εκπαίδευση προσωπικού και δράσεις δημοσιότητας,
- Πληροφοριακή εφαρμογή σχετικά με τα αξιοθέατα της περιοχής εγκατεστημένη σε διαδραστικό τραπέζι,
- Εκπαιδευτική εφαρμογή για παιδιά και σχολεία σε διαδραστικό τραπέζι,
- ψηφιακά ολογράμματα σημαντικών αρχαιολογικών ευρημάτων της περιοχής προβαλλόμενα σε ειδικές ολογραμματικές προθήκες υψηλής ανάλυσης,
- ασύρματο δίκτυο για παροχή Internet στους επισκέπτες,
- εφαρμογές ακουστικής ή οπτικής ξενάγησης,

- σύστημα ασφάλειας του χώρου για την προστασία του εξοπλισμού (κάμερες, συναγερμός),
- πλατφόρμα με πληροφορίες για όλους τους πολιτιστικούς πόρους,
- Website με παρουσίαση του χώρου ηλεκτρονικού πολιτισμού, πρόσβαση, ωράριο κλπ.

Δράση 8.2.5. Ίδρυση και λειτουργία «Περί Τροόδους» Βιβλιοθήκης – Αρχείου – Κέντρου Τεκμηρίωσης

Είναι ζωτικής σημασίας η δημιουργία μίας σύγχρονης «Περί Τροόδους» Βιβλιοθήκης η οποία θα συγκεντρώνει συστηματικά όλη την σχετική με το Τρόδος βιβλιογραφία (μελέτες, αρθρογραφία, έντυπος και περιοδικός τύπος κ.α.). Με δεδομένη την εγνωσμένη, παγκοσμίως, γεωλογική αξία του Τροόδους και τη σημαντικότητα της Κύπρου σε θέματα βιοποικιλότητας, στο πλαίσιο του πολιτιστικού σχεδιασμού της ΕΣΑΟΚ υποβάλλεται πρόταση για ίδρυση Διεθνούς Κέντρου Έρευνας και Εκπαίδευσης για τη Βιοποικιλότητα. Ως εκ τούτου, στην «Περί Τροόδους» Βιβλιοθήκη θα υπάρχει και η εξειδικευμένη συλλογή για θέματα βιοποικιλότητας για να καλύπτει τις ανάγκες έρευνας και εκπαίδευσης ντόπιων και ξένων μελετητών.

Επιπρόσθετα, επιβάλλεται η συγκρότηση του Αρχείου Τροόδους το οποίο θα καταγράφει συγκεντρώνει και θα ψηφιοποιεί αρχειακό υλικό για το Τρόδος με πρωταρχική μέριμνα την καταγραφή, διάσωση, συντήρηση και δημόσιων αλλά και ιδιωτικών αρχείων (πχ. σχολικά, τοπικής αυτοδιοίκησης, εκκλησιαστικά, εμπορικά κατάστιχα, αρχεία σωματείων και πολιτιστικών φορέων κ.ά.), τα οποία λόγω αναστολής λειτουργίας των φορέων τους αγνοούνται ή απειλούνται με εξαφάνιση. Αναλυτικά το αντικείμενο της δράσης αυτής είναι:

- δημιουργία ψηφιακής βιβλιοθήκης, έτσι που να αρθούν οι δυσκολίες της μετακίνησης και να καταστεί προσβάσιμη πηγή πληροφοριών και μία σύγχρονη βάση δεδομένων. Προτείνεται η συνεργασία με το Εργαστήριο Ψηφιακής Πολιτιστικής Κληρονομιάς του ΤΕΠΑΚ
- δημιουργία ανοιχτών καταλόγων δημόσιας πρόσβασης (OPACs),
- εκπαίδευση των χρηστών του,
- δημιουργία αναγνωστηρίου,
- κάλυψη αναγκών επιστημονικών ομάδων κυρίως όσων ασχολούνται ερευνητικά με το Τρόδος,
- στήριξη όλων των μορφών (τυπική & άτυπη) και βαθμίδων (πρωτοβάθμια, δευτεροβάθμια, τριτοβάθμια, Διά βίου Μάθηση) εκπαίδευσης που ενεργοποιούνται στο Τρόδος, με δεδομένο ότι δεν υπάρχει άλλη μεγάλη δημόσια βιβλιοθήκη στην περιοχή. Με ηλεκτρονικές βάσεις δεδομένων, με ψηφιοποιημένο υλικό και με σύστημα δια δανεισμού ο Φορέας / Τομέας Βιβλιοθηκών / Αρχείων, θα λειτουργήσει υποστηρικτικά στο εκπαιδευτικό έργο που θα παράγεται στην περιοχή,
- δίκτυο συνεργασίας Βιβλιοθήκης – Αρχείου – Κέντρου Τεκμηρίωσης του Ιδρύματος Πολιτισμού Τροόδους με τις άλλες βιβλιοθήκες που λειτουργούν ή θα συσταθούν στην περιοχή / Παγκύπρια. Προτείνεται η συνεργασία με την Κυπριακή Βιβλιοθήκη για το συντονισμό της παρούσας δράσης.

Για τη δημιουργία της συλλογής της βιβλιοθήκης επιβάλλεται η συνεργασία με βιβλιοπωλεία, εκδότες και άλλες βιβλιοθήκες (στο εσωτερικό και στο εξωτερικό), για τον εντοπισμό και τη συγκέντρωση του υλικού και οι υπηρεσίες ενός λειτουργού / Βιβλιοθηκονόμου, για την καταγραφή και ταξινόμησή του. Για τη λειτουργία της βιβλιοθήκης είναι απαραίτητες οι υπηρεσίες σε μόνιμη βάση ενός

Βιβλιοθηκονόμου. Για τη συγκέντρωση του αρχαιακού υλικού και τη δημιουργία του Τμήματος «Αρχείου Τροόδους» χρειάζεται η δημιουργία ομάδας ιστορικών / ερευνητών για την επιτόπια έρευνα, εντοπισμό και καταγραφή και ταξινόμηση του υλικού και ακολούθως οι υπηρεσίες συντηρητή για τον καθαρισμό και τη συντήρηση του υλικού.

Στην περιοχή του Τροόδους έχουν καταγραφεί 34 κοινοτικές βιβλιοθήκες² οι οποίες στεγάζονται σε Πολυώρους Κοινοτικών Εξυπηρετήσεων (25), σε κοινοτικά γραφεία (5), σε πολιτιστικά κέντρα (3) και μία λειτουργεί μεμονωμένα. Ωστόσο, σύμφωνα με τις Πολιτιστικές Υπηρεσίες του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού οι Κοινότητες που έχουν δημιουργήσει Κοινοτικές Βιβλιοθήκες ανέρχονται στις 43. Σε καμία εκ των κοινοτήτων δεν έχει εντοπιστεί «Βιβλιοθήκη» σύμφωνα με τους κανονισμούς του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού. Στις περισσότερες περιπτώσεις οι Κοινότητες απλά διαθέτουν έναν χώρο στον οποίο έχουν συγκεντρώσει ορισμένα βιβλία³. Ως εκ τούτου το Ίδρυμα θα αξιολογήσει το απόθεμα των Βιβλιοθηκών και θα στηρίξει τη λειτουργία οργανωμένων Περιφερειακών Βιβλιοθηκών στο Τρόδος, σύμφωνα με τις βασικές προδιαγραφές.

Ως έδρα του Ιδρύματος Πολιτισμού Τροόδους, του οποίου Τομέας είναι η «Περί Τροόδους» Βιβλιοθήκη, ορίζεται ο Αμιάντος. Για το λόγο αυτό προτείνεται για τη στέγασή τους η αξιοποίηση ενός εκ των μεγάλων βιομηχανικών κτηριακών υποδομών που υπάρχουν στον Αμιάντο στη Ζώνη 1 (Δράση 8.1.1. 8.5.1, και 8.5.2). Στον ίδιο χώρο θα συστεγάζεται και θα λειτουργεί το Διεθνές Κέντρο Έρευνας και Εκπαίδευσης για τη Βιοποικιλότητα και το Γεωλογικό Σχολείο – «GEOSCHOOL» για τη φιλοξενία των περί Τροόδους σπουδαστών, ερευνητών, μαθητών, και ομάδων επισκεπτών ειδικού ενδιαφέροντος (σε διασύνδεση με τη Διαπανεπιστημιακή Μονάδα Έρευνας, Καινοτομίας και Πειραματισμού (Experimental) – Ο.Π.5. – Δράση 5.7.1.)

Εξοπλισμός. Η Βιβλιοθήκη, πέραν από το χώρο του διοικητικού / γραμματειακού προσωπικού και τα βιβλιοστάσια, χρειάζεται να έχει ένα καλά εξοπλισμένο αναγνωστήριο, με κατάλληλο φωτισμό, ηλεκτρονικές υποδομές, τόσο για την αναζήτηση του υλικού, όσο και για την εξυπηρέτηση των αναγκών των χρηστών της. Επιβεβλημένη είναι η προσφορά ασύρματου δικτύου για παροχή internet στους επισκέπτες, καθώς και συστήματος ασφαλείας του χώρου για την προστασία του εξοπλισμού (κάμερες, συναγερμός). Επιπρόσθετα, χρειάζεται να διαθέτει εργαστήριο ψηφιοποίησης εγγράφων και κειμένων. Για την καλύτερη ανάπτυξη των λειτουργιών και των δράσεων της Βιβλιοθήκης ενδείκνυται και η δημιουργία ενός χώρου εκδηλώσεων (διαλέξεων, βιβλιοπαρουσιάσεων εκθέσεων σπάνιων ή σημαντικών κειμηλίων της βιβλιοθήκης).

² Κοινοτική Βιβλιοθήκη ιδρύεται με σκοπό την υγιή απασχόληση της νεολαίας και τη δια βίου εκπαίδευση και αφορούν: την πληροφόρηση, τον αλφαριθμητισμό, την εκπαίδευση και τον πολιτισμό που είναι ο κεντρικός πυρήνας υπηρεσιών των δημοσίων βιβλιοθηκών.

³ Σε καμία κοινότητα δεν έχει καταγραφεί Επιτροπή Βιβλιοθήκης, δεν υπάρχουν μέλη ή μητρώα μελών, δεν λειτουργούν δανειστικά τμήματα. Τα βιβλία είναι διαθέσιμα σε οποιοδήποτε επιθυμεί να τα μελετήσει κατά τις μέρες και ώρες λειτουργίας του Κτιρίου Κοινοτικού Συμβουλίου. Επιπλέον έχει καταγραφεί εθελοντική πρωτοβουλία σε ορισμένες κοινότητες ατόμων τα οποία στηρίζουν την λειτουργία των βιβλιοθηκών κάνοντας ακόμη και κατ' οίκον διανομή σε ηλικιωμένους (κατοίκον δανεισμός). Σημειώνεται επίσης ότι υπάρχουν πολύ καλά και αξιόλογα βιβλία διάσπαρτα σε διάφορες δομές στην περιοχή (κοινοτικά κτίρια, σχολεία που έκλεισαν και δημόσια σχολεία, στις εκκλησίες κ.α.).

Υπομέτρο 8.3. Αναβάθμιση και αξιοποίηση πολιτιστικών υποδομών

Οι δράσεις θα αναληφθούν από το Τμήμα Μουσείων - Δίκτυο Μουσείων, Κέντρων Πληροφόρησης και Μνημείων Τροόδους.

Ως απαρχή της ανάδειξης της Ιστορίας και του Πολιτισμού των ορεινών Κοινοτήτων Τροόδους διαφαίνεται η ανάγκη για την Δημιουργία του **Ιστορικού Μουσείου Ορεινών Κοινοτήτων Τροόδους (Κεντρικό Μουσείο).**

Για την αξιοποίηση και αναβάθμιση των πολιτιστικών υποδομών προβολής της ιστορίας και της κληρονομιάς του Τροόδους και την ένταξη τους στην οικονομία της περιοχής έχει πραγματοποιηθεί ανάλυση και επεξεργασία των θεματικών ενότητων τους. Κάθε θεματική ενότητα αναδεικνύεται ότι θα πρέπει να έχει ως πυλώνα ένα **Περιφερειακό Θεματικό Μουσείο**, στο οποίο να αναδεικνύεται η διασύνδεση της θεματικής με τον τόπο και ο τρόπος που επηρέασε την κοινωνικο-οικονομική ανάπτυξη της περιοχής.

Κάθε θεματικό μουσείο θα παρουσιάζει τα βασικά πεδία ανάπτυξης της σχετικής θεματικής ενότητας. Δηλαδή, το τοπίο, τα μνημεία σχετικά με την θεματική, άλλα εξειδικευμένα μουσεία και σχετικές επιχειρήσεις. Όλα τα πιο πάνω θα συναποτελούν ένα εξειδικευμένο θεματικό δίκτυο. Για την διαμόρφωση των θεματικών δικτύων και διαδρομών θα εκπονηθεί Σχέδιο Δράσης - Δράση 8.2.3.

Πιο κάτω παρουσιάζονται οι θεματικές ενότητες οι οποίες ταυτίζονται με τα αντίστοιχα θεματικά μουσεία τα οποία ενοποιούνται σε θεματικές διαδρομές με συνακόλουθες και συναφείς υποδομές και δραστηριότητες της περιοχής:

1. Άμπελος και Οίνος
2. Γαστρονομία
3. Βυζαντινή και Μεταβυζαντινή Κληρονομιάς
4. Τέχνη και Βιοπάλη: Παραδοσιακές Τέχνες και Επαγγέλματα
5. Τουριστική Παράδοση Ορεινών Θερέτρων

Για τις πιο πάνω θεματικές ενότητες θα πρέπει να εκπονηθεί από το Ίδρυμα Πολιτισμού Ορεινών Κοινοτήτων συνολική καταγραφή και ανάδειξη σε έναν ενιαίο σχεδιασμό των υλικών και άυλων στοιχείων τους (περιλαμβανομένων των οικονομικών δραστηριοτήτων) – Διασύνδεση με την δράση 8.2.2. Εξαίρεση αποτελεί η θεματική της Βυζαντινής και μεταβυζαντινής κληρονομιάς για την οποία θα γίνει ολική εξειδικευμένη μελέτη καταγραφής αξιοποίησης και ανάδειξης. Το Ίδρυμα θα καθορίσει την χωροθέτηση του θεματικού μουσείου, τις συν αυτό υποδομές και θα καθορίσει το θεματικό δίκτυο ανά ενότητα.

Για την ανάπτυξη του πιο πάνω Σχεδίου θα πρέπει να προωθηθούν οι πιο κάτω δράσεις:

1. Ίδρυση και Λειτουργία Ιστορικού Μουσείου Τροόδους
2. Καθορισμό θεματικών ενότητων και ίδρυσης και λειτουργίας αντίστοιχων περιφερειακών μουσείων τους
3. Μελέτη Σκοπιμότητας και ολοκληρωμένο σχέδιο για την αξιοποίηση και αναβάθμιση υφιστάμενων μουσειακών και μνημειακών και λοιπών πολιτιστικών υποδομών και υπηρεσιών

Υποστήριξη των στοιχείων της κάθε θεματικής ενότητας οργανωμένα με την μορφή δικτύου. Για την δημιουργία πολυθεματικών διαδρομών θα εκπονηθούν εξειδικευμένα Σχέδια Δράσης στο πλαίσιο εκπόνησης της Μελέτης για το Τουριστικό Προϊόν – Συνδεδεμένο με την Ολοκληρωμένη Παρέμβαση Τουρισμός. Το Ίδρυμα θα στηρίξει την δημιουργία και παρακολούθησή τους.

Δράση 8.3.1. Σχέδιο Δράσης για Αξιολόγηση – κατηγοριοποίηση, επιστημονική μελέτη αξιοποίησης – δικτύωσης υφιστάμενων « μουσείων »

Στόχος της συγκεκριμένης ενέργειας είναι να εμπλουτιστούν, αναβαθμιστούν και καταστούν λειτουργικά μέχρι και 20 από τα 70 "Μουσεία" της περιοχής.

«Μουσειακό τοπίο»: Όπως διαπιστώθηκε από την έρευνα που προηγήθηκε, το ήδη πλούσιο απόθεμα μνημείων με πληθώρα βυζαντινών και μεταβυζαντινών μνημείων, και μνημείων του αγροτικού πολιτισμού, εμπλουτίστηκε τα τελευταία χρόνια με Πολιτιστικά Κέντρα, Κέντρα Πληροφόρησης και πέραν των 70 Μουσείων - όπως χαρακτηρίζονται από τους ιδρυτικούς φορείς τους. Αρκετά από τα καταγεγραμμένα «Μουσεία» είναι ουσιαστικά ανενεργά και ενώ μπορεί να διαθέτουν κάποια αξιόλογη συλλογή, το λειτουργικό τους μοντέλο είναι ιδιαίτερα προβληματικό. Δεν είναι στελεχωμένα, υπολειτουργούν, έχουν ελάχιστη επισκεψιμότητα, δεν αναπτύσσουν οποιεσδήποτε δράσεις, δεν έχουν καταγεγραμμένες ή ασφαλισμένες τις συλλογές τους, δεν αξιοποιούν καθόλου τις νέες τεχνολογίες. Ως εκ τούτων, δεν πληρούν, τα στοιχειώδη που απαιτούνται, σύμφωνα με τα σύγχρονα μουσειακά πρότυπα και τον Περί Μουσείων Νόμον της Κυπριακής Δημοκρατίας, για την αναγνώριση τους ως «Μουσεία» (Ν.58(Ι)/2009 - Ο περί της Αναγνώρισης Ιδιωτικών Μουσείων και Μουσείων των Αρχών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Διαδικασία και Προϋποθέσεις) Νόμος).

Για την αναβάθμιση και αξιοποίηση του υφιστάμενου μουσειακού αποθέματος της περιοχής επιβάλλεται να εκπονηθούν:

1. Πρόγραμμα αξιολόγησης και κατηγοριοποίησης των υφιστάμενων « μουσείων » με γνώμονα :

- α) την πολιτιστική τους αξία και ιδιαιτερότητα
- β) τις δυνατότητες βιωσιμότητας
- γ) τη γεωγραφική τους θέση και
- δ) τις υποδομές που τα περιβάλλουν

Με βάση την αξιολόγηση τα μουσεία θα κατηγοριοποιηθούν σε όσα είναι:

- α) ειδικής θεματικής κατηγορίας ή είναι αξιόλογα,
- β) όσα είναι σε νευραλγικά σημεία ή είναι στεγασμένα σε αξιόλογα κτίρια αλλά θα πρέπει να αλλάξει ή να εξειδικευτεί η θεματική τους κατηγορία
- γ) σε όσα δεν εξυπηρετούν τον σκοπό που κτίστηκαν, υπολειτουργούν ή δεν λειτούργησαν ποτέ τους, δύναται να τερματίσουν την λειτουργία τους και να αλλάξει η χρήση του κτιρίου.
- δ) μουσεία τα οποία δεν πληρούν τις βασικές αρχές και προϋποθέσεις και οι Αρχές Τοπικής Αυτοδιοίκησης δεν επιθυμούν να τα εντάξουν στο παρόν σχέδιο θα παραμείνουν ως έχουν. Δεν θα ενταχθούν στο δίκτυο μουσείων, αλλά αν οι συλλογές τους κριθούν αξιόλογες θα υποστηρίζονται

από το Ίδρυμα (κυρίως σε θέματα συντήρησης, τεχνικής υποστήριξης και προβολής), και θα προβάλλονται ως τέτοιες (Κοινοτικές Συλλογές).

2. Επιστημονική μελέτη αξιοποίησης και δικτύωσης των υφιστάμενων « μουσείων » με γνώμονα την:

- α) ανάδειξη των ιδιαίτερων ιστορικών και πολιτισμικών χαρακτηριστικών του Τροόδους,
- β) αξία υφιστάμενων μουσειακών συλλογών, μουσείων, Κέντρων Πληροφόρησης,
- γ) γεωγραφική διασπορά και
- δ) καλύτερη δυνατή αξιοποίηση υφιστάμενων κτηριακών υποδομών,

Με βάση τα παραπάνω θα διαμορφωθεί η τελική πρόταση για βελτίωση και ανάδειξη των υφιστάμενων « μουσείων ». Με βάση την πρόταση αυτή τα θεματικά μουσεία - μουσεία πυλώνες θα έχουν συμμετρική γεωγραφική διασπορά, θα συνδέονται με άλλα ομοειδή τους Μουσεία», Μνημεία, Βιοτεχνίες δημιουργώντας δίκτυο Μουσείων / Μνημείων κ.ά., αξιοποιώντας με τον καλύτερο δυνατό τρόπο υφιστάμενες δομές και εγκαταστάσεις. Επιπρόσθετα, η γεωγραφική του διασπορά και η δικτύωσή θα αποτυπωθεί σε σχετικούς χάρτες - Διασύνδεση με την Δράση 8.2.3. Σχεδιασμός δικτύου πολιτιστικών θεματικών ενοτήτων.

Η ωρίμανση και υλοποίηση εμπλουτισμού και αναβάθμισης των υφιστάμενων μουσείων, τα οποία θα υποδείξει η μελέτη, περιλαμβάνεται στη Δράση 8.3.6.

Με βάση τα αποτελέσματα της διάγνωσης και επιφυλασσόμενοι των πορισμάτων των παραπάνω μελετών εκτιμάται ότι το μουσειακό δυναμικό Τροόδους θα αποτελείται από:

- α) Ένα (1) νέο περιφερειακό Ιστορικό Μουσείο Τροόδους, το οποίο δεν υπάρχει στην περιοχή (Δράση 8.3.2)
- β) Πέντε (5) νέα περιφερειακά Θεματικά Μουσεία, τα οποία θα δημιουργηθούν είτε με την αναβάθμιση υφιστάμενων ή με τη δημιουργία νέων αξιοποιώντας υφιστάμενα κτιριακά αποθέματα), (Δράση 8.3.3)
- γ) θα εμπλουτιστούν, θα αναβαθμιστούν ή θα τροποποιηθούν υφιστάμενα, στο σύνολό τους κατ' ανώτατο αριθμό 20 Μουσεία (εξαιρουμένων των Βυζαντινών).
- δ) 11 Βυζαντινά μουσεία/ Εικονοφυλάκια και 3 εξωκλήσια – μουσεία, τα οποία θα ενταχθούν σε σχετική θεματική ενότητα και θα αποτελούν και από μόνα τους δίκτυο σε συνδυασμό με τα λοιπά θρησκευτικά μνημεία της περιοχής. Για το σύνολο της Βυζαντινής – Μεταβυζαντινής κληρονομιάς θα εκπονηθεί ειδική μελέτη καταγραφής, αξιοποίησης και ανάδειξης.
- ε) τα Δημόσια Μουσεία
- στ) Κοινοτικές Συλλογές

3. Προώθηση Δικτύωσης και Συνεργασιών των Μουσείων Ορεινών Κοινοτήτων Τροόδους μέσω:

- Αδελφοποιήσεων ομοειδών Μουσείων (πχ. Μουσείο Ελιάς Σπάρτης- Μουσείο Ελιάς Συλίκου, για ανταλλαγή υλικού, τεχνογνωσίας κ.ά.).
- Συνεργασιών αξιοποιώντας ευρωπαϊκά Προγράμματα

- Διασύνδεσης με την πανεπιστημιακή και ερευνητική κοινότητα (πχ. συνεργασία με Πανεπιστήμιο Κύπρου και άλλα Ανώτατα ιδρύματα για εξάσκηση φοιτητών ιστορικών σπουδών, πληροφορικής, πολυμέσων, κ.ά.)
- Στοχευμένη αναζήτηση οργανωμένων Συνδέσμων Αποδήμων των ορεινών κοινοτήτων Τροόδους (είτε εσωτερικού είτε εξωτερικού) για υποστήριξη της πολιτιστικής κληρονομιάς του και την ενεργοποίησή τους γύρω από ένα σχέδιο δράσης.

Δράση 8.3.2. Ίδρυση και λειτουργία Ιστορικού Μουσείου Τροόδους: « Τρόδος : Ταξίδι στον Τόπο και στον Χρόνο »

Προτείνεται η εκπόνηση αρχιτεκτονικής και εξειδικευμένης επιστημονικής / ιστορικής και μουσειολογικής μελέτης για την ίδρυση του **Ιστορικού Μουσείου Τροόδους: «Τρόδος: Ταξίδι στον Τόπο και στον Χρόνο»** ως κεντρικό μουσείο του Τροόδους. Για τη στέγαση του Ιστορικού Μουσείου προτείνεται η αξιοποίηση ενός εκ των βιομηχανικών κτηρίων του Αμιάντου όπου θα αναπτυχθεί πολυθεματική παρουσίαση της Ιστορίας και του Πολιτισμού του Τροόδους – μόνιμη έκθεση. Επιπλέον θα παρουσιάζονται, περιοδικές ειδικές θεματικές εκθέσεις ανάδειξης του πολιτιστικού πλούτου Τροόδους που δεν θα εκτίθεται σε ειδικά θεματικά Μουσεία. Το ιστορικό μουσείο αποτελεί μέρος του έργου αξιοποίησης και ανάπλασης του χώρου και των υποδομών του παλαιού μεταλλίου Αμιάντου.

Δράση 8.3.3. Ανάπτυξη Περιφερειακών Θεματικών Μουσείων

Με βάση τη διάγνωση έχουν προσδιοριστεί οι θεματικές ενότητες που θα αναπτυχθούν. Για τις πιο πάνω θεματικές ενότητες θα πρέπει να εκπονηθεί από το Ίδρυμα Πολιτισμού Ορεινών Κοινοτήτων συνολική καταγραφή και ανάδειξη σε έναν ενιαίο σχεδιασμό των υλικών και άυλων στοιχείων τους (περιλαμβανομένων των οικονομικών δραστηριοτήτων) – Διασύνδεση με την δράση 8.2.2.. Εξαίρεση αποτελεί η θεματική της Βυζαντινής και μεταβυζαντινής κληρονομιάς για την οποία θα γίνει ολική εξειδικευμένη μελέτη καταγραφής αξιοποίησης και ανάδειξης. Το Ίδρυμα θα καθορίσει την χωροθέτηση του θεματικού μουσείου, τις συν αυτό υποδομές και θα καθορίσει το θεματικό δίκτυο ανά ενότητα.

Με βάση τα αποτελέσματα της Δράσης 8.3.1 (αξιολόγηση-κατηγοριοποίηση και επιστημονική μελέτη αξιοποίησης-δικτύωσης των υφιστάμενων "μουσείων") θα προσδιοριστούν οι υποδομές και οι περιοχές όπου θα αναπτυχθούν τα 5 περιφερειακά θεματικά μουσεία τα οποία θα αποτελέσουν τους κεντρικούς πυλώνες αντίστοιχων θεματικών ενοτήτων:

1. Περιφερειακό Μουσείο και θεματική ενότητα «Άμπελος και Οίνος»
2. Περιφερειακό Μουσείο και θεματική ενότητα Γαστρονομίας
3. Περιφερειακό Μουσείο/ Κέντρο Πληροφόρησης και θεματική ενότητα Μουσείο βυζαντινού και μεταβυζαντινού πλούτου της περιοχής του Τροόδους.
4. «Open Air Museum» - Παραδοσιακό χωριό- Τέχνη και Βιοπάλη: Παραδοσιακές Τέχνες και Επαγγέλματα – ΦΙΚΑΡΔΟΥ
5. Περιφερειακό Μουσείο και θεματική ενότητα: Τουριστική Παράδοση Ορεινών Θερέτρων

Για κάθε ένα από αυτά θα εκπονηθεί αρχιτεκτονική και εξειδικευμένη μουσειολογική μελέτη. Τέλος θα ακολουθήσει η σταδιακή κατασκευή τους με βάση τις διαθέσιμες πιστώσεις

- 1. Περιφερειακό Μουσείο και θεματική ενότητα «Άμπελος και Οίνος»**

Το Ίδρυμα Πολιτισμού θα προβεί σε συνολική καταγραφή σε έναν ενιαίο σχεδιασμό των μνημείων του ανθρωπογενούς (λινοί, δόμες, οινοποιία, μουσεία) αλλά και του γεωφυσικού περιβάλλοντος (αμπελώνες) που σχετίζονται με την αμπελοκαλλιέργεια και τα αμπελουργικά προϊόντα.

Τα πιο πάνω θα αναδειχθούν στην μουσειολογική μελέτη του θεματικού μουσείου αυτής της κατηγορίας. Σύνδεση **με το Μουσείο Κουμανταρίας** Ζωοπηγή.

2. Περιφερειακό Μουσείο και θεματική ενότητα Γαστρονομίας

Η περιοχή των ορεινών κοινοτήτων Τροόδους, λόγω του γεωφυσικού της περιβάλλοντος και των άλλων ποιοτικών της στοιχείων διαθέτει ιδιαίτερες διακριτές καλλιέργειες (φουντούκια, τριαντάφυλλα, μήλα, κεράσια) καθώς επίσης και σημαντικά για την τοπική, και όχι μόνο, οικονομία, παραδοσιακά αγροτρόφιμα. Το Μουσείο Γαστρονομίας σκοπό έχει να αναδείξει και να προβάλλει αυτή την πτυχή του πολιτισμού του Τροόδους. Το Μουσείο αυτό θα συνδέεται και με τα δορυφορικά ειδικά γαστρονομικά μουσεία/μνημεία πχ. Μουσείο Ελιάς στη Συλίκου.

3. Περιφερειακό Μουσείο/ Κέντρο Πληροφόρησης και θεματική ενότητα Μουσείο βυζαντινού και μεταβυζαντινού πλούτου της περιοχής του Τροόδους.

Η περιοχή των ορεινών κοινοτήτων Τροόδους, αποτελεί αναμφισβήτητη την πλουσιότερη σε πληθώρα και αξία περιοχή σε μνημεία της Βυζαντινής και μεταβυζαντινής παράδοσης στην Κύπρο. Αυτό το πολιτισμικό κεφάλαιο της Κύπρου χρειάζεται να μελετηθεί επαρκώς και να ενταχθεί σε ένα ενιαίο πρόγραμμα συνολικής ανάδειξής του.

4. «Open Air Museum» - Παραδοσιακό χωριό- Τέχνη και Βιοπάλη: Παραδοσιακές Τέχνες και Επαγγέλματα – ΦΙΚΑΡΔΟΥ

Η κοινότητα Φικάρδου, αποτελεί, στο σύνολό της, ένα μουσείο παραδοσιακής ορεινής αρχιτεκτονικής. Η συγκέντρωση των παραδοσιακών οικιών και άλλων οικοδομημάτων είναι ένα ισχυρό πλεονέκτημα για την ανάπτυξη του συνόλου της κοινότητας σε ένα υπαίθριο «Open Air / Open space» , όπου στις παραδοσιακές οικοδομές του θα μπορούν να αναπτυχθούν δραστηριότητες στηριγμένες στις παραδοσιακές τέχνες και επαγγέλματα της περιοχής Τροόδους. Αυτό εξυπηρετεί τριπλό στόχο :

- την εξασφάλιση εργαστηριακής στέγης σε παραδοσιακούς τεχνίτες
- τη ζωντανή βιωματική παρουσίαση παραδοσιακών τεχνών και επαγγελμάτων για σκοπούς εκπαίδευσης και μουσειακής αγωγής (διασύνδεση τόσο με Πολιτιστικά Σχολεία όσο και με το Σχολείο Καλών και Εφαρμοσμένων Τεχνών)
- στην αναζωογόνηση της κοινότητας μέσα από την επισκεψιμότητα και γενικά κινητικότητα που η δράση αυτή θα δημιουργήσει.

5. Περιφερειακό Μουσείο και θεματική ενότητα: Τουριστική Παράδοση Ορεινών Θερέτρων

Η έννοια του τουρισμού, της παύσης δηλαδή, της βιοποριστικής ενασχόλησης και της περιήγησης ως μέσο αναψυχής, είναι μια αστική συνήθεια που εισήχθη στην Κύπρο κυρίως επί Αγγλοκρατίας. Λόγω των δύσκολων γι' αυτούς συνθηκών ζωής στην νέα τους αποικία (κλίμα, καθημερινή ζωή, τοπίο, συνθήκες καθημερινής υγιεινής) η βρετανική άρχουσα τάξη αναζητούσε, κυρίως τους θερινούς μήνες, καταφύγιο στις δροσερές κοινότητες του Τροόδους. Έτσι, η περιοχή άρχισε ήδη από τα τέλη του 19^{ου} να παίρνει τον

χαρακτήρα του τουριστικού θερέτρου, με συνεχή ανοδική πορεία. Το απόγειο της τουριστικής αυτής ανάπτυξης σημειώθηκε τις δεκαετίες 1950-1970, όταν το Τρόδος αναδείχθηκε σε ένα κοσμοπολίτικο διεθνή τουριστικό προορισμό (η Ελβετία της Μεσογείου). Παράλληλα λόγω της ύπαρξης πληθώρας πολύ σημαντικών μοναστηριακών ιδρυμάτων υπήρξε και προορισμός για τον γηγενή πληθυσμό με την ανάπτυξη του προσκυνηματικού περιηγητισμού. Αυτή την πρωτοποριακή και ανοδική πτυχή του Τρόδους θα αναδείξει το Μουσείο αυτό.

Η δημιουργία θεματικών μουσείων βασίζεται στην συνεργασία του Ιδρύματος Πολιτισμού, των τοπικών φορέων διαχειριστών των μουσείων. Η δράση αυτή αφορά κυρίως την διάσωση και ανάδειξη του πολιτιστικού αντικειμένου (είτε λινός, είτε λαογραφικό αντικείμενο, είτε βιβλία και αρχεία τα οποία υπάρχουν σε ιδιωτικές συλλογές ή έχουν συλλεχθεί από τα Κοινοτικά Συμβούλια/ Συμβούλια Κοινοτικού Εθελοντισμού). Πολλά από τα πολιτιστικά αντικείμενα θα χρειαστούν συντήρηση, μετά τον εντοπισμό και την τεκμηρίωσή τους. Η ανάδειξη και η ενεργοποίηση των θεματικών μουσείων θα επέλθει μέσα από την ένταξή τους σε πολιτιστικές και θεματικές διαδρομές όπως ορίζονται στη θεματική για τον Ορεινό Τουρισμό. Επιπλέον των πιο πάνω εισήγηση για αξιολόγηση γίνεται για τα παρά κάτω:

Ειδικά Πολιτιστικά Χωριά: Ο υφιστάμενος πολιτιστικός/αρχιτεκτονικός χαρακτήρας ή η στόχευση στα πιο κάτω χωριά τα αναδεικνύουν σε χωριά ειδικού χαρακτήρα

- **Συλίκου:** «Open Air Museum» -Παραδοσιακό χωριό-
- **Τρεις Ελιές:** Πρότυπος τουριστικός προορισμός για ΑΜΕΑ (Άτομα Με Ειδικές Ανάγκες)

Δράση 8.3.4. Σχέδια Δράσης για αναβάθμιση και αξιοποίηση μνημείων

Σε 101 από τις 115 κοινότητες της περιοχής Μελέτης έχουν καταγραφεί 272 Αρχαία Μνημεία και Αρχαιολογικοί Χώροι. Προτείνεται η εκπόνηση Σχεδίων Δράσης για την αναβάθμιση και την αξιοποίησή τους ανά κατηγορία όπως παρουσιάζεται στην συνέχεια. Σημειώνεται ότι η ωρίμανση, υλοποίηση και λειτουργία των μνημείων αναπτύσσεται στην Δράση 8.3.6.:

1. Μνημεία UNESCO : Εκπόνηση Σχεδίου Δράσης για την καλύτερη λειτουργία και ανάδειξή τους.
Με δεδομένη την ιδιαίτερη πολιτιστική αξία των μνημείων UNESCO που υπάρχουν στην περιοχή του Τρόδους αλλά και την ελλιπή στελέχωση για την λειτουργία αυτών των μνημείων, προτείνεται ο ανασχεδιασμός λειτουργίας και διαχείρισής τους.
2. Μελέτη καταγραφής, αξιοποίησης και ανάδειξης της βυζαντινής και μεταβυζαντινής κληρονομιάς της περιοχής του Τρόδους.
Στις κοινότητες της περιοχής έχουν καταγραφεί 415 εξωκλήσια, εκκλησίες και μοναστήρια εκ των οποίων τα 165 αποτελούν αρχαία μνημεία. Πέραν των γνωστών εκκλησιαστικών και μοναστηριακών μνημείων (μνημεία UNESCO, Ιερά Μονή Κύκκου) στην περιοχή απαντάται πληθώρα μνημείων βυζαντινού και μεταβυζαντινού πολιτισμού για τα οποία πρέπει να γίνει συστηματική καταγραφή, επιστημονική αποτύπωση και τεκμηρίωση καθώς και εκπόνηση επιμέρους μελετών για την προβολή

τους. Προτείνεται η εκπόνηση ειδικής μελέτης για συνολική διαχείρισή τους από το Κέντρο Πολιτιστικής Κληρονομιάς Κύπρου.

3. Μνημεία Αγροτικής Κληρονομιάς: Εκπόνηση Μελέτης καταγραφής – τεκμηρίωσης, ταξινόμησης και σχεδίων δράσης ανάδειξης της πλούσιας αγροτικής κληρονομιάς του Τροόδους για χρήση και διασύνδεσή της με το νέο ιδιότυπο τουριστικό προϊόν Τροόδους και ένταξή τους σε θεματικές διαδρομές.

Η επίσημη καταγραφή μνημείων αγροτικής κληρονομιάς (κατάλογος Αρχαίων Μνημείων) υποδεικνύει στο Τρόοδος 52 Μνημεία Αγροτικής Κληρονομιάς. Η επιτόπια επίσκεψη και καταγραφή τους με την βοήθεια των ΑΤΑ εντόπισε συνολικά 174 Μνημεία Αγροτικής Κληρονομιάς. Επιπλέον, αρκετές προβιομηχανικές μονάδες όπως ελαιόμυλοι, κηροποιεία, ταπαχάνικα κ.α. είναι ιδιωτικές και δεν κατέστη δυνατόν να καταγραφούν. Επίσης τα αλώνια, τα πετραύλακα και οι μύλοι ή τα ερείπια μύλων μέσα από τα τοπογραφικά σχέδια διαφαίνονται πολύ περισσότερα από τα καταγεγραμμένα.

4. Μνημεία νεότερης ιστορίας και πολιτιστικής κληρονομιάς: Μελέτη καταγραφής – τεκμηρίωσης, ταξινόμησης και σχεδίων δράσης ανάδειξής της

Σε αυτήν την κατηγορία περιλαμβάνονται τα μνημεία και οι χώροι που έχουν αναδειχθεί σε μνημεία και αφορούν :

- Στους εθνικούς και κοινωνικούς αγώνες (ηρώα, προτομές, αγάλματα, μνημειακά συμπλέγματα, κρησφύγετα πχ. μνημείο Μάνας, Ηρώων στο Παλαιχώρι)
- Προβιομηχανικές ή πρώιμες βιομηχανικές εγκαταστάσεις (πχ. Μουσείο ΚΕΟ στο Περα, Μουσείο Σιδηροδρόμου, πληθώρα εγκαταστάσεων στον Αμίαντο κ.ά.

Η ωρίμανση και υλοποίηση των παρεμβάσεων και οι δαπάνες λειτουργίας των μνημείων περιλαμβάνονται στη Δράση 8.3.6.

Δράση 8.3.5. Σχέδια Δράσης για αναβάθμιση και αξιοποίηση Κέντρων Πληροφόρησης και λοιπών Πολιτιστικών Χώρων

Κέντρα Πληροφόρησης (ΚΠ)

Στην περιοχή Μελέτης έχουν δημιουργηθεί τα τελευταία χρόνια 7 Κέντρα Πληροφόρησης (ΚΠ) χωρικά κατανεμημένα σε κοινότητες που αποτελούν πύλες εισόδου σε γεωγραφικά διαμερίσματα. Τα ΚΠ είχαν ως αποστολή την γενική πληροφόρηση στους επισκέπτες και την ανάδειξη της ιστορίας και του πολιτισμού της περιοχής. Επιπλέον στο κάθε ΚΠ αναδεικνύεται μια χαρακτηριστική θεματική της περιοχής στην οποία έχει χωροθετηθεί. Με βάση τα πιο πάνω έχουν δημιουργηθεί ΚΠ στις Κοινότητες Καλοπαναγιώτη (Πολυχώρος γνώσης και πληροφόρησης), Άρσους (Κέντρο πληροφόρησης παραδοσιακών γεύσεων Τροόδους), Αγίου Αμβροσίου (Κέντρο πληροφόρησης αγροτουρισμού), Αγίου Θεράποντας (Θεματικό κέντρο πληροφόρησης για την ελιά) και Μονιάτη. Επιπλέον έχει δημιουργηθεί μέσα στο λαογραφικό Μουσείο Γαλάτας Κέντρο Πληροφόρησης Σολέας και βρίσκεται υπό ανέγερση στην κοινότητα Μουτουλλά το Κέντρο Τουριστικής Ενημέρωσης - Δρόμοι του Νερού. Τα πιο πάνω έχουν κυρίως συγχρηματοδοτηθεί από το ΕΓΤΑΑ 2007-2013, Άξονας 4 – Leader και ΕΓΤΑΑ - ΠΑΑ 2014-2020 με

ολικό κόστος €1,3εκ. Δυστυχώς όπως και οι λοιποί Πολιτισμικοί χώροι τα ΚΠ δεν έχουν εξοπλιστεί καθόλου ή επαρκώς και δεν λειτουργούν καθόλου ή λειτουργούν μερικώς.

Το ίδρυμα Πολιτισμού καλείται σε συνεργασία με τις ΑΤΑ και τους εμπλεκόμενους φορείς να αξιοποιήσει τα πιο πάνω ΚΠ ως υποδομή. Η προσέγγιση θα είναι πανομοιότυπη με την διαδικασία που θα ακολουθηθεί στα Μουσεία (Δράση 8.3.1.). Πρώτιστα θα αξιολογηθούν οι ανάγκες της περιοχής σε ΚΠ για να καθοριστούν οι ανάγκες, ακολούθως θα αξιολογηθούν οι υποδομές και ο εξοπλισμός των ΚΠ και ακολούθως θα αποφασιστεί η χωροθέτηση όσων πρέπει να λειτουργήσουν. Με τη διαδικασία αυτή θα προκύψει ποια ΚΠ θα αναβαθμιστούν και θα λειτουργήσουν, ποια θα πρέπει να αλλάξουν χρήση ως μια άλλη μορφή πολιτιστικής υποδομής και ποια από αυτά θα πρέπει να αλλάξουν χρήση. Σημειώνεται ότι σε ορισμένα ΚΠ, προσδόθηκε αυτή η χρήση ως τίτλος ενώ ως περιεχόμενο αφορούν θεματικά “μουσείο” (πχ Μουτουλλά). Για τον λόγο αυτό κατά την αξιολόγηση θα ληφθεί υπόψη η χρήση αυτών και όχι ο τίτλος που τους έχει προσδοθεί.

Το ίδρυμα Πολιτισμού αποσκοπεί μέσα από τις υπηρεσίες του να αξιοποιήσει τα ΚΠ για σκοπούς διάδοσης τόσο της γνώσης όσο και της πληροφορίας. Λαμβανομένης υπόψη όμως της χρήσης των νέων τεχνολογιών και μέσων για την επίτευξη των πιο πάνω σκοπών, η λειτουργία αυτών των Κέντρων θα περιοριστεί και σε πολύ καίρια σημεία. Για να καταστούν βιώσιμα θα εξεταστεί η συστέγαση τους με άλλες υπηρεσίες ή/ και Δημόσια Κέντρα Πληροφόρησης και Ενημέρωσης που λειτουργούν στην περιοχή (Τμήματος Δασών στην Πλατεία Τροόδους και στον Αμιάντο, Αναπτυξιακής Εταιρείας Τροόδους - Κέντρο Επισκεπτών του Γεωπάρκου Τροόδους, Κέντρο Πληροφόρησης Υφυπουργείου Τουρισμού στις Πλάτρες).

Η ωρίμανση και υλοποίηση των παρεμβάσεων, αναπτύσσονται στη Δράση 8.3.6.

Πολιτιστικά Κέντρα

Στις ορεινές κοινότητες της περιοχής Μελέτης έχουν καταγραφεί 44 Πολιτιστικά Κέντρα, όπως κατονομάζονται από τους ιδρυτές τους, τα οποία έχουν κατασκευαστεί με συγχρηματοδότηση του Κράτους και της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αξίας πέραν των 11 εκ.€. Από την επί τόπου επίσκεψη και διάγνωση έχει διαφανεί ότι: 3 εξ αυτών αποτελούν αίθουσες εκδηλώσεων, 4 είναι θέατρα, 1 είναι βιβλιοθήκη και 6 έχουν εμπορική χρήση (καφενεία/εστιατόρια) και 30 είναι Πολιτιστικά Κέντρα στα οποία στεγάζονται σύνθετες χρήσεις (βιβλιοθήκη, κέντρο νεότητας κ.α.). Πέραν των πιο πάνω έχουν καταγραφεί 38 Πολυχώροι Κοινοτικών Εξυπηρετήσεων, εκ των οποίων σε 26 λειτουργεί αίθουσα πολλαπλής χρήσης. Επίσης σε Κοινοτικά Κτήρια έχουν καταγραφεί 6 Κοινοτικά Γραφεία με Αίθουσα Πολλαπλής Χρήσης. Όπως και σε όλες τις υποδομές που έχουν καταγραφεί, διαπιστώνεται ότι ο τίτλος δεν αντιπροσωπεύει το περιεχόμενο. Αρκετοί χώροι έχουν τις προϋποθέσεις για να εξυπηρετήσουν ένα πολιτιστικό γεγονός, μια πολιτιστική εκπαίδευση, μια κοινωνική συνέντευξη. Εν τούτοις, στις πλείστες των περιπτώσεων οι χώροι αυτοί αν και είναι μεγάλης επιφάνειας, δεν έχουν σχεδιαστεί με προδιαγραφές για να φιλοξενούν πολιτιστικά γεγονότα ή συνέδρια (π.χ. ακουστική χώρου, εξοπλισμό, βοηθητικοί χώροι κ.α.).

Το ίδρυμα Πολιτισμού καλείται να αξιολογήσει και κατηγοριοποιήσει τους χώρους αυτούς, οι οποίοι θα αποτελέσουν το κύριο κτιριακό απόθεμα για την ανάπτυξη των δραστηριοτήτων του. Από την αξιολόγηση θα διαφανεί ποια θα μπορέσουν να αξιοποιηθούν για πολιτιστική δημιουργία και ποια θα αποτελέσουν τους περιφερειακούς πολιτιστικούς δορυφόρους θεατρικών, μουσικών και άλλων πολιτιστικών γεγονότων. Προβλέπεται ότι θα πρέπει να δημιουργηθούν 6 έως 8 χώροι, οι οποίοι με τις απαιτούμενες προσαρμογές θα μπορούν να φιλοξενήσουν θεατρικές και μουσικές παραστάσεις.

Επιπλέον, θα πρέπει να αναβαθμιστούν χώροι για να μπορέσουν να φιλοξενήσουν συνέδρια ειδικά σε κοινότητες που θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν από τοπικούς επιχειρηματίες τουρισμού. Οι υποδομές αυτές σαφώς θα πρέπει να υπηρετήσουν την τοπική κοινωνία αλλά θα πρέπει να διασυνδεθούν και με την τοπική οικονομία.

Η ωρίμανση και υλοποίηση των παρεμβάσεων, αναπτύσσονται στη Δράση 8.3.6.

Δράση 8.3.6. Ωρίμανση και Υλοποίηση υποδομών σχεδίων Δράσης Μουσείων, Μνημείων, Κέντρων Πληροφόρησης και Πολιτιστικών Χώρων και ανάπτυξη δικτύου Πολυκέντρων Κοινωνικής Πρόνοιας, Εκπαίδευσης και Δια Βίου Μάθησης

Προτείνεται η εκπόνηση αρχιτεκτονικών μελετών και η σταδιακή υλοποίηση έργων που προτείνονται στις προηγούμενες δράσεις 8.3.1, 8.3.4, 8.3.4, ως ακολούθως: Όσον αφορά:

- ❖ τα μνημεία προτείνονται ενέργειες συντήρησης, αποκατάστασης και βελτίωσης της πρόσβασης σε μνημεία όλων των κατηγοριών (5.000.000€ στη δεκαετία) (Δράση 8.3.4.)
- ❖ τα μουσεία, σε 15 μουσεία προτείνονται αγορά απαραίτητου εξοπλισμού, ενέργειες συντήρησης και αναβάθμισης (2.000.000€ στη δεκαετία), (Δράση 8.3.1.)
- ❖ τους πολιτιστικούς χώρους, (Δράση 8.3.5.)
 - σε 4 πολιτιστικούς χώρους για θεατρικές και μουσικές παραστάσεις προτείνονται ενέργειες ανακαίνισης εσωτερικού χώρου και αγοράς και εγκατάστασης εξοπλισμού, ώστε να πληρούν προδιαγραφές ανάλογες των δραστηριοτήτων που θα φιλοξενούν, (3.500.000€ τη δεκαετία),
 - σε 6 αίθουσες Συνεδρίων / Πιστοποιημένων Κέντρων Επαγγελματικής Κατάρτισης και Δομών Επαγγελματικής κατάρτισης για την εφαρμογή επιχορηγούμενων, συγχρηματοδοτούμενων ή/και αποκηρυσσόμενων δραστηριοτήτων κατάρτισης: ανακαίνιση εσωτερικού χώρου και εγκατάσταση εξοπλισμού για να πληροί τις ανάλογες προδιαγραφές (από 1.500.000€ στη δεκαετία).

15 Πολυκέντρα Κοινωνικής Πρόνοιας, Εκπαίδευσης και Δια Βίου Μάθησης – Ανάπτυξη Δικτύου (€2.500.000 / σε τριετία) (Δράση 8.4.3.).

Επιπλέον, η πρόσληψη έως 8 ατόμων για την λειτουργία αυτών των μνημείων με ιδιαίτερη βαρύτητα τα μνημεία UNESCO. Τα άτομα τα οποία θα προσληφθούν θα τύχουν ειδικής εκπαίδευσης και κατάρτισης. 8 X 21.420€

Υπομέτρο 8.4. Στήριξη της Ανάπτυξης της Πολιτιστικής Δημιουργίας (Εκπαίδευση Κατάρτιση και Δια Βίου Μάθηση)

Δράση 8.4.1. Κέντρο Πολιτιστικής Εκπαίδευσης Ορεινών Κοινοτήτων (ΚεΠΕΟΚ)

Προτείνεται η οργάνωση **Κέντρο Πολιτιστικής Εκπαίδευσης Ορεινών Κοινοτήτων (ΚεΠΕΟΚ)** τα οποία θα λειτουργήσουν, κατά το πρότυπο των Κέντρων Εκπαίδευσης για το Περιβάλλον και την Αειφόρο Ανάπτυξη με τη συνδρομή του Πανεπιστημίου Κύπρου και του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού.

Τα ΚεΠΕΟΚ θα απευθύνονται:

- ✓ στα Δημόσια και Ιδιωτικά σχολεία διασυνδέοντας το σχολείο με τον πολιτισμό του βουνού,
- ✓ στην τοπική κοινωνία συμβάλλοντας στην κοινωνική συνοχή και στην ενίσχυση της τοπικής ταυτότητας,
- ✓ σε επισκέπτες και ομάδες ειδικού ενδιαφέροντος ενισχύοντας την τοπική οικονομία

Τα ΚεΠΕΟΚ ιδρύεται με στόχο:

- ✓ να αναπτύξει πολύπλευρες δράσεις προώθησης και ανάπτυξης της εκπαίδευσης για τον πολιτισμό των ορεινών κοινοτήτων του Τροόδους
- ✓ να μεταδώσει και αναδειξεί την πολιτιστική κληρονομιά του Τροόδους
- ✓ ενισχύσει την τοπική οικονομία και τα προϊόντα της με στοιχεία της Πολιτιστικής Κληρονομιάς του Τροόδους
- ✓ να αξιοποιήσει το πολιτιστικό απόθεμα της περιοχής και την ανθρώπινη δραστηριότητα ως βιωματικό στοιχείο των εκπαιδευτικών εργαλείων
- ✓ την προώθηση της σύγχρονης πολιτιστικής δημιουργίας
- ✓ την αξιοποίηση της άυλης κληρονομιάς και της εμπειρίας των τοπικών πληθυσμών.

Η ανάπτυξη των ΚεΠΕΟΚ στον χώρο και στον χρόνο έχει λάβει υπόψη τα ακόλουθα:

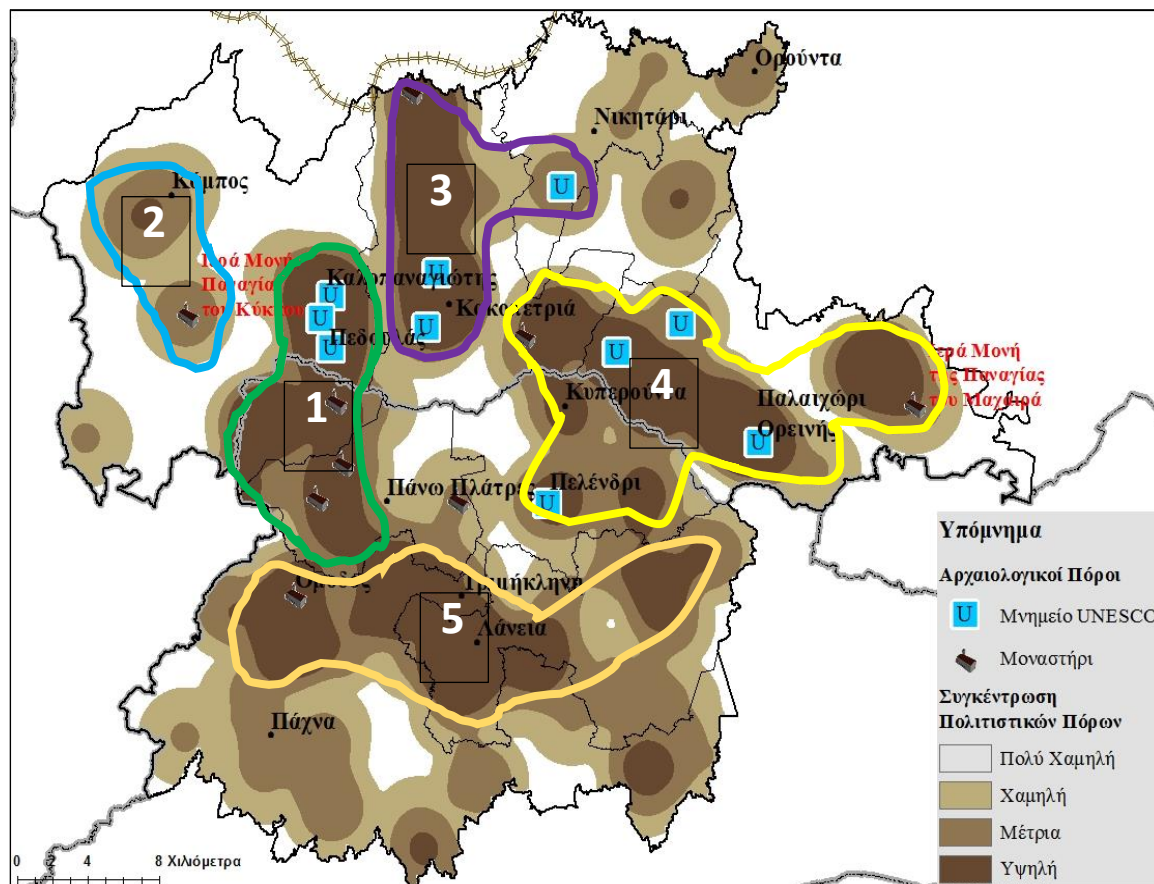
- ✓ τα Κέντρα θα πρέπει να καλύπτουν ολόκληρη την Ορεινή Περιφέρεια της Κύπρου η οποία έχει καθοριστεί προκαταρκτικά στο πλαίσιο της ΕΣΑΟΚ. Παράλληλα η οριστικοποίησή της θα γίνει με την υιοθέτηση των αρχών της ορεινότητας και τον τελικό καθορισμό της Εθνικής Ορεινής Περιφέρειας της Κύπρου.
- ✓ την αξιοποίηση υφιστάμενων κτιριακών υποδομών στις κοινότητες με προτεραιότητα αυτών με ιδιαίτερη αρχιτεκτονική αξία (π.χ. διατηρητέες οικοδομές).
- ✓ λαμβάνοντας υπόψη κριτήρια βιωσιμότητας και γεωγραφικής κάλυψης της περιοχής μελέτης συστήνεται ότι δεν πρέπει να δημιουργηθούν περισσότερα από τρία Κέντρα ισόρροπα κατανομημένα στον χώρο.
- ✓ Τα κέντρα που θα δημιουργηθούν θα πρέπει να λειτουργούν με τη μορφή δικτύου, στα πρότυπα του Δικτύου των ΚΠΕ.

Τα πολιτιστικά εκπαιδευτικά προγράμματα θα διαμορφώνονται από το Ίδρυμα Πολιτισμού Ορεινών Κοινοτήτων Τροόδους και το Υπουργείο Παιδείας, Πολιτισμού, Αθλητισμού και Νεολαίας σε συνεργασία με το Πανεπιστήμιο Κύπρου, την Κυπριακή Εθνική Επιτροπή UNESCO, λαμβάνοντας υπόψη τον Εθνικό Κατάλογο Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς, τα Στοιχεία που έχουν εγγραφεί και τους Φορείς/Κοινότητες που τα έχουν εγγράψει.

Λαμβάνοντας υπόψη ότι τα προγράμματα αφορούν μαθητές/τριες, τότε θα πρέπει να εγκρίνονται μέσα από τις διαδικασίες του ΥΠΠ υπό την επίβλεψη και παρακολούθηση του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου Κύπρου. Είναι απαραίτητη η εκπόνηση διαφοροποιημένων εκπαιδευτικών προγραμμάτων για όλες τις βαθμίδες της Εκπαίδευσης (Πρωτοβάθμια, Δευτεροβάθμια, Τριτοβάθμια) καθώς και για ομάδες ενηλίκων, στο πλαίσιο ενίσχυσης και της Δια Βίου Μάθησης. Τα μαθήματα, τα οποία μπορεί να προσφέρονται και κατά τους Καλοκαιρινούς μήνες (καλοκαιρινό σχολείο σε συνδυασμό με διακοπές) θα στοχεύουν στην γνωριμία των εκπαιδευομένων με διάφορες εκφάνσεις και τομείς της κυπριακής παραδοσιακής ζωής και δημιουργίας. Επιπλέον σημειώνεται ότι τα ΚεΠΕΟΚ για προγράμματα που

αφορούν την λειτουργία ομάδων ενήλικων εκπαιδευομένων θα απευθύνονται και στην Υπηρεσία Επιμορφωτικών Κέντρων, η οποία θα εξετάζει την προσφορά των θεμάτων, με βάση τις ισχύουσες διαδικασίες.

Λαμβάνοντας υπόψη τον χάρτη των πυκνοτήτων των πολιτιστικών πόρων (εικόνα παρακάτω) εκτιμάται ως προτιμητέα η χωροθέτηση των 3 ΚΕΠΟΚ στις σημαντικότερες ζώνες (1, 4, 5).

Εικόνα 2 Συγκέντρωση πολιτιστικών πόρων

Ειδικότερα προτείνεται τα ΚΕΠΟΚ να δημιουργηθούν στις παρά κάτω κοινότητες:

- ✓ **Παλαιχώρι (Παλιό Δημοτικό Σχολείο):** Σε συνδυασμό με τον Ασκά (Πλατανιστάσα-φουντουκόδασος). Το Πολιτιστικό Σχολείο στο Παλαιχώρι θα λειτουργήσει πρώτο και πιλοτικά.
- ✓ **Βουνί:** Σε συνδυασμό με Περιβαλλοντικό Σχολείο Κοιλανίου
- ✓ **Καμινάρια:** Παλιό Δημοτικό Σχολείο «Ιερώνυμος Μυριανθέας»

Σημειώνεται ότι στη μελέτη επέκτασης της ΕΣΑΟΚ για τις ορεινές Κοινότητες των επαρχιών Πάφου, Λάρνακας και υπόλοιπης επαρχίας Λεμεσού, θα εξεταστεί η αναγκαιότητα δημιουργίας άλλων δύο παρόμοιων Κέντρων Πολιτιστικής Εκπαίδευσης.

Για την προώθηση της λειτουργίας των ΚΕΠΟΚ συστήνεται το Γραφείο του Επιτρόπου Ανάπτυξης Ορεινών Κοινοτήτων, σε συνεργασία και συντονισμό με το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, τις λοιπές Διευθύνσεις του Υπουργείου Παιδείας, το Πανεπιστήμιο Κύπρου (κ.α. φορείς οι οποίοι θα αποφασιστούν) να προωθήσουν την εκπόνηση Σχεδίου Δράσης για την ανάπτυξη του Δικτύου ΚΕΠΟΚ συνολικά στις ορεινές κοινότητες. Η ανάπτυξη των υποδομών προτείνεται ως δράση την Ολοκληρωμένη Παρέμβαση 5 Εκπαίδευση, Δράση 5.4.3. Ανάπτυξη υποδομών Κέντρων Πολιτιστικής Εκπαίδευσης Ορεινών Κοινοτήτων.

Αναφέρουμε ενδεικτικά τέσσερις προκαταρτικές θεματικές ενότητες:

- **«Τη γλώσσα μου έδωσαν ελληνική...»** Η ιστορία της κυπριακής ελληνικής-κυπριακή διάλεκτος (Αρχαία Κυπριακή Γραμματεία Λεξιλόγιο, γνωμικά, παροιμίες, δημοτικά τραγούδια, τσιαττιστά κ.ά.).
- **«Τέχνη και Βιοπάλη»** Η εξέλιξη και η ανάπτυξη παραδοσιακών τεχνών (υφαντική, κεντητική, αγγειοπλαστική, ξυλουργική, βυρσοδεψία, καλαθοπλεχτική, αρχιτεκτονική και δομημένο αγροτικό τοπίο: Γεωφυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον, δομικά υλικά, παραδοσιακή κατοικία, πηγάδια, πετραύλακα, ληνοί, αλώνια, μύλοι, δόμες/αντιρήσματα, οδοποιία κ.ά.)
- **«Ο κύκλος του Χρόνου και ο κύκλος της Ζωής»** Ήθη και Έθιμα (του Κύκλου της Ζωής και του Εορτολογίου. Ψυχαγωγία (χοροί, τραγούδια, θέατρο σκιών, παιχνίδια)
- **«Τον άρτον τον επιούσιο»** Κυπριακή παραδοσιακή γαστρονομία. Γαστρονομία (παραδοσιακές καλλιέργειες και η μεταποίησή τους, καθημερινό διατροφολόγιο, παρασκευή και συντήρηση διαφόρων ειδών τρόφιμα: αρτοσκευάσματα, αλλαντικά, παστά, κρασί, ζιβανία, τυριά, γλυκά, ροδόσταγμα/ανθόνερο, γλυκά, βότανα, μπαχαρικά, ξιδάτα)
- **«Το Τρόδος εμπνέει...»** Το Τρόδος ως πηγή έμπνευσης λογοτεχνών (λογίων και λαϊκών), καλλιτεχνών και επιστημόνων. Το εκπαιδευτικό αυτό πρόγραμμα σκοπό έχει να αναδείξει πώς το Τρόδος ενεργοποίησε το ενδιαφέρον και ενέπνευσε λογοτέχνες, καλλιτέχνες και επιστήμονες να δημιουργήσουν και ποιο το έργο που κληροδότησαν με επίκεντρο το Τρόδος (πχ. Τ. Κάνθος, λαϊκοί ποιητές, αγιογράφοι κτλ.).

Επιπλέον στα πολιτιστικά-εκπαιδευτικά προγράμματα που θα διαμορφώνονται και θα υλοποιούνται από τα ΚεΠΕΟΚ Τρόδους μέσα από τον προϋπολογισμό τους, μπορούν να συμπεριληφθούν τα πιο κάτω:

- Οργάνωση δράσεων σε χώρους πολιτισμικού ενδιαφέροντος για την προαγωγή της παράδοσης και της τοπικής πολιτιστικής κληρονομιάς καθώς και δημιουργικές συνεργασίες με καλλιτέχνες π.χ.:
 - οργάνωση εργαστηρίων, ζωγραφικής, κεραμικής, κεντητικής, κ.ά. και
 - οργάνωση /εφαρμογή εκπαιδευτικών προγραμμάτων σε πολιτιστικούς, μουσειακούς, μνημειακούς χώρους
- Προβολή των πολιτιστικών χώρων της περιοχής Τρόδους (θρησκευτικά μνημεία, εκκλησίες UNESCO, μοναστήρια, μουσειακοί χώροι εθνικών αγώνων όπως στα μουσεία Ομόδους, βυζαντινής τέχνης, όπως στον Καλοπαναγιώτη, λαϊκής τέχνης, εικαστικών τεχνών, όπως το Μουσείο του καλλιτέχνη Σ. Φραγκουλίδη στον Αγρό, αρχιτεκτονική των κτιρίων, όπως η λαϊκή γειτονιά στην Κακοπετριά, μνημειακοί χώροι, όπως γεφύρια, μύλοι, υδραγωγεία) και αναβάθμισή τους για να είναι προσίτοι από τα παιδιά με κατάλληλες υποδομές και εξοπλισμό.

Δράση 8.4.2. Λειτουργία Καλλιτεχνικού Σχολείου

Το Ίδρυμα Πολιτισμού Ορεινών Κοινοτήτων μέσα από τα πολλαπλά προγράμματα που θα αναπτύξει αποσκοπεί στην ενεργό συμμετοχή των νέων στην πολιτιστική δημιουργία. Ως μια εκ των σημαντικότερων δομών και υποδομών προς την επίτευξη του σκοπού αυτού αναμένεται να είναι η λειτουργία Καλλιτεχνικού Σχολείου (Καλές και Εφαρμοσμένες Τέχνες) με εξειδίκευση στην Λαϊκή Χειροτεχνία, το οποίο προτείνεται να δημιουργηθεί από το Υπουργείο Παιδείας, Πολιτισμού, Αθλητισμού και Νεολαίας κατ' αντιστοιχία του επιτυχημένου θεσμού των Μουσικών Σχολείων. Η πρόταση αναπτύσσεται εκτενέστερα στην Ολοκληρωμένη Παρέμβαση: 5 «Εκπαίδευση». Ειδικότερα στην εν λόγω παρέμβαση (Υπομέτρο 5.5. **Δημιουργία/ Αναβάθμιση Σχολείων Ειδικού Ενδιαφέροντος, Μέσης Γενικής και Μέσης Τεχνικής και Επαγγελματικής Εκπαίδευσης**) - Δράση 5.5.4).

Η καινοτομική προσέγγιση λειτουργίας του σχολείου έγκειται ότι επιχειρεί να διασυνδέσει τα πολιτιστικά δεδομένα των ορεινών κοινοτήτων της περιοχής στο πλαίσιο ανάδειξης της πολιτιστικής ταυτότητας της περιοχής. Για τον λόγο αυτό στα εκπαιδευτικά προγράμματα του σχολείου θα πρέπει να περιλαμβάνονται πέραν του πεδίου της μουσικής και οι λοιπές καλές τέχνες. Επιπλέον, ενισχύοντας και αξιοποιώντας την πολιτιστική κληρονομιά κρίνεται απαραίτητη η διάδοση των λαϊκών τεχνών και για τον λόγο αυτό γίνεται εισήγηση να ενταχθούν στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα αντίστοιχη θεματική ενότητα.

Με βάση τα πιο πάνω το προτεινόμενο σχολείο θα απευθύνεται:

- Σε μαθητές από την περιοχή ή Παγκύπρια
- Στους μαθητές των λοιπών Μουσικών Σχολείων για παρακολούθηση των εξειδικευμένων εκπαιδευτικών προγραμμάτων ή μαθημάτων. Αυτό μπορεί να επιτυγχάνεται τόσο με μονοήμερες επισκέψεις αλλά ως επί το πλείστο με διήμερα ή τριήμερα εκπαιδευτικά προγράμματα
- Στα λοιπά Γυμνάσια και Λύκεια της περιοχής με την δημιουργία δικτύου συνεργασίας για κοινές πολιτιστικές δράσεις
- Σε Δημόσια και Ιδιωτικά Ανώτερα και Ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα εφαρμόζοντας διαπανεπιστημιακά προγράμματα εκπαίδευσης και έρευνας
- Στους τοπικούς συλλόγους για ανάπτυξη συνεργασιών και κοινών δράσεων

Συνεπώς, το ίδρυμα Πολιτισμού θα συνεργάζεται και θα υποστηρίζει το ΥΠΠΑΝ στην λειτουργία του σχολείου, θα αναλάβει την προώθηση των εκπαιδευτικών προγραμμάτων εκτός δομών του Δημοσίου Σχολείου και θα είναι υπεύθυνο για τον προγραμματισμό της λειτουργίας τους.

Για την προώθηση της λειτουργίας του **Καλλιτεχνικού Σχολείου**, **συστήνεται η εκπόνηση Σχεδίου Δράσης** με την υποστήριξη εμπειρογνομosύνης **στο οποίο πρέπει να συνδράμει η ΔΜΓΕ** (Επιθεώρηση Τέχνης) λόγω αρμοδιότητας και εμπειρίας και η Υπηρεσία Κυπριακής Χειροτεχνίας. Επιπλέον θα πρέπει να προωθηθούν οι απαιτούμενες διεργασίες για την υλοποίηση των αναγκαίων υποδομών προκειμένου να λειτουργήσει το Καλλιτεχνικό Σχολείο.

Δράση 8.4.3. Προώθηση και ανάπτυξη της πολιτιστικής παιδείας – Πολυκέντρα Κοινωνικής Πρόνοιας, Εκπαίδευσης και Δια Βίου Μάθησης

Θα αξιοποιηθούν κοινοτικά κτίρια στην περιοχή τα οποία θα αναβαθμιστούν για να μετατραπούν σε Πολυκέντρα Κοινωνικής Πρόνοιας, Εκπαίδευσης και Δια Βίου Μάθησης. Στα κέντρα θα λειτουργούν

δομές Δια Βίου Μάθησης, Άσκησης⁴, Πολιτιστικής Εκπαίδευσης και Δημιουργίας⁵, Κοινωνικής πρόνοιας⁶ και Παροχής Ιατρικών Υπηρεσιών. Για την παροχή των παραπάνω υπηρεσιών συστήνεται σε πρώτο στάδιο να συλλειτουργούν προγράμματα διαφόρων Υπουργείων στην βάση ενός ενιαίου σχεδιασμού σε επίπεδο περιφέρειας με βάση τις γενικές διαπιστώσεις της ΕΣΑΟΚ και σε επίπεδο γεωγραφικής περιοχής με βάση τις ιδιαίτερες ανάγκες των κοινοτήτων που το συναποτελούν (κοινότητες Κούρρη – Ξυλούρικου, Πιτσιλιάς Λευκωσίας κ.ά.). Αρκετά από τα προγράμματα αυτά προσφέρονται στην περιοχή (π.χ. Αθλητισμός για Όλους, Επιμορφωτικά Κέντρα Εκπαίδευσης κ.ά.) αλλά χρειάζεται περαιτέρω αξιοποίησή τους σε συστηματική βάση και ενιαίο προγραμματισμό για όλους του Τροοδίτες. Σημειώνεται ότι ορισμένα από τα μαθήματα και προγράμματα θα πρέπει να επανασχεδιαστούν για να προσαρμοστούν στις ανάγκες της περιοχής με ιδιαίτερη εστίαση στα μαθήματα πολιτιστικής παιδείας. Επιπλέον θα πρέπει να δημιουργηθούν και εφαρμοστούν νέα προγράμματα και δομές προσαρμοσμένα στις ανάγκες και ιδιαιτερότητες της περιοχής με εστίαση στην πολιτιστική εκπαίδευση και δημιουργία (π.χ. θεατρικά και μουσικά εργαστήρια), ένεκα του κενού το οποίο διαπιστώνεται ότι υπάρχει στους τομείς αυτούς τόσο ως δημόσια όσο και ως ιδιωτική παρέμβαση. Επισημαίνεται ότι οι εκπαιδευτές θα πρέπει να έχουν ιδιαίτερη εστίαση στους νέους της περιοχής, λαμβανομένου υπόψη ότι δεν προσφέρεται καμία ανάλογη εκπαίδευση στην περιοχή έως σήμερα.

Με βάση τα παραπάνω συστήνεται να εκπονηθεί ένα ολοκληρωμένο σχέδιο δράσης με όλους τους εμπλεκόμενους φορείς και να καταρτιστεί ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα για την οργάνωση Κέντρων Πολιτιστικής Εκπαίδευσης και Δημιουργίας ανά γεωγραφική περιοχή για παροχή προγραμμάτων σε μαθητές όλων των βαθμίδων καθώς και σε ενήλικες. Τα Κέντρα θα συστεγάζονται στα “ Πολυκέντρα Κοινωνικής Πρόνοιας, Εκπαίδευσης και Δια Βίου Μάθησης”. Στην εκπόνηση του Σχεδίου και του αναλυτικού προγράμματος θα πρέπει να πραγματοποιηθεί διαβούλευση με τους φυσικούς φορείς (δημιουργούς) που δημιουργούν παραδοσιακό πολιτισμό στην περιοχή, συνδέσμους γονέων, συμβούλια νεολαίας, τοπικές αρχές κ.α. μέλη της τοπικής κοινωνίας.

Στα Πολυκέντρα Κοινωνικής Πρόνοιας, Εκπαίδευσης και Δια Βίου Μάθησης, θα προσφέρονται αναβαθμισμένες υπηρεσίες Πρωτοβάθμιας Φροντίδας Υγείας, αντικαθιστώντας τον θεσμό των Κοινοτικών Ιατρείων. Για τον σκοπό αυτό τα Πολυκέντρα θα στελεχώνονται και θα λειτουργούν μία ή δύο φορές ανά εβδομάδα σε πλήρες ωράριο (7.30 – 15.00 ή 10.30 – 18.00) έναντι της μερικής λειτουργίας των Κοινοτικών Ιατρείων τα οποία στελεχώνονται και λειτουργούν σήμερα μία ή δύο φορές τον μήνα. αφορά Εκτενέστερη αναφορά για τις Ιατρικές Υπηρεσίες και περιγραφή της λειτουργίας τους γίνεται στην Ολοκληρωμένη Παρέμβαση “Υγεία”.

Η Δράση αφορά υλικοτεχνική υποδομή για την δημιουργία και την λειτουργία των «Κέντρων Πολιτιστικής Εκπαίδευσης και Δημιουργίας». Επιπλέον την διαμόρφωση Σχεδίου Δράσης για τα μαθήματα και τις εκπαιδευτές που θα προσφέρονται ανά κέντρο.

⁴ Σωματική άσκηση για την βελτίωση της ποιότητας ζωής, Ολοκληρωμένη Παρέμβαση “Σχέδιο ΑΤΛΑΣ”

⁵ (ΟΠ Εκπαίδευση και Πολιτισμός)

⁶ Να εξεταστεί το ενδεχόμενο κάποια Πολυκέντρα Ημέρας να αναγνωριστούν ως Κέντρα Δημερεύουσας Φροντίδας. Το πρόγραμμα αυτό δίνει την ευκαιρία στα ηλικιωμένα ή ανάπηρα άτομα να εξυπηρετούνται από τις Στέγες Ηλικιωμένων ή τα Κέντρα Ενηλίκων κατά τη διάρκεια της ημέρας. Τα Κέντρα Ενηλίκων τα οποία λειτουργούν από τα Συμβούλια Κοινοτικής Ευημερίας επιχορηγούνται μέσω του Σχεδίου Κρατικών Χορηγιών και παρέχουν σε ηλικιωμένα και ανάπηρα άτομα διάφορες υπηρεσίες κατά τη διάρκεια της ημέρας, όπως φαγητό, πλύσιμο ρούχων, απασχόληση, ψυχαγωγία, κ.ά.

Δράση 8.4.4. Ενίσχυση των δεξιοτήτων των φυσικών φορέων που δημιουργούν πολιτισμό στην περιοχή του Τροόδους

Προτείνεται η εκπαίδευση του τοπικού ανθρώπινου δυναμικού για την υποστήριξη του Σχεδίου. Ως εκ τούτου θα πρέπει σε διασύνδεση με την Ολοκληρωμένη Παρέμβαση 4. Επιχειρηματικότητα και Δια βίου Μάθηση, να ετοιμαστούν προγράμματα εκπαίδευσης και κατάρτισης του ανθρώπινου δυναμικού που θα στελεχώσει τις σχετικές δομές. Το δυναμικό αυτό για λόγους αποτελεσματικότητας είναι επιθυμητό να προέρχεται από την περιοχή λόγω της γνώσης του τόπου και των στοιχείων της κληρονομιάς. Επιπλέον στόχος της δράσης αυτής αποτελεί η εκπαίδευση των τοπικών συλλόγων και άλλων φορέων της περιοχής ώστε να βελτιώσουν τις ικανότητές τους και αφορά ενέργειες για την βελτίωση των ικανοτήτων των τοπικών συλλόγων και άλλων φορέων να ενταχθούν στο σχέδιο.

Υπομέτρο 8.5. Θεματικό πάρκο δραστηριοτήτων και αναψυχής: ΟΙΚΟΜΟΥΣΕΙΟ «ΔΑΣΟΕΣΣΑ»

Το Μεταλλείο Αμιάντου κατέχει ιστορική θέση στην περιοχή Τροόδους και διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο ως πόλος ανάπτυξης μεταλλευτικής και βιομηχανικής δραστηριότητας ενώ αποτελούσε το βιομηχανικό κέντρο μιας αναπτυσσόμενης «πολυκεντρικής πολιτείας» προσφέροντας δεκάδες θέσεις απασχόλησης. Η Κυπριακή Δημοκρατία από το κλείσιμό του και μετά προσπαθεί να άρει τις κοινωνικές, οικονομικές και περιβαλλοντικές επιπτώσεις που επέφερε μέσω από μια σειρά μελετών, ερευνών και έργων για την αποκατάσταση του χώρου τόσο του ίδιου του μεταλλείου, όσο και του ευρύτερου χώρου που το περιβάλλει. Στο πλαίσιο αυτό αλλά και της εδαφικής προσέγγισης της ανάπτυξης του συνόλου της περιοχής Τροόδους προτείνεται στο πλαίσιο της ΕΣΑΟΚ η αξιοποίησή του μέσω της μετατροπής του σε **Οικομουσείο**. Στόχος της πρότασης δημιουργίας θεματικού πάρκου δραστηριοτήτων και αναψυχής «Οικομουσείο «ΔΑΣΟΕΣΣΑ»» είναι η διατήρηση, αξιοδότηση της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς της περιοχής, αξιοποιώντας σε συνεργασία με το σύνολο των τοπικών δημόσιων και ιδιωτικών φορέων του εγκαταλελειμμένου χώρου (φυσικό χώρο και υφιστάμενες υποδομές) του. Επίσης μέσω του συγκεκριμένου σχεδίου θα επέλθει η ένταξη και η διασύνδεσή του με το σύνολο των προτενομένων θεματικών και τομεακών αναπτύξεων στο Τρόοδο.

Σχέδιο δράσης για την αξιοποίηση και ανάδειξη του χώρου του Αμιάντου σε οικομουσείο

Εισαγωγή

Η πλούσια γεωλογία της περιοχής⁷ εκτός από διακριτό και ιδιαίτερο χαρακτηριστικό του Τροόδους υπήρξε συνάμα και πηγή πλούτου, από την αρχαιότητα αφού απαντάται μεταλλευτική δραστηριότητα⁸ στην περιοχή ήδη, από τα αρχαία χρόνια.

Στην καρδιά του Εθνικού Δασικού Πάρκου Τροόδους βρίσκεται ο Αμιάντος, χωριό του οποίου η ιστορία σχετίζεται άμεσα με το μεταλλείο και την εξόρυξη αμιάντου και με πρώτους κατοίκους τους εργάτες του

⁷ Η γένεση της Κύπρου είναι άμεσα συνδεδεμένη με τη γένεση και ανύψωση της οροσειράς του Τροόδους, που ήταν το αποτέλεσμα μιας σειράς μοναδικών και πολύπλοκων γεωλογικών διεργασιών, που κατέστησαν την Κύπρο γεωλογικό πρότυπο για τους γεωεπιστήμονες όλου του κόσμου και συνέβαλαν στην καλύτερη κατανόηση της εξέλιξης των ωκεανών και του πλανήτη μας γενικότερα. Επιπρόσθετα, η γεωλογία και ο ορεινός χαρακτήρας του Τροόδους ήταν και είναι ο καθοριστικότερος παράγοντας διαμόρφωσης της ποικιλομορφίας της κυπριακής χλωρίδας και πανίδας, απόρροια και αυτά της υδροφορίας που επίσης οφείλεται στο Τρόοδο.

⁸ Σήμερα η μοναδική μεταλλευτική δραστηριότητα που υπάρχει στη Κύπρο είναι στο μεταλλείο χαλκού της Σκουριώτισσας, το οποίο στα νεότερα χρόνια άρχισε να λειτουργεί γύρω στο 1921 και συνέχισε έντονα μέχρι το 1974. Άρχισε ξανά τη λειτουργία του στα μέσα του 1996. Το άλλο, μεγάλο και ιστορικό πλέον, μεταλλείο της Κύπρου αναπτύχθηκε επίσης, στο Τρόοδο.

μεταλλείου. Ο οικισμός ο οποίος δημιουργήθηκε για να καλύψει τις ανάγκες στέγασης των εργατών του μεταλλείου ονομάστηκε Κάτω Αμίαντος. Μετά το κλείσιμο του μεταλλείου (1988), ο Πάνω Αμίαντος σταδιακά εγκαταλείφθηκε και έτσι, οι δύο κοινότητες το 2005, ενώθηκαν σε μία με την ονομασία Αμίαντος.

ΜΕΤΑΛΛΕΙΟ ΑΜΙΑΝΤΟΥ: δράσεις αποκατάστασης του τοπίου, ανάπτυξης και αξιοποίησης του χώρου

Το τμήμα Δασών έχει προωθήσει σειρά δράσεων για αποκατάσταση του τοπίου με αναδασώσεις στο μεγαλύτερο τμήμα του χώρου του Μεταλλείου. Επιπλέον, στην ευρύτερη περιοχή του μεταλλείου του Αμιάντου έχουν υλοποιηθεί δράσεις και έργα, μέσω διαφόρων μορφών χρηματοδοτήσεων για την αξιοποίηση της περιοχής, τα οποία αποτελούν έργα βάσης για την πρόταση δημιουργίας Οικομουσείου.

Οι παρεμβάσεις (μελέτες, έρευνες, έργα) αυτές παρουσιάζονται στη συνέχεια.

1. Μελέτη και έργα αναχλόασης / αναδάσωσης περιοχής Μεταλλείου Αμιάντου

Το 1988 η εταιρεία «Κυπριακά Αμιαντωρυχεία ΛΤΔ» ανέστειλε τις μεταλλευτικές της δραστηριότητες λόγω του μεγάλου ποσού συσσωρευμένων ζημιών, το 1990 τέθηκε υπό εκκαθάριση και το 1994 το Υπουργικό Συμβούλιο αποφάσισε οριστικά τη μη επαναλειτουργία του μεταλλείου. Ταυτόχρονα, αποφασίστηκε να ληφθούν μέτρα για τη σταθεροποίηση του τεράστιου όγκου μπάζων που συσσωρεύτηκαν, την αποκατάσταση του περιβάλλοντος, καθώς και τη διερεύνηση της δυνατότητας άλλων χρήσεων του χώρου και των εγκαταλελειμμένων οικοδομών και βιομηχανικών εγκαταστάσεων στο χώρο. Το 1992 συστάθηκε Τεχνική Επιτροπή Αμιάντου η οποία απαρτίζεται από εκπροσώπους Κυβερνητικών Τμημάτων (Τμήμα Γεωλογικής Επισκόπησης, Υπουργείο Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος, Τμήμα Δασών, Τμήμα Αναπτύξεων Δασών, Τμήμα Πολεοδομίας και Οικήσεως, Υπηρεσία Μεταλλείων, Τμήμα Επιθεώρησης Εργασίας, Γενικό Χημείο Κράτους, Υπουργείο Υγείας και Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού), με σκοπό να συμβουλευεί και να βοηθά την εξ Υπουργών Επιτροπή Αμιάντου η οποία συστάθηκε το ίδιο έτος. Η μελέτη της διαμόρφωσης / σταθεροποίησης των μπάζων, έγινε μετά από επαναξιολόγηση όλων των υφιστάμενων μελετών και άλλων διαθέσιμων τεχνικών παραμέτρων. Οι εργασίες αναδάσωσης / αναχλόασης άρχισαν το 1996 από το Τμήμα Δασών και αυτές περιλαμβάνουν μεταφορά και τοποθέτηση χώματος στα πρηνή και τις αναβαθμίδες, φύτευση δασικών δέντρων και άλλων φυτών που ευδοκιμούν στην περιοχή, υδροσπορά, κτλ. Οι εργασίες αποδείχθηκαν πολύ πιο χρονοβόρες και δαπανηρές από τη διαμόρφωση των μπάζων και, λόγω της μακροχρόνιας έκθεσης των διαμορφωμένων πρηνών στις καιρικές συνθήκες, παρουσιάστηκαν διαβρώσεις και άλλες ζημιές. Γι' αυτό και οι κύριες χωματοουργικές εργασίες επιβραδύνθηκαν μετά το 2002, μέχρι να σημειωθεί ικανοποιητική πρόοδος στις εργασίες αναδάσωσης / αναχλόασης. Οι ετήσιες δαπάνες αναδάσωσης ανέρχονται περί τις €500.000 / έτος (περισσότερα από όσα διαθέτει το Τμήμα Δασών για αναδάσωση σε όλες τις υπόλοιπες περιοχές). Η εργασία αναμένεται να ολοκληρωθεί το 2035 με συνολική αναμενόμενη δαπάνη αναδάσωσης σε σημερινές τιμές €20.000.000 (η οποία πιθανότατα θα αυξηθεί λόγω μεταφοράς χώματος από πιο μακριά και αυξημένης συντήρησης). Τα μέχρι σήμερα αποτελέσματα των εργασιών επαναφοράς του περιβάλλοντος στο μεταλλείο Αμιάντου είναι εντυπωσιακά, και ο επισκέπτης στην περιοχή μπορεί να διαπιστώσει από μόνος του τη σημαντική βελτίωση που έχει επέλθει. Τόσο τα δασικά δέντρα, όσο και τα φυτά, αναπτύσσονται με τους ίδιους ή/και πιο γρήγορους ρυθμούς από αυτά που βρίσκονται στο ανεπηρέαστο φυσικό περιβάλλον της περιοχής. Το έργο είναι ίσως το μεγαλύτερο περιβαλλοντικό έργο που συντελείται στην Κύπρο, και ξένοι εμπειρογνώμονες που έχουν επισκεφθεί το χώρο, το

χαρακτήρισαν σαν το μοναδικό έργο πλήρους επαναφοράς του περιβάλλοντος του μεταλλείου Αμιάντου σε ολόκληρο τον κόσμο⁹.

2. Μελέτη Γενικής Αναγνώρισης της περιοχής Μεταλλείου Αμιάντου

(Απόφαση Υπουργικού Συμβουλίου με αριθμό 37.315 ημερομηνίας 7 Μαΐου 1993)¹⁰

Η Μελέτη είχε ως σκοπό την αποτύπωση και ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης, έτσι που να διαφανεί η πραγματική εικόνα σύνθεσης της περιοχής και να εξαχθούν συμπεράσματα που είναι δυνατό να οδηγήσουν (i) στην περαιτέρω διερεύνηση και αξιολόγηση των δυνατοτήτων ανάπτυξης, επανάχρησης και λειτουργίας των περιοχών, των κτιρίων και των εγκαταστάσεων του μεταλλείου Αμιάντου, (ii) στην ποιοτική και αισθητική βελτίωση του ευρύτερου χώρου του μεταλλείου Αμιάντου, επιτρέποντας με τον τρόπο αυτό την οργανική ένταξή του στο περιβάλλον της περιοχής, και (iii) στη διερεύνηση των δυνατοτήτων εισαγωγής τέτοιων χρήσεων και δραστηριοτήτων που θα συνέτειναν μεταξύ άλλων στην οικονομική της ευρύτερης περιοχής. Το Τμήμα Πολεοδομίας και Οικήσεων, μέσα από την ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης, εντόπισε στην περιοχή μελέτης αρκετά αξιόλογα στοιχεία, τα οποία μεμονωμένα ή ομαδικά, έχουν μεγάλες δυνατότητες αξιοποίησης και επαναχρησιμοποίησης. Η κάθε κατηγορία αξιόλογων στοιχείων παρουσιάζει τις δικές της δυνατότητες, αλλά και ανάγκες που θα επέτρεπαν να μετατραπεί και να αποκτήσει νέα μορφή ή/και χρήση. **Η μελέτη επισημαίνει ότι οποιαδήποτε επέμβαση στον χώρο του μεταλλείου, πρέπει να είναι πολύ προσεκτική για να μπορέσει να αποτελέσει ένα πρότυπο αξιοποίησης εγκαταλελειμμένου μεταλλευτικού χώρου.** Στην έκθεση αξιολογούνται τα αξιόλογα χαρακτηριστικά του μεταλλείου και παρατίθενται προτάσεις και εισηγήσεις για την ανάπτυξη και επανάχρησή τους¹¹. Στη μελέτη γίνεται μια καλή και εκτενής αναφορά στην κατάσταση και πρότερη χρήση των κτιρίων, καταλήγοντας ότι η πλειοψηφία των κτιριακών εγκαταστάσεων παρέχει δυνατότητες για ενιαία αναπτυξιακά προγράμματα που θα ικανοποιούσαν διάφορους τομείς, όπως εκπαίδευση / έρευνα, αθλητισμός, τουρισμός, κτλ. Η μελέτη συμπερασματικά καταλήγει ότι «**οι υφιστάμενες εγκαταστάσεις και οι χώροι του μεταλλείου παρουσιάζουν δυνατότητες επαναχρησιμοποίησης, με εισαγωγή ενός μεγάλου φάσματος λειτουργιών, υπηρεσιών και δραστηριοτήτων (εκπαίδευση, ψυχαγωγία, αναψυχή, έρευνα και αθλητισμός), που μπορούν να συνεισφέρουν οικονομικά και αποδοτικά στην όλη προσπάθεια βελτίωσης των συνθηκών που επικρατούν στην περιοχή. Παράλληλα, τα πλεονεκτήματα που παρέχει η θέση, το υψόμετρο και οι καλές κλιματολογικές συνθήκες, θεωρούνται ουσιώδη στοιχεία τα οποία πρέπει να ληφθούν υπόψη σε μια προσπάθεια αποσυμφόρησης της περιοχής Τροόδους από πιθανές πιέσεις διαφόρων μορφών ανάπτυξης που θα είχαν ως αποτέλεσμα την καταστροφή πρόσθετων εκτάσεων πρασίνου. Όλα τα πιο πάνω, μπορούν να εφαρμοστούν μέσα από την υιοθέτηση ολοκληρωμένων μεσοπρόθεσμων και μακροπρόθεσμων προγραμμάτων ανάπτυξης, ούτως ώστε η περιοχή του μεταλλείου Αμιάντου να αποτελέσει το πρότυπο μιας αληθινής «**ΕΝΤΟΠΙΑΣ**»¹²»**

⁹ Χρησιμοποιήθηκαν πηγές και κείμενο του Δρ Κυριάκου Κύρου, Ανώτερου Εκτελεστικού Μηχανικού Τμήματος Αναπτύξεως Υδάτων. Επιπλέον από παρουσίαση του κ. Τάκη Τσιντίδη, Διευθυντή Τμήματος Δασών.

¹⁰ Η μελέτη ήταν αποτέλεσμα της συνεργασίας και συνεισφοράς των Τμημάτων, Γεωλογικής Επισκόπησης, Δασών, Υπηρεσίας Μεταλλείων, Περιβάλλοντος και Τμήματος Πολεοδομίας και Οικήσεως το οποίο ανέλαβε τον συντονισμό, οργάνωση, σύνταξη και συμπλήρωση της μελέτης.

¹¹ Επί παραδείγματι τον χώρο κρατήρα λατόμευσης, η μελέτη εκτιμούσε ότι θα μπορούσε να μετατραπεί σε τεχνητή λίμνη συλλογής και φύλαξης νερού, έργο το οποίο υλοποιήθηκε το 2015 με συγχρηματοδότηση από τον Χρηματοδοτικό Μηχανισμό του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου.

¹² Η εντοπία πρέπει να μεριμνά για την ευημερία και την ευτυχία του Ανθρώπου. Οφείλει να φροντίζει και τα πέντε στοιχεία του ανθρωπόκοσμου - τη φύση, τον άνθρωπο, την κοινωνία, τα κελύφη και τα δίκτυα - και να εξασφαλίζει τη σύνθεσή του", λέει ο Κωνσταντίνος Δοξιάδης, εξηγώντας με μία δική του κατασκευή την οικιστική του θεωρία

3. Γενικό Σχέδιο Αξιοποίησης (Master Plan) για το Μεταλλείο Αμιάντου¹³

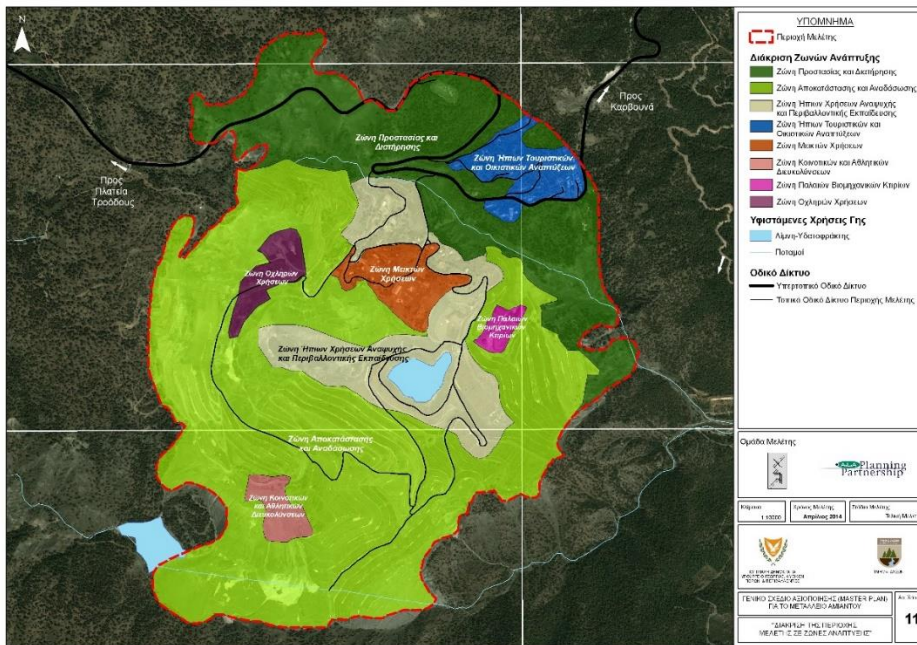
Μετά την παρέλευση 20 χρόνων από την μελέτη του Τμήματος Πολεοδομίας και Οικήσεως, η οριστική εγκατάλειψη των βιομηχανικών εγκαταστάσεων και του οικισμού του Πάνω Αμιάντου, με αξιόλογα κτίσματα ιδιαίτερης αρχιτεκτονικής αξίας, επέφεραν την ερήμωση της περιοχής και οι κτιριακές εγκαταστάσεις (βιομηχανικές, οικιστικές και άλλες - σχολείο, φούρνος, νοσοκομείο, εκκλησία - κτλ.) αφέθηκαν στο έλεος του χρόνου, της σύλησης και των καιρικών συνθηκών με αποτέλεσμα αρκετά από αυτά να έχουν καταστραφεί. Το 2012 αποφασίζεται η εκπόνηση ενός Γενικού Σχεδίου Αξιοποίησης για το Μεταλλείο Αμιάντου με γενικό στόχο την «*διατύπωση προτάσεων για την ανάδειξη και αξιοποίηση του χώρου του Μεταλλείου Αμιάντου, διαφυλάσσοντας την ιστορία του, ώστε από τη μια να εξασφαλίζεται το μέγιστο οικονομικό όφελος για τις τοπικές κοινωνίες και κατά επέκταση την εθνική οικονομία και από την άλλη οι χρήσεις που θα προταθούν να είναι απόλυτα συμβατές με τα οικολογικά και άλλα περιβαλλοντικά και κοινωνικά/ ιστορικά δεδομένα του χώρου*». Το σχέδιο αποτυπώνει την φυσιογνωμία της περιοχής μελέτης και καταγράφει την υφιστάμενη κατάσταση, με έμφαση στο χώρο του Μεταλλείου αλλά και στις κοινότητες της ζώνης εγγύτητας, περιλαμβανομένων όλων των στοιχείων και επισημαίνει ότι τα υπό εξέλιξη και προγραμματιζόμενα προγράμματα και έργα, αποτελούν τη βάση των παρεμβάσεων αξιοποίησης του Μεταλλείου. Τα τρέχοντα προγράμματα αποκατάστασης του κεντρικού κρατήρα και της τεχνητής λίμνης, επέκτασης του Βοτανικού Κήπου και δημιουργίας Κέντρου Επισκεπτών του Γεωπάρκου, καθώς και η προγραμματιζόμενη συνέχιση των εργασιών επαναφοράς και αποκατάστασης του φυσικού τοπίου, αναδεικνύουν τον περιβαλλοντικό και εκπαιδευτικό ρόλο που μπορεί να αποκτήσει ο χώρος του Μεταλλείου. Αυτή η αναπτυξιακή κατεύθυνση προς τους τομείς του περιβάλλοντος και της εκπαίδευσης, όπως επισημαίνει η μελέτη του 1994 και το Σχέδιο Ανάπτυξης του 2012, είναι βαρύνουσας σημασίας και μπορούν να ενισχυθούν μέσα από έργα και δράσεις που θα αναδεικνύουν τον περιβαλλοντικό πλούτο της περιοχής και θα προβάλλουν την ιστορία και την ταυτότητα του Μεταλλείου. Όσον αφορά τις οικοδομές και τα κτίσματα παρόλη την αποξήλωση της άμεσης περιοχής του Μεταλλείου από ιδιαίτερα χαρακτηριστικά βιομηχανικά κτίρια (εννιαόροφη μεταλλική υποδομή), στην περιοχή εντάσσεται ακόμα πληθώρα αξιόλογων οικοδομών που παρέχουν δυνατότητες αξιοποίησης πολύ πιο ευρείες.

Το Σχέδιο επισημαίνει ότι το Μεταλλείο Αμιάντου και ο μελλοντικός του αναπτυξιακός χαρακτήρας, θα πρέπει να φέρει κοινά, αλλά και συμπληρωματικά στοιχεία σε σχέση με την αναπτυξιακή κατεύθυνση της ευρύτερης περιοχής Τροόδους, το οποίο αποτελεί το σημαντικότερο ορεινό τουριστικό θέρετρο της Κύπρου και χαρακτηρίζεται από υψηλή επισκεψιμότητα καθόλη τη διάρκεια του έτους. Με βάση τα παραπάνω ο χώρος του Μεταλλείου παρουσιάζει ιδιαιτερότητες σε ότι αφορά τα φυσικά, κοινωνικά, γεωλογικά, αλλά και κτιριακά/ αρχιτεκτονικά στοιχεία που τον συνθέτουν. Η ανάδειξη της ιστορίας και ταυτότητας του Μεταλλείου είναι καταλυτικής σημασίας ως προς την προοπτική αξιοποίησης του χώρου ως ζωντανό μνημείο Παγκύπριας και ίσως ευρωπαϊκής εμβέλειας και ενεργοποίησης του ανθρώπινου παράγοντα ως μέσο υποστήριξης της βιωσιμότητας του χώρου. Ουσιώδεις μορφές ανάπτυξης στην περιοχή του Μεταλλείου, κρίνονται οι εναλλακτικές δραστηριότητες οι οποίες θα προσελκύουν ειδικές ομάδες επισκεπτών (πχ. μαθητές, ερευνητές, φυσιολάτρες κα.). Επίσης, η μοναδικότητα του χώρου αυξάνει τις απαιτήσεις για διαφύλαξη και ανάδειξη του, μέσα από κατάλληλα διαμορφωμένες/α δράσεις και έργα. Τα παραπάνω στοιχεία συμβάλλουν ουσιαστικά στη διαμόρφωση ενός σύγχρονου πολυχώρου ανάπτυξης διαφόρων χρήσεων με επίκεντρο το περιβάλλον, την εκπαίδευση και τις εναλλακτικές μορφές δραστηριοτήτων. Η συγκεκριμένη μορφή ανάπτυξης της Περιοχής Μελέτης, θα συμβάλει στην ενδυνάμωση της τοπικής και ευρύτερης οικονομίας και κοινωνίας.

¹³ Τμήμα Δασών (Αναθέτουσα Αρχή), ALA Planning Partnership & Αρχιτεκτονικό Γραφείο Χρίστης Λοιζίδης, 2012

Το Σχέδιο λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαιτερότητες της Περιοχής Μελέτης, τα υπό εξέλιξη και προγραμματιζόμενα έργα, τα αποτελέσματα του Land Capability Assessment και τους προτεινόμενους Ειδικούς Στόχους και τις Στρατηγικές Αξιοποίησης του Μεταλλείου καθορίζει 8 ζώνες Ανάπτυξης στην περιοχή του Μεταλλείου. Ακολούθως περιγράφει τα χαρακτηριστικών της κάθε ζώνης καθώς και μια γενική αναφορά στις επιθυμητές χρήσεις και αναπτύξεις για την κάθε ζώνη.

- 1: Ζώνη Προστασίας και Διατήρησης
- 2: Ζώνη Μεικτών Χρήσεων
- 3 : Ζώνη Αποκατάστασης και Αναδάσωσης
- 4: Ζώνη Κοινοτικών και Αθλητικών Διευκολύνσεων
- 5: Ζώνη Ήπιων Τουριστικών και Οικιστικών Αναπτύξεων
- 6: Ζώνη Παλαιών Βιομηχανικών Κτιρίων
- 7: Ζώνη Οχληρών Χρήσεων
- 8: Ζώνη Ήπιων Χρήσεων Αναψυχής και Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης

Με βάση τα παραπάνω, το σχέδιο διατυπώνει τρία σενάρια Αξιοποίησης του Μεταλλείου, σε καθένα από τα οποία περιλαμβάνονται προτεινόμενες λύσεις.

- Α' Σενάριο "Υποστήριξη/ Αποκατάσταση και Ελάχιστη Επέμβαση" αποτελεί το Σενάριο σύμφωνα με το οποίο θα υλοποιηθούν οι κατά το δυνατόν λιγότερες επεμβάσεις.
- Β' Σενάριο "Ήπια/ Μέτρια Επέμβαση" αποτελεί το ήπια παρεμβατικό σενάριο,
- Γ' Σενάριο "Ισχυρή Επέμβαση" αποτελεί το έντονα παρεμβατικό σενάριο.

Βάσει εξειδικευμένης μελέτης για την οικονομική βιωσιμότητα των Σεναρίων (βλ. Ανάλυση Κόστους- Οφέλους) και της σχετικής μεθοδολογίας που εφαρμόστηκε, ως βέλτιστο σενάριο –από το οποίο θα προκύψουν οι μεγαλύτερες ωφέλειες – προέκυψε το Γ' Σενάριο. Το Γ' Σενάριο περιλαμβάνει όλες τις παρεμβάσεις του Γενικού Σχεδίου Αξιοποίησης (Master Plan) που προτείνονται, καθώς επίσης και τα υπό εξέλιξη και προγραμματιζόμενα από το Κράτος έργα. Στο σχέδιο διατυπώνονται προτάσεις σε ότι αφορά τους πιθανούς φορείς υλοποίησης, τρόπο/ μεθοδολογία υλοποίησης, χρονοδιάγραμμα υλοποίησης, προκαταρκτική προβλεπόμενη δαπάνη, χρηματοδότηση. Για την αποτελεσματικότερη και βέλτιστη υλοποίηση του Γενικού Σχεδίου Αξιοποίησης (Master Plan) κρίθηκε σκόπιμη η κατά προτεραιότητα υλοποίηση των έργων/ δράσεων του Α' Σεναρίου ως πρώτη Φάση και η υλοποίηση έργων/ δράσεων του Β' και Γ' Σεναρίου σε επόμενες Φάσεις ανάλογα με τις μεταβαλλόμενες συνθήκες και

δεδομένα. Η υλοποίηση του Γ' Σεναρίου κατά φάσεις δεν συγκρούεται με τη γνωμάτευση της Περιβαλλοντικής Αρχής στα πλαίσια αξιολόγησης της Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του Σχεδίου, η οποία είχε εξασφαλιστεί με βάση τον Περί της Εκτίμησης των Επιπτώσεων στο Περιβάλλον από Σχέδια και Προγράμματα Νόμου με Αρ.102(Ι)/2005.

Οι δύο μελέτες και η μέχρι σήμερα δημόσια διαβούλευση ανέδειξε τη θετική γνώμη των διάφορων εμπλεκομένων σε ότι αφορά τις επιδιωκόμενες ενέργειες αξιοποίησης και ανάδειξης του Μεταλλείου. Η πλειονότητα των εμπλεκομένων θεωρεί ότι η αξιοποίηση του Μεταλλείου θα πρέπει να γίνει για περιβαλλοντικούς λόγους. Πολύ επιθυμητές μορφές αξιοποίησης κρίθηκαν η περιβαλλοντική αποκατάσταση, η ανάδειξη της ιστορίας του χώρου και η χρήση του για σκοπούς έρευνας και εκπαίδευσης.

4. «Διατήρηση της Βιοποικιλότητας στην Αποκατάσταση και Διαχείριση του Μεταλλείου Αμιάντου»

Έργο χρηματοδοτούμενο (€1.350.000) από το Χρηματοδοτικό Μηχανισμό του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (85%) και της Κυπριακής Δημοκρατίας (15%), το οποίο υλοποιήθηκε την περίοδο 2013-2015 το Τμήμα Δασών.

Οι παρεμβάσεις αφορούσαν κατάλληλη διαμόρφωση του πυθμένα και των πρανή του κεντρικού κρατήρα και δημιουργία τεχνητής λίμνης, χωρητικότητας περίπου 40.000 κυβικών μέτρων νερού. Στο κέντρο της λίμνης έχει διαμορφωθεί νησίδα για καταφύγιο των πουλιών και στα όρια έχει φυτευτεί υγρόφιλη βλάστηση από πλατάνια και σκλήδρα. Γύρω από τη λίμνη έχουν κατασκευαστεί πεζόδρομος με ενημερωτικά κιόσκια, παγκάκια κτλ. Επίσης έχει γίνει ασφαλτόστρωση του δρόμου πρόσβασης προς τη λίμνη. Επίσης έχει αποκτηθεί εξοπλισμός πυρόσβεσης και έχουν προωθηθεί δράσεις ενίσχυσης της βιοποικιλότητας στο Μεταλλείο καθώς δράσεις αναχλόασης του μεταλλείου.

5. Βοτανικός Κήπος «Α.Γ. Λεβέντης»

Ο Βοτανικός Κήπος «Α.Γ. Λεβέντης» βρίσκεται εντός του Εθνικού Δασικού Πάρκου Τροόδους, μέρος του δικτύου «Natura 2000», σε υψόμετρο 1400 παρά τον κύριο δρόμο Καρβουνά – Τροόδους μέσα στα όρια του μεταλλείου του Αμιάντου. Είναι μέλος της Διεθνούς Ένωσης Βοτανικών Κήπων (BGCI). Αποτελεί ένα από τους τρεις βοτανικούς κήπους που έχει εγκαταστήσει το Τμήμα Δασών (Αθαλάσσα και Λουτρά της Αφροδίτης). Οι εργασίες για τη δημιουργία του Βοτανικού Κήπου άρχισαν από το Τμήμα Δασών το 2004 και συνεχίζονται, εμπλουτίζοντας συνεχώς τον κήπο με νέα είδη χλωρίδας και νέα τμήματα και υπηρεσίες. Μέρος του ποσού που απαιτήθηκε για τη δημιουργία του κήπου δόθηκε από το ίδρυμα «Α.Γ. Λεβέντης» και το υπόλοιπο από κρατικά κονδύλια. Ο Βοτανικός Κήπος Τροόδους περιλαμβάνει κέντρο επισκεπτών και βοτανολόγιο, τμήμα ενδημικών φυτών, τμήμα παρόχθιας βλάστησης με λίμνη, δενδρώνα, τμήμα αρωματικών και παραδοσιακών φυτών κήπου, τμήμα παραδοσιακών γεωργικών φυτών, υπαίθριο εκπαιδευτήριο, σημείο θέας με τηλεσκόπιο, ενώ άμεσα προβλέπεται να κατασκευαστούν, τμήμα διατήρησης απειλούμενων φυτών και τράπεζα διατήρησης γενετικού υλικού.

6. Μελέτη KPMG (Project Thunder: Options Assessment Report & Proposals for the Long Term Development of Troodos Wider Area)

Η Έκθεση της KPMG παρουσιάζει τις κυβερνητικές ιδιοκτησίες και ακίνητα στην περιοχή του Τροόδους καθώς και τους τρόπους αξιοποίησης της δημόσιας αυτής περιουσίας. Αξιοποιούνται τα διαθέσιμα στοιχεία των ιδιοκτησιών και προτείνεται η αξιοποίησή τους σε clusters με συγκεκριμένες λειτουργίες. Το κράτος επιδιώκει, μέσω της προσφοράς της ακίνητης περιουσίας του στην περιοχή, να προσελκύσει ιδιώτες επενδυτές που θα αναλάβουν το δύσκολο έργο της δημιουργίας ελκυστικών τουριστικών προϊόντων.

7. Παρεμβάσεις στην ευρύτερη περιοχή Ανάπτυξης α/ Εθνικό Δασικό Πάρκο Τροόδους

Το Εθνικό Πάρκο Τροόδους ως ένας από τους πλούσιους τόπους σημαντικής πυκνότητας βιοποικιλότητας της Κύπρου και της Μεσογείου φέρει είδη και οικοτόπους (εκτενή παρουσίαση στην Θεματική

Περιβάλλον στη Διάγνωση) τα οποία δέχτηκαν μεγάλες πιέσεις λόγω της λειτουργίας του μεταλλείου αμιάντου για περίοδο ενενήντα περίπου χρόνων. Το πρόγραμμα αποκατάστασης (1996+) περιλαμβάνει σταθεροποίηση των σωρών και αποκατάσταση της φυτοκάλυψης και αναδάσωση. Επίσης εντός της περιοχής, ορισμένες γαλαρίες των μεταλλίων χρωμίου αποκαταστάθηκαν στα πλαίσια Έργου ICOSTACY (Life09 Nature CY/00247) για την ενίσχυση της χρήσης τους από χειρόπτερα.

Οι προσπάθειες αποκατάστασης του μεταλλείου αναμένεται ότι θα επιδράσουν θετικά για τους οικότοπους και τη πτηνοπανίδα της περιοχής και τα αποτελέσματα αυτά αναμένεται ότι θα διαφανούν μακροπρόθεσμα. Το Εθνικό Δασικό Πάρκο Τροόδους προσφέρεται για ένα μεγάλο εύρος αναψυχικών δραστηριοτήτων όπως είναι η πεζοπορία, περιήγηση, ποδηλασία, μελέτη της φύσης, υπαίθρια γεύματα, κατασκήνωση και τα χειμερινά σπορ. Το δίκτυο υποδομών που έχει δημιουργηθεί στην περιοχή υποστηρίζει κάθε επιλογή για δραστηριότητες στη φύση.

β/ Παγκόσμιο Γεωπάρκο Τροόδους

Το Παγκόσμιο Γεωπάρκο Τροόδους της Unesco, βρίσκεται στο κεντρικό τμήμα της Κύπρου και η έκτασή του ανέρχεται γύρω στα 137.000 εκτάρια ή 1147 km² και καταλαμβάνει περίπου το 45% της συνολικής έκτασης της οροσειράς του Τροόδους και το 15% της συνολικής έκτασης της Κύπρου. Περιλαμβάνει 110 οικισμούς με συνολικό πληθυσμό περίπου 25000 κατοίκων. Ο χώρος του Γεωπάρκου Τροόδους συνδυάζει τη συναρπαστική τοπική γεωλογία με το μοναδικό φυσικό περιβάλλον του Τροόδους, τη μακρόχρονη ιστορία των ανθρώπινων κοινωνιών καθώς και τα τυπικά ήθη, τα έθιμα και τις παραδόσεις του ντόπιου πληθυσμού. Το μεγαλύτερο τμήμα του Γεωπάρκου καλύπτεται από φυσικά δάση και άλλη φυσική βλάστηση. Η περιοχή περιλαμβάνει τα πιο αξιόλογα δάση του Νησιού με κυριότερα το Δάσος Αδελφοί, το Δάσος Παπούτσας, το Εθνικό Δασικό Πάρκο Τροόδους και το μεγαλύτερο τμήμα του Δάσους Πάφου. Η πανίδα της περιοχής είναι στενά συνδεδεμένη με τη χλωρίδα, τους οικοτόπους και τις ιδιαίτερες οικολογικές συνθήκες της περιοχής. Παρόλο που ελλείπουν τα μεγάλα θηλαστικά, με εξαίρεση το Αγρινό, η πανίδα του Γεωπάρκου παρουσιάζει μεγάλη οικολογική αξία με την παρουσία πολλών ενδημικών και απειλούμενων ειδών. Η χλωρίδα του Γεωπάρκου είναι αναμφισβήτητα η πιο πλούσια στο Νησί και δικαιολογημένα η οροσειρά του Τροόδους θεωρείται ένας από τους πιο σημαντικούς ορεινούς βιότοπους για τη χλωρίδα σε ολόκληρη την Ευρώπη.

Σε συνάφεια με τις δράσεις του Γεωπάρκου έχουν υλοποιηθεί τα πιο κάτω έργα:

- **ΓΕΩΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΤΟΠΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ (ΓΕΩ.ΤΟΠΙ.Α)** (Πρόγραμμα Διασυνοριακής Συνεργασίας Ελλάδα – Κύπρος 2007 – 2013) αφορούσε τη συνεργασία μεταξύ δύο ορεινών περιοχών, της Κρήτης και της Κύπρου (Όρη ΖΑΚΡΟΥ & ΤΡΟΟΔΟΣ) με σκοπό (α) την ανάδειξη και προστασία των μοναδικών γεώτοπων που διαθέτουν και (β) την αξιοποίησή τους με ήπιο τρόπο (γεωτουρισμός) και με βάση τις αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης. Η συνεργασία αυτή επέτρεψε την ένταξη των περιοχών στο «Δίκτυο Γεωπάρκων» της UNESCO¹⁴. Στο πλαίσιο του έργου δημιουργήθηκε το Κέντρο Επισκεπτών Γεωπάρκου με τον γεωλογικό κήπο, ο οποίος αναπαριστά τον οφιόλιθο του Τροόδους, την χάραξη και σήμανση γεωδιαδρομών Τροόδους και την αγορά και εγκατάσταση εξοπλισμού. Επιπλέον προωθήθηκαν δράσεις προβολής, εκπαίδευσης, συμμετοχής σε συνέδρια και διοργάνωσης δραστηριοτήτων ανάδειξης και γνωριμίας της γεωλογικής κληρονομιάς.
- **Γεωτουρισμός στα νησιωτικά γεωπάρκα- GEOTOURISM IN INSULAR GEOPARKS (GEO-IN)**
Στο πλαίσιο του έργου πραγματοποιήθηκαν δράσεις δημοσιότητας και πληροφόρησης, ευαισθητοποίησης – Εκπαίδευσης και στήριξης της επιχειρηματικότητας, υποδομές και εξοπλισμός υποστήριξης του γεωτουρισμού και προβολής και προώθησης του γεωτουρισμού.

¹⁴ «περιοχές που διαθέτουν ξεχωριστή γεωλογική κληρονομιά, καθώς περικλείουν σημαντικό αριθμό γεωτόπων με ιδιαίτερη σημασία ως προς την επιστημονική αξία, την ποιότητα, τη σπανιότητα, την αισθητική έλξη που προκαλούν και την εκπαιδευτική αξία τους

- «**Αστροπαρατήρηση & Φυσικό Περιβάλλον- Εναλλακτικό προϊόν ανάπτυξης και προβολής των Γεωπάρκων της Ανατολικής Μεσογείου**» (**GEOSTARS**) (Προγράμματος Συνεργασίας INTERREG Ελλάδα-Κύπρος). Η πράξη στοχεύει στην παράλληλη ανάπτυξη νέων μορφών εναλλακτικού τουρισμού με επίκεντρο την αστροπαρατήρηση, ενώ υλοποιείται από το Τμήμα Δασών και την Αναπτυξιακή Εταιρεία Τροόδους. Πιο συγκεκριμένα προωθείται η δημιουργία χώρου αστροπαρατήρησης στο παλιό εγκαταλελειμμένο γήπεδο Πάνω Αμιάντου, σε απόσταση 500 περίπου μέτρων από το Βοτανικό Κήπο Τροόδους, αναβάθμιση υποδομών του Εθνικού Δασικού Πάρκου και τη δημιουργία εφαρμογής για έξυπνα τηλέφωνα, για το Εθνικό Δασικό Πάρκο Τροόδους, ετοιμασία ενημερωτικού υλικού, συμμετοχή σε διεθνείς εκθέσεις τουρισμού, διοργάνωση εκδηλώσεων και δραστηριοτήτων αστροπαρατήρησης, Εκπαιδευτικά προγράμματα σε μαθητές με την αξιοποίηση κινητού πλανηταρίου, Εκπαιδευτικά προγράμματα σε ενήλικες – βιοδυναμική γεωργία και η σχέση αστρονομίας με αγροτικές καλλιέργειες, Παραγωγή ψηφιακών παιχνιδιών και εφαρμογών πληροφορικής (Δημιουργία εφαρμογής και σταθμών Εικονικής Πραγματικότητας για το Αστεροσκοπείο Τροόδους). Το έργο προωθεί επίσης την κατασκευή $\text{\textcircled{E}}$ εκπαιδευτικού αστεροσκοπείου Τροόδους στα Αγρίδια σε χώρο ο οποίος εκμισθώθηκε από το Κράτος προς την κοινότητα Αγριδιών για τον σκοπό αυτό.

Στο πλαίσιο της ΕΣΑΟΚ προτείνεται η περιοχή του παλαιού μεταλλείου Αμιάντου να μετατραπεί σε Οικομουσείο.

Οικομουσείο (Ecomuseum): η σύγχρονη μουσειολογική προσέγγιση για μια ολιστική διάσωση και ανάδειξη ενός τόπου και η πρόταση για την αξιοποίηση του μεταλλείου Αμιάντου προς όφελος της τοπικής κοινωνίας και οικονομίας – **η Συλλογιστική της πρότασης**

Η δυναμική θέση που κατέχει το Μεταλλείο Αμιάντου στο Εθνικό Δασικό Πάρκο και στο Γεωπάρκο Τροόδους και η παρούσα κατάσταση του χώρου, τόσο από οικολογικής, αισθητικής, πολιτιστικής όσο και από οικονομικής πλευράς επιβάλλει την ανάγκη:

1. αποκατάστασης, αξιοποίησης και ανάδειξης της περιοχής για να ενσωματωθεί αρμονικά από αισθητικής και περιβαλλοντικής πλευράς και λειτουργικά στο Εθνικό Δασικό Πάρκο και στο Γεωπάρκο Τροόδους.
2. απόδοσης της περιοχής πίσω στην τοπική κοινωνία ως ένας πρωτοπόρος, πρότυπος εναλλακτικός και αειφόρος πόλος έλξης με ήπια μορφή τουριστικής ανάπτυξης στηριζόμενης στο τρίπτυχο Φύση, Πολιτισμός, Άθληση που είναι και τα βασικά ιδιαίτερα και μοναδικά χαρακτηριστικά του Τροόδους.
3. διάσωσης και αξιοποίησης υφιστάμενων αναξιοποίητων κτηριακών πόρων του δημοσίου οι οποίοι, σύμφωνα και με όλες τις μελέτες που προηγήθηκαν, είναι είτε αξιόλογες αρχιτεκτονικά (οικίες ειδικού χαρακτήρα και αισθητικής κτλ), είτε ιστορικής αξίας και αποτελούν μνημεία του πρόσφατου βιομηχανικού παρελθόντος της Κύπρου μοναδικά στο είδος τους, όπως μοναδική υπήρξε και η μεταλλευτική δραστηριότητα στον Αμιάντο.

Τόσο οι μελέτες που έχουν εκπονηθεί όσο και τα έργα που μέχρι σήμερα έχουν αναληφθεί υποδεικνύουν την προοπτική του χώρου. Η ανάπλαση του βιομηχανικού οικισμού του Αμιάντου:

1. θα συμβάλει θετικά στον επαναπροσδιορισμό της προβληματικής χωρικής σχέσης της περιοχής με την γύρω περιοχή,
2. θα επανασυνδέσει τις ορεινές κοινότητες με τον αναπτυξιακό τους πόλο, ο οποίος με την αναβίωση και επαναχρησιμοποίηση των εγκαταλελειμμένων του εγκαταστάσεων σε νέες ενέργειες δραστηριότητες και λειτουργίες θα επαναδραστηριοποιηθεί προς όφελος της κοινωνίας και οικονομίας.

3. θα αξιοποιήσει σημαντικό αριθμό υψηλής αρχιτεκτονικής, αισθητικής και ιστορικής αξίας, δημοσίων κτιριακών υποδομών αποδίδοντας σε αυτές πολιτιστικές δημόσιες κοινωφελείς χρήσεις.
4. μέσα από έναν στοχευμένο στρατηγικό σχεδιασμό και με τις κατάλληλες συνέργειες θα καλύψει ανθρώπινες ανάγκες, προωθώντας:
 - ❖ αειφορική τουριστική ανάπτυξη με τη λειτουργία χώρων αναψυχής/ψυχαγωγίας, εστίασης, άθλησης,
 - ❖ ήπια μεταποιητική/βιοτεχνική δραστηριότητα (μικρές βιοτεχνίες),
 - ❖ ανάδειξη υφιστάμενων πολιτιστικών πόρων & λειτουργία νέων πολιτιστικών φορέων (βιομηχανικό μουσείο, μουσείο βιοποικιλότητας, ιστορικό μουσείο κ.ά.).
5. συνολικά, με μία ολιστική προσέγγιση της ανάπτυξης και ανάδειξης των ποικίλων συγκριτικών πλεονεκτημάτων της περιοχής θα βοηθήσει στη σταδιακή «εξυγίανση» του οικισμού του Αμιάντου, δημιουργώντας ένα πρότυπο, μοναδικό για τα κυπριακά δεδομένα Οικομουσείο (Ecco-Museum). Το Οικομουσείο (όπως ορίζεται πιο κάτω και σύμφωνα με τα σύγχρονα προτάγματα της μουσειολογίας και των πολιτιστικών σπουδών) θα λειτουργήσει ως νευρώνας διασύνδεσης της περιοχής του Αμιάντου, με το Εθνικό Δασικό Πάρκο και των λοιπών ορεινών κοινοτήτων Τροόδους σε μία σχέση συνεργασίας, αναπτύσσοντας δραστηριότητες στο τρίπτυχο Φύση, Πολιτισμός, Άθληση με επίκεντρο τον Άνθρωπο.

Ο όρος “οικομουσείο” εισήχθη στη μουσειολογία το 1971 από τον Hughes de Varine και τον George Henri Riviere για να αποδώσει ένα διαφορετικό είδος μουσείου που αναδυόταν σε πολλά μέρη του κόσμου.

- ❖ το Οικομουσείο είναι ένα μουσείο που επικεντρώνεται στην ταυτότητα μιας περιοχής
- ❖ κατά τον σχεδιασμό του Οικομουσείου τα δεδομένα της περιοχής αντιμετωπίζεται ως σύνολο χωρίς να διαχωρίζονται τα ανθρωπογενή στοιχεία από το φυσικό περιβάλλον, ούτε το παρελθόν από το παρόν και το μέλλον
- ❖ βασίζεται στην τοπική συμμετοχή, στο σχεδιασμό, στον προβληματισμό και στην υλοποίηση.
- ❖ είναι ένα μέσο με το οποίο οι κοινότητες μπορούν να διατηρήσουν, να ερμηνεύσουν και να δώσουν αξία στην υλική και άυλη κληρονομιά τους.

Έχει διαφορετικά χαρακτηριστικά ανάλογα με τον τοπικό πολιτισμό και την κληρονομιά και όταν αναφερόμαστε σε πολιτιστική κληρονομιά εννοούμε το σύνολο του ανθρωπογενούς και γεωφυσικού περιβάλλοντος: κινητά, ακίνητα, υλικά και μη υλικά αγαθά, τοπία, δάση, αγροικίες, σπίτια και χρηστικά αντικείμενα, φολκλорικά στοιχεία, έθιμα και γεωργικές και άλλες επαγγελματικές ασχολίες και τεχνολογίες.

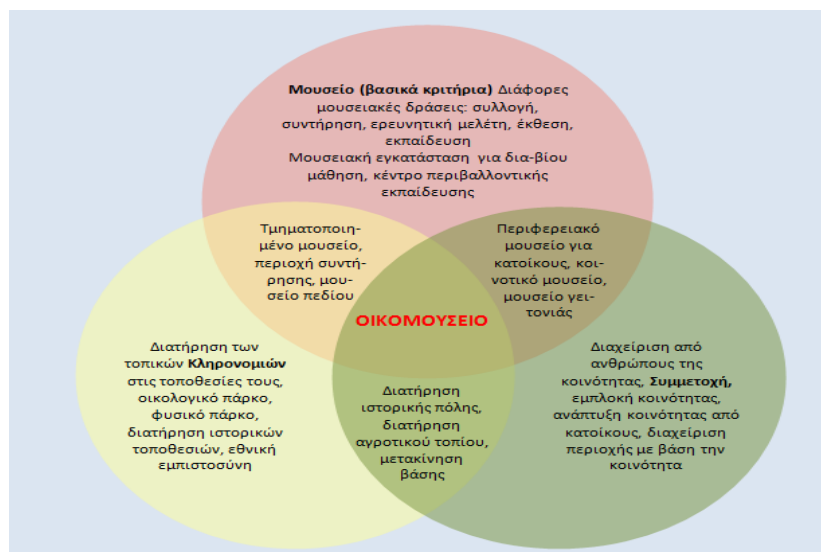
Σημαντική είναι η «ανθρώπινη κληρονομιά», η οποία αποτελείται από τοπικούς φορείς, θεματοφύλακες όχι μόνο της μνήμης της κοινότητας, αλλά και από τεχνικές και τεχνογνωσία που αντιπροσωπεύουν το πιο ζωντανό κομμάτι της κοινωνίας

Ορισμός Ευρωπαϊκού Δικτύου Οικομουσείων

- ❖ ένας δυναμικός τρόπος με τον οποίο οι κοινότητες διατηρούν, ερμηνεύουν και διαχειρίζονται την κληρονομιά τους με στόχο την αειφόρο ανάπτυξη
- ❖ βασίζεται σε μια κοινοτική συμφωνία που ερμηνεύεται ως η αμοιβαία συγκατάθεση που υπονοεί αμοιβαίες δεσμεύσεις μεταξύ των τοπικών φορέων
- ❖ κοινότητα σημαίνει μια ομάδα με γενική εμπλοκή, μοιρασμένες ευθύνες και εναλλασσόμενους ρόλους.

Για να αποσαφηνιστεί ακόμη περισσότερο ο όρος και το περιεχόμενο του Οικομουσείου επιβάλλεται να επισημάνουμε τις θεμελιώδεις διαφορές μεταξύ μουσείων και οικομουσείων, σύμφωνα και με τις σύγχρονες μουσειολογικές αντιλήψεις:

- ❖ Το *οικομουσείο* είναι 'in situ' μουσείο πολιτισμού, φύσης και ιστορίας, εκτείνεται σ' έναν τόπο και δεν περιορίζεται στο εσωτερικό ενός κτιρίου. Η κεντρική μουσειολογική ιδέα συγκροτείται γύρω από την έννοια της εξακτίνωσης στο χώρο και το χρόνο των λειτουργιών του Οικομουσείου οι οποίες ερμηνεύουν ολιστικά την πολιτιστική και περιβαλλοντική ιστορία του τόπου, στηρίζεται στη διεπιστημονικότητα απευθύνεται στην κοινότητα του τόπου και διευθύνεται από αυτήν.
- ❖ Τα *Οικομουσεία* αποσκοπούν στην διάσωση, διατήρηση και προστασία της φυσικής, τεχνολογικής και πολιτιστικής κληρονομιάς και στην έκθεση και την ερμηνευτική κριτική προσέγγιση των τεκμηρίων που φωτίζουν την τοπική και περιβαλλοντική ιστορία, τις οικονομικές συνθήκες, τη καθημερινή ζωή, την τέχνη μιας κοινότητας.
- ❖ στη διαχείριση του *Οικομουσείου* εμπλέκονται συλλογικότητες, οργανωμένα σύνολο και συντελούν οι συνέργειες φορέων και όχι το μουσείο και οι φορείς του
- ❖ Συμμετοχή της τοπικής κοινωνίας στις δραστηριότητες ενός οικομουσείου

Με τον όρο **Οικομουσείο** εννοούμε τον μουσειακό εκείνο χώρο και τους με αυτόν συνεργαζόμενους φορείς/ υπηρεσίες και υποδομές, οι οποίοι βασιζόμενοι στην τοπική συμμετοχή επικεντρώνονται και συνεργάζονται στην ολιστική ανάδειξη της ταυτότητας μιας περιοχής. Το Οικομουσείο είναι ένα μέσο με το οποίο οι κοινότητες μπορούν να διατηρήσουν, να ερμηνεύσουν και να δώσουν αξία στην υλική και άυλη πολιτιστική κληρονομιά τους, αξιοποιώντας και αναδεικνύοντας και το γεωφυσικό περιβάλλον του τόπου.

Το Οικομουσείο περιλαμβάνει κυρίως περιοχές ιδιαίτερου επιστημονικού και οικολογικού ενδιαφέροντος, χαρακτηρίζεται από υπαίθριες διαδρομές γνωριμίας με το σύνολο των μνημείων της περιοχής και συνδέεται (με) και προωθεί την περιβαλλοντική εκπαίδευση. Στηρίζεται σε δομημένες αφηγήσεις για επιλεγμένα θέματα, με επίκεντρο τη σχέση του ανθρώπου – τόπου - τοπίου (Davis 2011) στοχεύοντας στην ενεργοποίηση, αξιοποίηση και αναπαραγωγή φυσικού και κοινωνικού κεφαλαίου μέσω συνεργειών τοπικής παραγωγής, επιχειρηματικότητας και τουρισμού μικρής κλίμακας στη βάση των αρχών της αειφορίας.

Το **Οικομουσείο “Δασόεσσα”** θα εκθέτει επιλεγμένα στοιχεία στον ανοιχτό χώρο: από τα βιομηχανικά κτήρια, τις εργατικές κατοικίες οι οποίες θα μετατραπούν σε χώρους παραγωγής τοπικών προϊόντων, στον βοτανικό κήπο, στο κέντρο πληροφόρησης του γεωπάρκου, στους οικοτόπους, τους γαιότοπους και το Εθνικό Δασικό Πάρκο με την πλούσια βιοποικιλότητά, στις μαρτυρίες και παραδόσεις των Τροοδιτών οι οποίοι θα δραστηριοποιηθούν για να λειτουργήσει ο Αμιάντος και να αποτελέσει ξανά κέντρο κοινωνικοοικονομικής ανάπτυξης. Κατ’ αυτόν τον τρόπο ο επισκέπτης του οικομουσείου θα έχει τη δυνατότητα να περιηγηθεί και να ανακαλύψει την πολιτισμική και περιβαλλοντική ταυτότητα μιας περιοχής βάσει μιας δομημένης αφήγησης για ένα συγκεκριμένο θέμα. Στη περίπτωση του προτεινόμενου Οικομουσείου, συστήνονται ως ιδανικές τρεις βασικές θεματικές διαδρομές οι οποίες περιστρέφονται γύρω από την Φύση, τον Πολιτισμό και τον Αθλητισμό.

Βασικοί στόχοι του οικομουσείου είναι: α) η προώθηση του συνεργατισμού, η ενδυνάμωση της συμμετοχικότητας και της αίσθησης της κοινότητας, η καλλιέργεια περιβαλλοντικής/ τοπικής συνείδησης και η αναβάθμιση της ποιότητας ζωής των κατοίκων (Pavlis & Terkenli 2017), β) η ενίσχυση της αξίας των τοπικών πόρων ως «εδαφικό σύστημα» και του τοπικού κεφαλαίου μέσω της ιδιοτυποποίησης των πόρων και της προβολής της τοπικής ταυτότητας (Belletti & Marescotti 2013), γ) η προστασία κοινών πόρων κληρονομιάς από την καταστροφή/εξαφάνιση, είτε την υποβάθμισή τους (Ostrom 2002).

Agenda Ecomusei 2016

- Τα οικομουσεία πρέπει να είναι οι υποστηρικτές των εργαστηρίων / παρατηρητηρίων για την κληρονομιά, οι τοπικοί σταθμοί που μεταδίδουν την ευρεία και γόνιμη ιδέα ενός εδαφικού «ανθρώπινου πολιτισμού» ικανού να ξεκινήσει αυτές τις διαδικασίες που σχετίζονται με την πολιτιστική κληρονομιά
- Θεματικές ενότητες εργασιών της Ατζέντας: Εκπαίδευση και έρευνα, τοπία και σχεδιασμός, παραγωγή και ποιότητα ζωής, εκπαίδευση και κοινωνικό-πολιτισμική ψυχαγωγία

Υπό αυτήν την έννοια και με αυτή την προσέγγιση το Οικομουσείο «Δασόεσσα», θα περιλαμβάνει τους πολιτιστικούς φορείς (μουσεία, κέντρα πληροφόρησης, κέντρα μελετών) τους αθλητικούς φορείς (Αθλητικά Σωματεία, Ομάδες), τις βιοτεχνίες παραδοσιακών εδεσμάτων και ειδών λαϊκής/παραδοσιακής και άλλης τέχνης, τους χώρους άσκησης και άθλησης (πχ. περιπατητικές και ποδηλατικές διαδρομές, Mountain Training Camp), εστίασης και αναψυχής καθώς και τους χώρους φιλοξενίας που θα αναπτυχθούν στις διάφορες ζώνες ανάπτυξης του μεταλλείου του Αμιάντου. Το Οικομουσείο, θα στηρίζεται στη συνέργεια και συνεργασία όλων αυτών των φορέων του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα που θα δραστηριοποιούνται εντός του πλαισίου του με σκοπό την ανάπτυξη της τοπικής κοινωνίας μέσα από την ανάδειξη νέων τουριστικών προϊόντων που θα στηρίζονται στο τρίπτυχο Φύση – Πολιτισμός - Αθλητισμός .

- ✓ Πάνω από 250 στην Ευρώπη από τα οποία τα περισσότερα βρίσκονται στην Ιταλία (>150) και στη Γαλλία (>70)
- ✓ Άλλα οικομουσεία βρίσκονται στο Ηνωμένο Βασίλειο, στην Ιταλία, στην Αυστρία, στη Σκανδιναβία, στο Βέλγιο, στην Κροατία, στην Ισπανία, στην Πορτογαλία, στην Πολωνία, στη Σλοβενία, στην Τσεχία και στην Ελλάδα

Δημιουργία Διεθνούς Κέντρου Έρευνας και Εκπαίδευσης και Οικομουσείου

Στα πλαίσια των εργασιών του 6^{ου} Παγκόσμιου Συνεδρίου για τα Ορεσίβια Οπληφόρα Θηλαστικά και του 5^{ου} Παγκόσμιου Συνεδρίου για τα Αγρινά, που διοργάνωσε το Υπουργείο Εσωτερικών, σε συνεργασία με

το Species Survival Commission του International Union for Conservation of Nature και το Frederick University, (28/8 -1/9 -2016) υποβλήθηκε εισήγηση στην Κυπριακή Δημοκρατία, από αριθμό Συνέδρων για την ανάγκη δημιουργίας στην Κύπρο ενός Διεθνούς Κέντρου Επιστημονικής Έρευνας για την Άγρια Ζωή. Σύμφωνα με αυτή η Κύπρος αποτελεί «τόπο σημαντικής πυκνότητας» βιοποικιλότητας (biodiversity «hotspot») και κέντρο ενδημισμού πανίδας και χλωρίδας με μοναδικά ενδημικά είδη, που μεταξύ άλλων συμπεριλαμβάνουν το κυπριακό αγρινό, τον κυπριακό ποντικό, την κυπριακή μυγαλίδα, το κυπριακό φίδι, και πολλά άλλα είδη. Ως εκ τούτου, η δημιουργία Διεθνούς Κέντρου Έρευνας και Εκπαίδευσης και Μουσείου για τη Βιοποικιλότητα ειδικά στην περιοχή του Τροόδους, κρίνεται αναγκαία.

Αναπόσπαστο μέρος του Ερευνητικού Κέντρου θα αποτελεί το Οικομουσείο (ένας διευρυμένος μουσειακός χώρος, ανοικτός στην επιστημονική κοινότητα και στο ευρύ κοινό). Οι χώροι του Οικομουσείου, θα προσαρμόζονται ανάλογα με τις ιδιαιτερότητες και τη «γενέτειρα» των εκθεμάτων. Επιπλέον θα περιλαμβάνει διαδρομές μελέτης της χλωρίδας και της πανίδας, στη βάση των αντικειμένων έρευνας που θα καλύπτει, όπως αγρινά και άλλα θηλαστικά, άγρια πτηνά, νυχτερίδες, ερπετά, ακόμη και πετρώματα, απολιθώματα και πολλά άλλα, εντός και εκτός του φυσικού τους περιβάλλοντος, σε κατάλληλα διαμορφωμένους χώρους.

Ο προτεινόμενος χώρος φιλοξενίας του Ερευνητικού Κέντρου και Οικομουσείου είναι ο ευρύτερος χώρος του Ιστορικού Μεταλλείου Αμιάντου και ειδικότερα το Παλιό Νοσοκομείο Αμιάντου, ενδεχομένως αξιοποιώντας και άλλα κτίρια του πρώην Μεταλλείου, στην Κοινότητα Αμιάντος. Το εν λόγω έργο θα μπορούσε όμως να γίνει και σε άλλο χώρο ή κοινότητα του Τροόδους, αναλόγως των διαθέσιμων κτιρίων και χώρων.

Ετομιάστηκε σχετική πρόταση από το Υπουργείο Εσωτερικών (2017) για να κατατεθεί το Υπουργικό Συμβούλιο για έγκριση, η οποία δεν κατατέθηκε εν αναμονή της ολοκλήρωσης της ΕΣΑΟΚ.

Το Μουσείο και το Κέντρο θα αποτελούν, ειδικό αυτόνομο Τομέα του Ιδρύματος Πολιτισμού Τροόδους και θα υπάγονται διοικητικά σε αυτό (Δράση 8.1.1.). Στην Βιβλιοθήκη και το Κέντρο Τεκμηρίωσης του Ιδρύματος Τροόδους θα περιλαμβάνεται και η εξειδικευμένη περί Βιοποικιλότητας Συλλογή-Βιβλιοθήκη του Διεθνούς Κέντρου Έρευνας για τη Βιοποικιλότητα (Δράση 8.2.5.). Η λειτουργία του Κέντρου και του Μουσείου Βιοποικιλότητας συμπληρώνει την λειτουργία του « Οικομουσείου Δασόεσσα » και θεωρείται έργο προτεραιότητας και μπορεί να εγκατασταθεί στο μεγάλο Βιομηχανικό κτήριο στον Αμιάντο (Ζώνη).

Πρόκειται για ένα διευρυμένο μουσειακό χώρο, ανοικτό τόσο για την επιστημονική κοινότητα όσο και για το ευρύ κοινό.

Για τη δημιουργία του Οικομουσείου θα πρέπει να πληρούνται οι ακόλουθες προδιαγραφές:

- ❖ η τοποθεσία του οικομουσείου πρέπει να είναι στο κέντρο της περιοχής που είναι αντιπροσωπευτική της ταυτότητας της περιφέρειας
- ❖ για να συνταχθεί η τοπική κοινότητα με το έργο, το οικομουσείο θα πρέπει να εντάξει τους κατοίκους και τους τοπικούς φορείς στις δραστηριότητες του και την ανάπτυξη του, ενώ θα καλύπτει ανάγκες αναφορικά με την ανάπτυξη των περιοχών και των κατοίκων
- ❖ θα πρέπει να μπορεί να δεχθεί μεγάλο αριθμό επισκεπτών χωρίς να βλάπτεται το περιβάλλον γύρω από το οικομουσείο και να συνδέεται με το οδικό δίκτυο με στόχο την εύκολη πρόσβαση.

Απαραίτητα τμήματα οικομουσείου:

- ❖ Τμήμα υποδοχής και πληροφοριών
- ❖ Χώρος εκπαίδευσης
- ❖ Εγκαταστάσεις που συμπεριλαμβάνουν κατάστημα μουσείου, καφετέρια, εστιατόριο, καταλύματα
- ❖ Εγκαταστάσεις διαχείρισης και συναντήσεων

- ❖ Φυσικοί και τεχνητοί χώροι ανοιχτοί σε επισκέψεις συμπεριλαμβανομένων κατοικήσιμων περιοχών και δομημένοι σε χώρους επίδειξης και πειραματισμού, όπου οι επισκέψεις οργανώνονται σε συνεργασία με τους κατοίκους

Δομή “Οικομουσείου Δασόεσσα”

1. Η περιοχή ενός οικομουσείου αναφέρεται ως μια περιοχή που η οποία φέρει ένα συνδυασμό των τοπικών χαρακτηριστικών και των πόρων.
2. Κύριες εγκαταστάσεις του Οικομουσείου αποτελεί ο κεντρικός πυρήνας και οι δορυφόροι, που παίζουν σημαντικό ρόλο στην παροχή πληροφοριών και στη διαχείριση του οργανισμού για το οικομουσείο. Οι δορυφόροι περιλαμβάνουν γραφικά σημεία, τοποθεσίες παρατήρησης, κέντρα πόρων, πηγές, ποταμούς και κάμπινγκ, τα οποία διατάσσονται σύμφωνα με το ειδικό θέμα του οικομουσείου. Με βάση το Σχέδιο Αξιοποίησης (Master Plan) για το Μεταλλείο Αμιάντου, τις προτεινόμενες ζώνες ανάπτυξης και τις προτεινόμενες χρήσεις ο κεντρικός πυρήνας του αμιάντου χωροθετείται στην Ζώνη 6, Παλαιών Βιομηχανικών Κτιρίων.
3. Ο κάθε δορυφόρος θα έχει μια θεματική ταυτότητα. Δορυφόρους θα αποτελέσουν οι : Ζώνη 1- Προστασίας και Διατήρησης, Ζώνη 2- Μεικτών Χρήσεων, Ζώνη 8- Ζώνη Ήπιων Χρήσεων Αναψυχής και Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, Ζώνη 5- Ζώνη Ήπιων Τουριστικών και Οικιστικών Αναπτύξεων
4. Πεζοπορικά μονοπάτια που συνδέουν τους δορυφόρους και δρόμοι πρόσβασης στο δίκτυο μεταφορών διαμορφώνουν το δίκτυο του οικομουσείου, προβλέπεται να δημιουργηθούν εντός του Οικομουσείου. Εν τούτοις η περιοχή είναι κοντά σε μονοπάτια της φύσης και ποδηλατόδρομους του Εθνικού Δασικού Πάρκου και του Γεωπάρκου

Αναλυτικά παρατίθενται οι Ζώνες Ανάπτυξης με τις υφιστάμενες και προτεινόμενες υποδομές

Ζώνη 1 -Ζώνη ήπιων Χρήσεων Αναψυχής και Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης:

- Το Κέντρο Επισκεπτών Παγκόσμιου Γεωπάρκου Τροόδους UNESCO
- Ο Βοτανικός Κήπος «Α.Γ. Λεβέντης»
- Η Τεχνητή λίμνη με πεζόδρομο, ενημερωτικά κιόσκια, παγκάκια κτλ.
- Το υπαίθριο Αμφιθέατρο, το οποίο θα λειτουργήσει και ως στήριγμα – ανάχωμα σε σαθρά πρανή του μεταλλείου το οποίο θα χωροθετηθεί πλησίον της λίμνης
- Οι πύλες εισόδου του “Οικομουσείου Δασόεσσα”. Το Κέντρο Επισκεπτών και ο Βοτανικός Κήπος θα αποτελέσουν τις πύλες εισόδου ή/ και εξόδου του πάρκου, την αφητηρία δηλαδή ή/ και το τέλος μιας κυκλικής διαδρομής η οποία διαπερνά όλες τις ζώνες και τα κεντρικά σημεία επισκεψιμότητας της κάθε μίας.
- Χώροι στάθμευσης. Θα προβλεφθεί η δημιουργία χώρων στάθμευσης, για όλους τους επισκέπτες του Οικομουσείου κοντά στις πύλες εισόδου, εφόσον το αυτοκίνητο εντός του πάρκου θα αποκλείεται. Οι επισκέπτες θα διέρχονται το πάρκο πεζοί, με ποδήλατο ή με το τροχοφόρο ηλεκτρικό όχημα, το οποίο θα διενεργεί τακτικά δρομολόγια.
- Τελεφερίκ: Η εναέρια γραμμή (σιδηρόδρομος) μεταφοράς προϊόντων της παραγωγής για εξαγωγικούς σκοπούς, που παλαιότερα συνέδεε το χώρο του Μεταλλείου με την Πόλη της Λεμεσού, αποτελεί ένα αξιοσημείωτο ιστορικό στοιχείο του Μεταλλείου. Λαμβάνοντας υπόψη το στόχο του παρόντος Σχεδίου για επαναφορά ιστορικών στοιχείων του χώρου, καθώς επίσης και την ανάγκη βελτίωσης της προσβασιμότητας σε διάφορες περιοχές του Τροόδους, προτείνεται να εξεταστεί κατά πόσο είναι εφικτή ή βιώσιμη η λειτουργία τελεφερίκ, για τη μεταφορά του κοινού από το χώρο του

Μεταλλείου σε διάφορα σημεία ενδιαφέροντος της γύρω περιοχής. Εκτιμάται ότι, η τυχόν κατασκευή τελεφερίκ στην περιοχή θα λειτουργήσει ως πόλος προσέλκυσης επισκεπτών, λόγω της μοναδικότητας που θα παρουσιάζει ως μέσο μεταφοράς στην Κύπρο. Επίσης, το έργο αυτό σε συνδυασμό με τους προτεινόμενους χώρους στάθμευσης (βλ. Πρόταση Δ10: Μελέτη Ζήτησης Στάθμευσης Ευρύτερης Περιοχής Μελέτης) θα βελτιώσει την προσβασιμότητα στην Πλατεία Τρόδους, κυρίως σε περιόδους αιχμής (περιόδους χιονοπτώσεων και καλοκαιρινούς μήνες).

- Εντός του πάρκου θα αναπτύσσονται υπαίθριες περιπατητικές και ποδηλατικές διαδρομές με τις απαραίτητες υποστηρικτικές υποδομές (σημεία θέασης, πληροφόρησης, διαδραστικών δραστηριοτήτων, βιωματικών εργαστηρίων κα.)
- Εγκατάσταση ήπιων χώρων ψυχαγωγίας, εστίασης, τουριστικών καταστημάτων

Ζώνη 2 Μεικτών Χρήσεων

Προτείνεται η αξιοποίηση υφιστάμενων κτιριακών αποθεμάτων στον κεντρικό οικισμό του Πάνω Αμιάντου για τη δημιουργία «Βιοτεχνικού Χωριού» (Δράση 2.3.5) το οποίο θα συνδυάζει την παραγωγή, την παρουσίαση σε επισκέπτες και την πώληση προϊόντων σε ένα συλλογικό κέντρο προώθησης. Θα αποτελούν δηλαδή κέντρο παραγωγής βιοτεχνικών προϊόντων αλλά και τουριστικό προορισμό, προωθώντας την άμεση διασύνδεση των δύο βασικών πυλώνων της ορεινής οικονομίας και έμμεσα του πρωτογενή τομέα. Η προσθήκη της Βιομηχανικής / Βιοτεχνικής κληρονομιάς στο ιδιότυπο τουριστικό προϊόν της περιοχής, ως αναπόσπαστο κομμάτι του «πακέτου εμπειρίας / προϊόντος» (Δράση 3.1.1) που έχει να προσφέρει το Τρόδος, εκτιμάται ως σημαντική τόσο από τους μελετητές όσο και από την Υπηρεσία Βιομηχανίας και Τεχνολογίας του ΥΕΕΒ.

Η πρόταση αφορά την προστασία της τοπικής βιοτεχνικής αρχιτεκτονικής μορφολογίας που αντικατόπτριζε τις επαγγελματικές ανάγκες και δραστηριότητες του παρελθόντος. Επιπλέον την αποκατάσταση των κοινόχρηστων χώρων, της πλατείας, και της μορφολογικής αναβάθμισης όψεων και στεγών των κατοικιών. Οι κατοικίες που προτείνεται να αξιοποιηθούν αποτελούν συγκρότημα κτιρίων αναπτυσσόμενων σε λόφο γύρω από κεντρική πλατεία με εκκλησία. Οι οικοδομές αποτελούν χαρακτηριστικό δείγμα της εποχής που κτίστηκαν και εμπεριέχουν χαρακτηριστικά της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς της περιοχής. Με βάση την συλλογιστική της πρότασης, το χωριό θα έχει επιδεικτικό χαρακτήρα, παρουσιάζοντας τις παραδοσιακές μεθόδους και τεχνικές παραγωγής τοπικών προϊόντων, τη διασύνδεσή τους με την ιστορία και τον πολιτισμό του τόπου – την καθημερινότητα και τον κύκλο της ζωής των ανθρώπων. Επιπλέον, θα αναπαλαιωθεί το κτίριο της παλιάς συνεργατικής για να δημιουργηθεί κέντρο προβολής και προώθησης των προϊόντων στο οποίο θα διοργανώνονται σχετικές εκδηλώσεις. Στο Χωριό του “Οικομουσείου Δασόεσσα”, θα μισθωθούν επίσης κτίρια για δημιουργία χώρων σίτισης και ψυχαγωγίας οι οποίοι θα εξυπηρετούν τους επισκέπτες του πάρκου αλλά και όσους θα διαμένουν στο Mountain Training Camp. Τέλος στο χωριό θα δημιουργηθούν ξενώνες και κοιτώνες του GEOSCHOOL, στην συλλογιστική του μη ενιαίου χώρου.

Στο βιοτεχνικό χωριό, θα δοθεί στέγη σε α) νέους βιοτέχνες της περιοχής που ασχολούνται με παραδοσιακά προϊόντα και δημιουργούν λαϊκή/παραδοσιακή ή σύγχρονη τέχνη οι οποίοι αναζητούν εργαστήρια και εκθεσιακούς χώρους/πωλητήρια έκθεσης και διάθεσης των προϊόντων τους, β) νέους επιχειρηματίες οι οποίοι θα αναλάβουν την λειτουργία εστιατορίων, καφενείων και των ξενώνων. Επιπλέον όσων θα αναπτύξουν ήπιες δραστηριότητες αξιοποιώντας τους χώρους του Οικομουσείου. Οι χώροι αυτοί άσκησης δραστηριότητας μπορούν να λειτουργούν και ως επισκέψιμοι διαδραστικοί χώροι για όσους επιθυμούν να γνωρίσουν διά ζώσης / βιωματικά τους τρόπους παραγωγής χαρακτηριστικών προϊόντων της περιοχής Τρόδους. Η δημιουργία του “Χωριού” συνάδει απόλυτα με την έννοια και το

περιεχόμενο του Οικομουσείου, αφού βασική του φιλοσοφία είναι η διατήρηση της τοπικής παράδοσης και δημιουργίας, των τοπικών προϊόντων και πρακτικών (αγροτρόφιμα, έργα χειροτεχνίας, χρηστικά εργαλεία κτ) ως αναπόσπαστο στοιχείο της ταυτότητας του τόπου.

Ζώνη 3 - Ζώνη Παλαιών Βιομηχανικών Κτιρίων (με μεμονωμένα αλλά και σε συγκροτήματα βιομηχανικά κτίρια):

Στην ζώνη αυτή έχουν απομείνει τα πρώτα κτίρια επεξεργασίας του μεταλλεύματος (παλιοί μύλοι). Η μεταγενέστερη εννιαόροφη μεταλλική οικοδομή με τους μύλους επεξεργασίας έχει απομακρυνθεί μετά το κλείσιμο του μεταλλείου. Το συγκρότημα του βιομηχανικού κτιρίου των μύλων είναι σε καλή κατάσταση και αποτελούνται από τέσσερα μεγάλα κενά κτίρια, το κτίριο του χημείου και ένα τριώροφο κτίριο με ξύλινα δάπεδα, εντός του οποίου διατηρούνται οι πρώτοι μύλοι και λοιπός εξοπλισμός. Επιπλέον σε κοντινή απόσταση διατηρείται ακόμα ένα βιομηχανικό κτίριο σε καλή κατάσταση.

Το ζήτημα της επανάχρησης των βιομηχανικών μονάδων είναι ιδιαίτερα περίπλοκο και απαιτεί επεμβάσεις για την ανανέωση του τόπου, με σεβασμό και ευαισθησία προς το παρελθόν και το *genius loci*. Με κυρίαρχο στόχο την ανάδειξη της ιστορικής μνήμης, συνίσταται η διατήρηση της προηγούμενης χωρικής διάταξης και των προτύπων κυκλοφορίας και δραστηριότητας, καθώς και η ύπαρξη ενός χώρου αφιερωμένου στην ερμηνεία της προηγούμενης χρήσης, που θα προορίζεται για την ενημέρωση των επισκεπτών. Ακόμη, ιδιαίτερη μέριμνα πρέπει να δοθεί στον σχεδιασμό του περιβάλλοντα χώρου, ως σημαντικού παράγοντα για την τόνωση της επιβαρυσμένης περιοχής και την προσέλκυση των κατοίκων. Το ιδανικό σενάριο ανάπλασης ενός βιομηχανικού τοπίου που διατηρεί τον εξοπλισμό του, θα ήταν η διάσωση του συνόλου των κτιρίων μαζί με τα μηχανήματά τους και η απόδοση νέων χρήσεων που να αντιμετωπίζουν με σεβασμό την παρελθοντική κατάσταση. Η ασφαλέστερη αντιμετώπιση είναι η διάσωση του εξοπλισμού *insitu*, καθώς έτσι επιτυγχάνεται η ακριβής παρουσίαση του παρελθοντικού εργατικού περιβάλλοντος για το κοινό και τους επισκέπτες. Τέλος, η συνεργασία με άλλους επιστημονικούς κλάδους είναι απαραίτητη, ώστε να προσδιοριστεί ο βαθμός της επέμβασης στην κατάσταση και εμφάνιση του μηχανήματος. Η μεγαλύτερη δυσκολία του συγκεκριμένου εγχειρήματος αφορά τον συνδυασμό του μουσειακού χαρακτήρα της βιομηχανίας με τις νέες χρήσεις πολιτισμού, εκπαίδευσης, αναψυχής και επιχειρηματικής δραστηριότητας. Η διατήρηση του εξοπλισμού ενδέχεται να οδηγήσει στην κατακερμάτιση του ελεύθερου χώρου και να προκαλέσει δυσκολίες στην αξιοποίησή του. Ταυτόχρονα, η απομάκρυνση των μηχανημάτων προς όφελος των νέων λειτουργιών είναι μια λανθασμένη τακτική, καθώς αντιμετωπίζει με αδιαφορία την ιστορία του τόπου. Το ταίριασμα αυτών των δύο στοιχείων μπορεί να γίνει με τη διατήρηση των νησίδων του παρελθόντος και την ενδιάμεση χωροθέτηση χρήσεων που σέβονται τη φυσιογνωμία των κτηρίων.

❖ **Στο μεγάλο σύμπλεγμα Βιομηχανικών εγκαταστάσεων θα συγκροτηθεί ο μουσειακός πολυχώρος, ο οποίος θα περιλαμβάνει το Ιστορικό Μουσείο Τροόδους, το Μουσείο Επιστήμης και Τεχνολογίας, το Αρχείο Μεταλλείου και Κοινότητας Αμιάντου και το Μουσείο Βιοποικιλότητας (Δράση 8.3.2.).** Οι χώροι του θα προσαρμόζονται ανάλογα με τις ιδιαιτερότητες και τη «γενέτειρα» των εκθεμάτων. Θα εκτείνονται και πέραν από τις εγκαταστάσεις του Ερευνητικού Κέντρου, σε διαδρομές μελέτης της χλωρίδας και της πανίδας, στη βάση των αντικειμένων έρευνας που θα καλύπτει, όπως αγρινά και άλλα θηλαστικά, άγρια πτηνά, νυχτερίδες, ερπετά, ακόμη και πετρώματα, απολιθώματα και πολλά άλλα, εντός και εκτός του φυσικού τους περιβάλλοντος, σε κατάλληλα διαμορφωμένους χώρους. Θα αποτελεί δηλαδή μια θεματική ενότητα του Οικομουσείου εμπλουτίζοντας και αναβαθμίζοντας τις λειτουργίες του. Ως έδρα του Ιδρύματος Πολιτισμού Τροόδους, ορίζεται ο Αμιάντος. Για τον λόγο αυτό προτείνεται, για τη στέγασή τους, η αξιοποίηση του δεύτερου βιομηχανικού κτηρίου. Στον ίδιο χώρο

θα συστεγάζεται και θα λειτουργεί η «Περί Τροόδους» Βιβλιοθήκη, το Διεθνές Κέντρο Έρευνας και Εκπαίδευσης για τη Βιοποικιλότητα και το Γεωλογικό Σχολείο – «GEOSCHOOL» για την φιλοξενία των Περί Τροόδους σπουδαστών, ερευνητών, μαθητών και ομάδων επισκεπτών ειδικού ενδιαφέροντος (σε διασύνδεση με την Διαπανεπιστημιακή Μονάδα Έρευνας, Καινοτομίας και Πειραματισμού (Experimental) – ΟΠ5- Δράση 5.7.1.).

❖ Γεωλογικό Σχολείο “GEOSCHOOL”

Το “GEOSCHOOL”, θα είναι ένας χώρος ανάπτυξης της έρευνας και της εκπαίδευσης γύρω από το Παγκόσμιο Γεωπάρκο Τροόδους της UNESCO και το Εθνικό Δασικό Πάρκο και για τον λόγο αυτό χωροθετείται στην κεντροβαρές περιοχή του Αμιάντου, στον ίδιο χώρο όπου έχει εγκατασταθεί το Κέντρο Επισκεπτών του Γεωπάρκου. Ως εκπαιδευτικές υποδομές του Σχολείου θα χρησιμοποιηθούν το Κέντρο Επισκεπτών του Γεωπάρκου και ο γεωλογικός κήπος, ο οποίος αναπαριστά τον οφιόλιθο του Τροόδου και ο Βοτανικός Κήπος Τροόδους «Α.Γ. Λεβέντης» με τα τμήματά του, το Κέντρο Επισκεπτών και το Βοτανολόγιο. Θα χρησιμοποιείται επίσης ο Μουσειακός Πολυχώρος και το Αστεροσκοπείο, το οποίο βρίσκεται σε πολύ κοντινή απόσταση. Συστήνεται επίσης για τη στέγαση επιπλέον εκπαιδευτικών υποδομών και συνεδριακού χώρου να χρησιμοποιηθεί υφιστάμενο πέτρινο βιομηχανικό κτίριο. Στο ίδιο κτίριο θα στεγάζονται για σκοπούς συνέργειας και συμπληρωματικότητας η « Περί Τροόδους» Βιβλιοθήκη – Αρχείο και Κέντρο Τεκμηρίωσης (Δράση 8.2.5.), το Ίδρυμα Πολιτισμού Ορεινών Κοινοτήτων μαζί με τα Τμήματά του και ειδικά το Διεθνές Κέντρο Επιστημονικής Έρευνας και Εκπαίδευσης για τη Βιοποικιλότητα. Υποδομές διανυκτέρευσης θα δημιουργηθούν στην Ζώνη 2 – με την αποκατάσταση 4 κατοικιών εντός του οικισμού. Στο «GEOSCHOOL» θα φιλοξενούνται οι Περί Τροόδους σπουδαστές, ερευνητές και εκπαιδευτικοί μέσα από ένα ευρύτερο σύνολο γεωεπιστημόνων ή επιστημόνων της Γης όπως αποκαλούνται ενίοτε, με ενδιαφέροντα γύρω από όλα τα ζητήματα των κλάδων της γεωλογίας (βασικών – διεπιστημονικών - εφαρμοσμένων). Για τον λόγο αυτό το Σχολείο θα λειτουργεί σε διασύνδεση με την Διαπανεπιστημιακή Μονάδα Έρευνας, Καινοτομίας και Πειραματισμού (Experimental) – (ΟΠ5. Δράση 5.7.1.). Μέσα από την λειτουργία του Γεωλογικού Σχολείου, θα αναβαθμιστούν τα εκπαιδευτικά προγράμματα τα οποία παρέχονται στο Κέντρο Πληροφόρησης Επισκεπτών του Γεωπάρκου. Σημειώνεται ότι αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για συμμετοχή των Γεωπάρκων στο Παγκόσμιο Δίκτυο να αναπτύσσουν και να διατηρούν εκπαιδευτικά προγράμματα σε διάφορα επίπεδα, με σκοπό τη διάδοση της γνώσης για τη γεωλογική, φυσική και πολιτιστική κληρονομιά της περιοχής. Το Ίδρυμα Πολιτισμού Ορεινών Κοινοτήτων, το οποίο θα διαχειρίζεται το Γεωλογικό Σχολείο, σε συνεργασία με την Αναπτυξιακή Εταιρεία Τροόδους και τις αρμόδιες κυβερνητικές υπηρεσίες θα διαμορφώσουν εκπαιδευτικά μονοήμερα, διήμερα, τριήμερα και πολυήμερα προγράμματα τα οποία θα απευθύνονται σε Δημόσια και Ιδιωτικά Σχολεία διασυνδέοντας το σχολείο με την γεωλογική κληρονομιά της Κύπρου. Επειδή τα προγράμματα θα αφορούν μαθητές/τριες, τότε θα πρέπει να εγκρίνονται μέσα από τις διαδικασίες του ΥΠΠ υπό την επίβλεψη και παρακολούθηση του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου Κύπρου. Είναι απαραίτητη η εκπόνηση διαφοροποιημένων εκπαιδευτικών προγραμμάτων για όλες τις βαθμίδες της Εκπαίδευσης (Πρωτοβάθμια, Δευτεροβάθμια, Τριτοβάθμια) καθώς και για ομάδες ενηλίκων, στο πλαίσιο ενίσχυσης και της Δια Βίου Μάθησης. Το “GEOSCHOOL” θα προωθηθεί προγράμματα και δραστηριότητες για επισκέπτες και ομάδες ειδικού ενδιαφέροντος ενισχύοντας το ιδιότυπο τουριστικό προϊόν και την τοπική οικονομία.

Ζώνη 5 -Ζώνη Ήπιων Χρήσεων Αναψυχής Τουριστικής & Οικιστικής Ανάπτυξης (με μεμονωμένες αλλά και σε συγκρότημα αξιόλογες αρχιτεκτονικά οικίες)

➤ **Mountain Training and Sport Camp**

Δημιουργία ενός πρότυπου, διεθνούς, κέντρου άθλησης και προπόνησης, το οποίο θα αξιοποιεί τις μοναδικές δυνατότητες που προσφέρει η περιοχή (ήπιες κλιματολογικές συνθήκες, οξυγόνο, πλούσιο φυσικό περιβάλλον) στον εμβληματικό χώρο του παλιού νοσοκομείου του Αμιάντου. Το Mountain Training and Sport Camp αποτελεί προτεινόμενη δράση του “Σχεδίου ΑΤΛΑΣ” (ΟΠ 13), όπου και αναλύεται εκτενώς. Το Νοσοκομείο όπως είναι διαμορφωμένο μπορεί να αναπαλαιωθεί για να στεγάσει ξενώνες και κοιτώνες, κοινόχρηστους χώρους αναψυχής, εκπαιδευτικές αίθουσες, αίθουσα προβολών και συνεδριάσεων και κλειστή αίθουσα προπόνησης τουλάχιστον 1.000m² περιλαμβανομένων δύο αιθουσών 100m² έκαστοι για ομαδική άσκηση (π.χ. αεροβική γυμναστική, γιόγκα, κλπ.) - οι αίθουσες αυτές θα χρησιμοποιούνται για προγράμματα πρόληψης και αποκατάστασης από μη αθλητές ενώ παράλληλα μπορούν να χρησιμοποιούν και για εξειδικευμένη προπόνηση αθλητών. Επιπλέον το Camp θα υποστηρίζεται από το Κέντρο Ευρωστίας, Άθλησης, Ερευνάς και Αποκατάστασης “Γλαύκος Κληρίδης” στον Αγρό μέσα από το εργομετρικό του κέντρο, το κολυμβητήριο και το κλειστό γήπεδο. Το Mountain Training and Sport Camp θα αξιοποιείται για οργάνωση προπονητικών camps για τους αθλητές των Αθλητικών Σχολείων, για εθνικές ομάδες ομοσπονδιών καθώς και για συλλόγους και σωματεία, χρήση για διήμερες οργανωμένες μαθητικές εκδρομές φυσικής δραστηριότητας, φιλοξενία του Sports Village στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Εβδομάδας Αθλητισμού κ.α., φιλοξενία των Σωμάτων Ασφαλείας και Ενόπλων Δυνάμεων (ετήσια αξιολόγηση για βελτίωση της επιχειρησιακής τους ικανότητας). Επιπλέον, φιλοξενία και διοργάνωση διάφορων αθλητικών διοργανώσεων, όπως π.χ. Πανελληνία Σχολικά Πρωταθλήματα, που φιλοξενεί το Υπουργείο Παιδείας, Πολιτισμού, Αθλητισμού και Νεολαίας, και θα διοργανώνονται στις δεκάδες αθλητικές υποδομές οι οποίες βρίσκονται διασκορπισμένες στις κοινότητες της περιοχής. Στον περιβάλλοντα υπαίθριο χώρο θα γίνει διαμόρφωση αθλητικών εγκαταστάσεων για διάφορα αθλήματα, πχ. τοξοβολία και άλλα αρχαία ολυμπιακά αθλήματα. Το Mountain Training and Sport Camp θα αξιοποιεί τόσο τις περιπατητικές και ποδηλατικές διαδρομές εντός του πάρκου Δραστηριοτήτων και αναψυχής όσο όσες περιβάλλουν το πάρκο. Το πάρκο αυτό θα αξιοποιείται για μονοήμερες εκδρομές παιδιών, σε ειδικά διαμορφωμένα προγράμματα για τη σωματική άσκηση, τη διατροφή και τα οφέλη στην υγεία τους. Οι χώροι θα χρησιμοποιούνται επίσης από τους φιλοξενούμενους του “GEOSCHOOL” και των παιδιών κατασκηνώσεων.

- Δημιουργία **Κατασκηνωτικού Χώρου** για φιλοξενία παιδιών και εφήβων (μαθητών από την Κύπρο ή το εξωτερικό: παιδιά αποδήμων, ανταλλαγές με παιδιά ευρωπαϊκών κρατών μέσω ευρωπαϊκών προγραμμάτων πχ. Erasmus +) συμμετέχοντας σε διήμερες και πολυήμερες δράσεις (καλοκαιρινό σχολείο),
- Αποκατάσταση, Μίσθωση και επαναλειτουργία του φούρνου για δημιουργία αρτοποιείου και κέντρου προώθησης τοπικών προϊόντων
- Εγκατάσταση **χώρων ψυχαγωγίας, εστίασης, τουριστικών καταστημάτων.**
Με βάση τη μελέτη της KPMG και αφού ολοκληρωθεί το μάστερ πλαν που προτείνεται στη δράση 8.5.2 θα προσδιοριστούν τα κτίρια για τα οποία θα κληθούν επενδυτές για την αξιοποίησή τους, για τη δημιουργία τουριστικών υποδομών που αφορούν διαμονή-φιλοξενία, εστίαση και υγεία-ευεξία.

Όσον αφορά την προώθηση της υλοποίησης του Οικομουσείου ΔΑΣΟΕΣΣΑ λαμβάνοντας υπόψη το Προσχέδιο πρότασης του Υπουργείου Εσωτερικών (Υ.Ε. 2.15.41.1) προς το Υπουργικό Συμβούλιο για τη δημιουργία Κέντρου έρευνας και Εκπαίδευσης για τη Βιοποικιλότητας υιοθετείται η πρόταση σύστασης τεχνικής ειτροπής με συμμετέχοντες εκπρόσωπο του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού, Εσωτερικών,

του Τμήματος Δασών, του Τμήματος Περιβάλλοντος, της Υπηρεσίας Θήρας και Πανίδας, της Αναπτυξιακής Εταιρείας Τροόδους και εμπειρογνομώνων σε θέματα βιοποικιλότητας και οικομουσειών.

Δράση 8.5.1. Διαμόρφωση πρότασης στο Υπουργικό Συμβούλιο για τη δημιουργία Οικομουσείου «ΔΑΣΟΕΣΣΑ» (Υποβολή Σχεδίου Δράσης)

Η πρόταση δημιουργίας θεματικού πάρκου δραστηριοτήτων και αναψυχής «Οικομουσείο «ΔΑΣΟΕΣΣΑ»» στοχεύει στη διατήρηση, αξιοδότηση της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς της περιοχής, αξιοποιώντας σε συνεργασία με το σύνολο των τοπικών δημόσιων και ιδιωτικών φορέων του εγκαταλελειμμένου χώρου (φυσικό χώρο και υφιστάμενες υποδομές) του. Επιπλέον επιδιώκεται η διασύνδεσή του με το σύνολο των προτενόμενων θεματικών και τομεακών παρεμβάσεων (γεωργία, μεταποίηση, τουρισμός, εκπαίδευση, επιχειρηματικότητα) στο Τρόοδο.

Προτείνεται η διαμόρφωση Σχεδίου Δράσης της πρότασης που παρουσιάστηκε και η υποβολή του στο Υπουργικό συμβούλιο για αναγνώριση, έγκριση.

Δράση 8.5.2 Σχεδιασμός παρεμβάσεων του Σχεδίου : Οικομουσείο «ΔΑΣΟΕΣΣΑ» και μελέτη βιωσιμότητάς του

Για την προώθηση του πιο πάνω έργου απαιτείται η εκπόνηση Ειδικών Επιστημονικών και Τεχνοοικονομικών Μελετών από επιστήμονες και μηχανικούς τόσο σε θέματα Πολιτισμού και Οικολογίας, όσο και σε θέματα κατασκευής τεχνικών έργων και πολεοδομίας. Επιπλέον θα απαιτηθούν ειδικότητες οικονομικών σπουδών. Συγκεκριμένα απαιτείται η εκπόνηση των παρακάτω μελετών:

- ✓ Έρευνα και Επιστημονική Μελέτη αξιολόγησης των ενδεχομένων περιορισμών των προτεινόμενων χώρων και κτιρίων αξιοποίησης του Αμιάντου.
- ✓ Μουσειολογική Μελέτη για το Οικομουσείο (ομάδα εργασίας από ιστορικούς, βιολόγους, περιβαλλοντολόγους μουσειολόγους). Με δεδομένη την εμπειρία που υπάρχει στον διεθνή χώρο (Γαλλία, Ιταλία) ενδέχεται να αναζητηθούν οι υπηρεσίες ειδικού και από το εξωτερικό για να ενταχθεί στην ομάδα των λοιπών μελετητών.
- ✓ Master Plan ανάπτυξης του Οικομουσείου «Δασόεσσα»
(με βάση τις προτεινόμενες μελέτες και τις μελέτες που έχουν ήδη εκπονηθεί - Μελέτη Γενικής Αναγνώρισης της περιοχής Μεταλλείου Αμιάντου (Απόφαση Υπουργικού Συμβουλίου με αριθμό 37.315 ημερομηνίας 7 Μαΐου 1993), Γενικό Σχέδιο αξιοποίησης μεταλλίου Αμιάντου, Project Thunder: options assessment report & Proposals for the long term development of Troodos Wider Area). Το Σχέδιο θα περιλαμβάνει:
 - Πολεοδομική οργάνωση του χώρου, χωροθέτηση βασικών λειτουργιών (δρόμοι, πεζόδρομοι, ποδηλατοδρόμοι, ελεύθεροι χώροι), οργάνωση και χωροθέτηση ειδικών λειτουργιών (βιοτεχνικό χωριό, κατασκηνωτικοί χώροι, αθλητικά campus κ.ά.)
 - Προκαταρκτική αρχιτεκτονική πρόταση αποκατάστασης – επανάχρησης των κτιρίων. Αρχιτεκτονική πρόταση εμβληματικών έργων του πάρκου (αποκατάσταση βιομηχανικού κτιρίου και νοσοκομείου για δημιουργία χώρων πολιτισμού, εκπαίδευσης και ψυχαγωγίας / Ιστορικό Μουσείο Τροόδους, Ινστιτούτο Φυσικής Ιστορίας και Βιοποικιλότητας, Μουσείο Αμιάντου και Μεταλλευτικής Παράδοσης κ.α.)
 - Διασύνδεση και ένταξη των υφιστάμενων και υπο-εξέλιξη δομών και υποδομών στη συνολική πρόταση (Βοτανικός Κήπος, Κέντρο Πληροφόρησης, Κέντρο Ενημέρωσης του Γεωπάρκου, υπαίθριος χώρος Αστροπαρατήρησης, Λίμνη).
 - Κοστολόγηση προτεινόμενων παρεμβάσεων

- ✓ Μελέτη Βιωσιμότητας / Προσδιορισμός πηγών χρηματοδότησης του έργου / Κατανομή των παρεμβάσεων σε Δημόσιες και Ιδιωτικές. Για τις Δημόσιες παρεμβάσεις θα προσδιοριστούν οι πηγές χρηματοδότησης και για τις Ιδιωτικές θα προσδιοριστούν τα πεδία προσέλκυσης ιδιωτικών κεφαλαίων. Επίσης θα διαμορφωθεί ο προγραμματισμός εκτέλεσης του project (ιεράρχηση έργων).

Δράση 8.5.3 : Ωρίμανση έργων υποδομής του Σχεδίου Οικομυσείου ΔΑΣΟΕΣΣΑ

Πρώτωση της ωρίμανσης των έργων που προτείνονται στην δράση 8.5.2 θα αφορά:

- α) τον πυρήνα των βιομηχανικών κτιρίων στο χώρο του Αμιάντου
- β) το σύνολο των έργων που θα προταθούν από τις μελέτες.

Η πρώτωση τους θα ακολουθεί την ιεράρχηση και προτεραιοποίηση (δημόσιες υποδομές και ιδιωτικές παρεμβάσεις) που έχουν προταθεί.

Δράση 8.5.4 Υλοποίηση των έργων υποδομής του Σχεδίου Οικομυσείου ΔΑΣΟΕΣΣΑ

Υλοποίηση των Υποδομών που προτείνονται στη Δράση 8.5.3 για τη δημιουργία Θεματικού Πάρκου Δραστηριοτήτων και Αναψυχής «Δασόεσσα»" με βάση την Ιεράρχηση και Προτεραιοποίηση των Έργων.